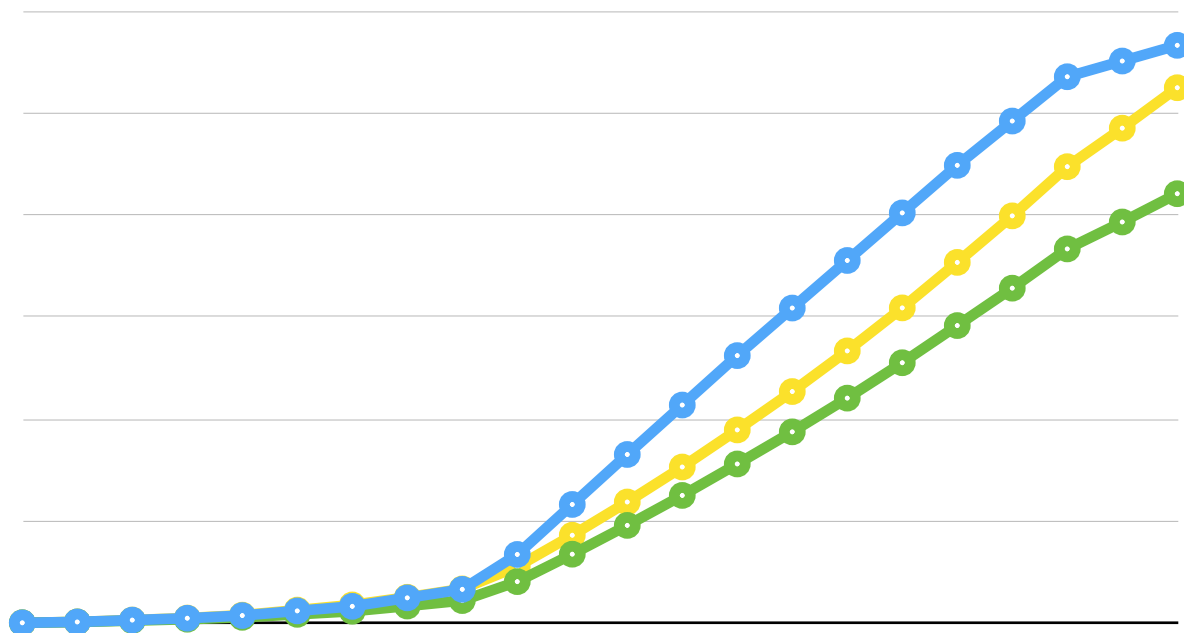

Institutionelle, økonomiske og politiske paradokser i Grønlands drømme om råstofbåren økonomisk uafhængighed

Speciale af:
Inoqt Kristensen

Afdeling for Samfundsvidenskab,
Ilisimatusarfik, University of Greenland

Vejleder: Maria Ackrén

Bivejleder: Keun Hwang, Grønlands Statistik

Afleveringsdato: 15. januar 2015

Indholdsfortegnelse:

Indholdsfortegnelse:	2
Abstract	5
Forord	6
I. Indledning	7
I.1 Problemformulering	9
<i>1.1.3 Afgrænsning</i>	9
I.3 Metode og fremgangsmåde	11
I.4 Data	12
I.5 Teorier	13
<i>1.5.1 Politik og demokrati</i>	13
Anvendeligheden af Eastons model	15
<i>1.5.2 Ny-institutionalisme</i>	15
Rational Choice institutionalisme	16
Sociologisk institutionalisme	17
Historisk institutionalisme	18
Anvendeligheden af ny institutionalisme	18
<i>1.5.3 Den klassiske teori om inflation</i>	19
Anvendeligheden af den klassiske teori om inflation i Grønlands sammenhæng	21
<i>1.5.4 Hollandske syge:</i>	22
<i>1.5.5 Multiplikator</i>	23
Beregning af beskæftigelsesmultiplikator	26
2. Konturerne af den Grønlandske økonomi	27
Delkonklusion	31
3. Lovgivninger	33
3.1 Lov om Grønlands Selvstyre	33
3.2 Landstingslov nr. 6 af 5. december 2008 om Grønlands Råstoffond	38
3.3 Delkonklusion	42

4. Råstofprojekterne	43
4.1 Råstoffirmaer er selvfølgelig profitsøgende	43
4.2 London Mining Greenland	46
4.2.1 Økonomisk aspekter	47
4.3 Tanbreez Greenland A/S	49
4.3.1 Direkte økonomisk påvirkning	50
4.3.2. Tanbreez bedt om at lave en ny VSB	51
4.4 Greenland Minerals and Energy	52
4.4.1 Økonomiske aspekter	53
Estimerede indkomstskatter	54
4.5 True North Gems	55
4.5.1 Skatter	55
4.6 Ironbark Zinc Ltd. - Citronen fjord	56
4.7 Akkumulation af de 5 projekter	57
4.8 Beregning af afledt effekt	61
5. Grønlands fremtidige udfordringer	65
5.1 The 1 billion danish kroner question	66
5.2 Uddannelsesniveaue	68
5.3 Delkonklusion	68
6. Scenarier	71
6.1 Den norske model	72
6.1.1 Delkonklusion	75
6.2 Den Grønlandske model	76
6.2.2 Delkonklusion	78
6.3 Mix-modellen	79
6.3.1 Delkonklusion	82
7. Konklusion	84
7.1 Perspektivering	86

8. Begrebsafklaring	87
9. Bibliografi	90
9.1 Litteratur	90
9.2 Rapporter	91
9.3 Internetsider	92
9.4 Aviser & netaviser	93
9.5 Tal og statistik	93

Abstract

Greenland has ambitions to become a sovereign state. But there is one obstacle: Greenland is not economically independent. As a part of the Danish Kingdom, the Danish government yearly give 3,4 billion danish kroners, to the Greenlandic government, that have only 6 billion DKK budget.

The aim of this thesis is to discuss and describe how an unchanged and a revised legislation on mining fund can have an effect on the economy of Greenland until 2035, in a scenario where Greenland voters in their choice of parties, have power over changes in society and have the ability to work their way towards greater economic independence.

The projection was based on mining projects financial ratios London Mining Greenland, True North Gems, Greenland Mining & Energy, TANBREEZ and Ironbark.

Self-government has revenue of DKK 6 billion. DKK 3.4 billion of them are block grants from Denmark. Greenland is therefore highly dependent on Denmark. But Greenland has dreams of financial independence. Paradoxically, Greenland self-government has set a law that has the purpose of maintaining the dependence on the danish block grant and the law may even increase the dependence.

Mining Project start-up will move significantly in Greenland supply and demand curves on all goods and services. If they are pushed up too high it may result in high inflation. An inflation that could result in the competitiveness of the Greenland fish weakens in the international market and can enlarge the gap between the value of the Danish krone in Denmark and Greenland, and thus get the block grant to further lose value.

The greatest political challenge of achieving economic independence is that there is economic dependence. This dependence can be minimized by a planned withdrawal, and mining area startup is a golden opportunity to operationalize this as the feedstock industry has on the basis of the Self Rule Act is directly connected to the block grant.

Therefore it would be most beneficial to Greenland if the road is chosen is both a rundown block grant, but also to grow out of the block grant.

Forord

Jeg vil gerne sige tak til alle de dejlige mennesker jeg har mødt på vejen hertil. Jeg føler mig privilegeret.

Asasakka meeqqakka, nuliara, angajoqqaakka qatanngutikka ilaqtakkalu tamaasa, tamassinnut qujanaq. Ilissi pisuullusi ullumikkut uangaavunga, ilissi pisuullusi angusakka anguakka.

Inoqt Kristensen
Nuuk, Januar 2015

1. Indledning

Den 21. juni 2009 var en historisk dag for Grønland og Rigsfællesskabet. Dagen, som er årets længste, var solen som sædvanlig oppe 21 timer og 10 minutter, i Nuuk.¹ Iøvrigt var Dronning Margrethe II, Statsminister Lars Løkke Rasmussen til stede. Det var nemlig dagen hvor Grønlands Selvstyre blev indført og dagen hvor Grønland rent juridisk fik mulighed for at hjemtage ansvaret for råstofområdet. Hvor aftalen mellem Grønland og Danmark er at Grønlands Selvstyre får det årlige ret til de første 75 mio. kr. af indtægterne fra aktiviteter der vedrører råstoffer. Alt over 75 mio. skal deles mellem Grønland og Danmark.

Men det var også dagen hvor Grønlands aftale med Danmark om at blokstilskuddet skal fastfryses, i danske 2009 pris- og lønniveau, trådte i kraft. Fra den dag er resten op til Grønland. Men tiden går imod Grønlands vinding. Grønland står nemlig midt i en økonomisk lavkonjunktur (2013-2014). Endvidere forventer Grønlands Økonomiske Råd at år 2014 vil være uden økonomisk vækst.²

Derudover er der demografiske udfordringer. Det blev pr. 1 Januar 2014 klart at Grønlands befolkningstal stadig er nedadgående. i 2. år i træk.³ Et ældreboom indtræffer om knap 10 år, det betyder at færre vil være i den arbejdsdygtige alder, mens flere vil have behov for at leve af det offentlige alders- og invalidepensioner.⁴ Fødselsraten er stadig på vej ned. Det vil sige at fremtidens arbejdsstyrke ikke bliver så stor. Imens disse år kommer med hastige skridt, udhuler inflationen Danmarks bloktilskud til Grønland. Fremskrivninger af de offentlige budgetter viser at et gab mellem offentlige udgifter og indtægter vil opstå, hvis ikke der gøres noget. Et gab på 1. mia. kr. i 2040, kan være opstået hvis situationen skal være status quo. Altså hvis økonomiske reformer eller nye erhverv ikke bliver til noget.⁵

Alt i alt, taler situationen for at der er nødt til at ske mange ting, som skal give den økonomiske fremgang som Grønland mangler. Lige nu er hovedplanen at råstofbranchen i Grønland skal vokse, og bidrage til Grønland med beskæftigelse og skatter kroner. Ambitionerne er ikke til at tage fejl af i Naalakkersuisuts *Forslag til Grønlands olie- og mineralstrategi 2014 – 2018* som de sendte til høring d. 15. Januar 2014:

¹ <http://www.wolframalpha.com/input/?i=21.+june+2009+nuuk>

² Økonomisk Råd: Grønlands Økonomi 2013, s. 7. Link: <http://goo.gl/yDpBcG>

³ Grønlands befolkningstal: <http://www.stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&sc=BE&version=201401>

⁴ Ibid. s. 14

⁵ ibid. s. 15

Naalakkersuisuts mål med råstofsektoren er klart. Det er målet at sikre velstand og velfærd ved at skabe nye muligheder for indtjening og beskæftigelse på råstofområdet. Mere konkret er det Naalakkersuisuts langsigtede mål, at mulighederne for at finde et kommercielt bæredygtigt oliefund skal fremmes – og at der altid på sigt vil være mellem fem og 10 aktive miner i Grønland. En realisering af denne strategis indsatsmål i perioden 2014 til 2018 vil være et stort skridt på vejen mod at få indfriet vores langsigtede målsætning. Vores bedste bud i øjeblikket er, at der inden for fem år vil kunne blive åbnet tre til fem miner, og det vurderes, at der hvert andet år vil blive etableret en til to offshore boreprojekter.

(s. 7 - Forslag til Grønlands olie- og mineralstrategi 2014 – 2018)

Det ovennævnte citation kan, groft oversættes til: Grønlands økonomi skal igang - så hurtigt som muligt. Det kan lyde meget fornuftigt, men ordene kan også nemt blive til varm luft. Grønlands Økonomisk Råds rapport for 2014 sagde at reformer er en nødvendighed hvis Grønlands økonomiske situation skal rettes op.

Vi har i de seneste år hørt om flere og flere råstofprojekter, olieboringer og et aluminiumsprojekt. Mange af dem anses som realistiske. Vi venter forhåbningsfuldt på, at det hele starter op. Politikerne har lovet os, råstofbranchen har lovet os. Vi har hørt om milliarder af kroner, som kan blive Grønlands.

På den anden side, er der ingen diskussion om alternative planer for hvordan selvstændigheden kan realiseres, netop pga. at Det danske stats bloktilskud til Grønland har institutionaliseret sig inde i folks hoveder, som et beløb der altid skal være der. Selv da lovgivningen om Grønlands Råstoffond blev formuleret, sikrede man at fonden skal kunne tilbageføre et beløb der svarer til reduktionen af bloktilskuddet til landskassen. Ergo man har dannet sig en ide, en afhængighed, hvor scenariet med Grønland hvor et bloktilskud ikke er nødvendig, ikke er realistisk. Jeg vil derfor nævne 2 punkter som skal danne rammerne for denne speciale:

Cand. Polit. Lars Lund har i sit bog, *Grønland - Makroøkonomiske temaer*, nævnt at der er to veje for Grønland at blive uafhængig af bloktilskuddet.

- A. ved at vokse sig ud af bloktilskuddet. Hvor selvstyrelovens definitioner af hvordan bloktilskuddet skal reguleres i takt med at råstofindkomsterne vokser, eller

- B. ved at vælge at bloktilskuddet skal nedtrappes, hvor Grønland tvinger sig selv til at gøre sig uafhængig af bloktilskuddet.⁶

Formålet med dette speciale er at diskutere de paradoks som Grønland står overfor. Som vi kan kalde paradokset om det økonomisk uafhængige Grønland. Paradokset er klar: bloktilskuddet er for Grønland, af den størrelsesorden, at det er utroligt svært at blive uafhængig af den, medmindre der laves reformer.

1.1 Problemformulering

Formålet med dette speciale er at diskutere og skildre hvordan et uændret og et ændret lovgivning om råstoffonden kan have en effekt på Grønlands økonomi indtil 2035, i et scenarie hvor Grønlandske vælgere har ved deres valg af partier har magten over ændringer i samfundet og kan arbejde sig hen mod større økonomisk uafhængighed. Fremskrivningen skal ske på baggrund af råstofprojekternes nøgletal, som er London Mining Greenland, True North Gems, Greenland Mining & Energy, Tanbreez og Ironbark.

1.1.3 Afgrænsning

Vi har i de seneste år hørt masser af skøn om mulige negative konsekvenser som råstofområdet udvikling kan medføre, og som derfor kan påvirke Grønlands økonomi på et komplekst måde og i et negativt retning. For ikke at nævne debatter om den mulige opståelse af prostitution, social dumping, uoprettelig og dyr miljøskade osv. Alle disse komplekse, men alligevel ikke udelukkebare emner vil jeg undlade at undersøge i dette afhandling. Ikke fordi de er irrelevante. Men fordi der skal meget mere end et specialeafhandling til, for at komme med et tilnærmelsesvis kvalificeret bud på hvordan disse problemstillinger kan udvikle sig.

Denne speciale kommer til at handle mere om et ex post scenarie, end den kommer til at handle om ex ante. Dvs. der er fokus på fremtiden og hvad den kan bringe og hvordan den via indenrigspolitikken i Grønland, kan formes, til bedste nytte for Grønlands økonomi.

Derudover har jeg valgt ikke at inkludere Alcoa's projekt i Maniitsoq i beregningerne. Selvom den er sporadisk nævnt i teksten, er det på nuværende tidspunkt tvivlsomt at den starter, formentlig hovedsageligt på grund af Naalakkersuisut's mening om alt for høje krav fra Alcoa's side.

⁶ Lars Lund, Grønland - makroøkonomiske temaer. København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2011, s. 21-22

Derudover har jeg heller ikke valgt at nævne et eventuelt olieeventyr. Da dette speciale har tidsperspektiver der er afgrænset til ca. 2035, hvor hovedemnet er selve starten af råstoffondens aktivering, som kan forventes at kunne for alvor at have en effekt på Grønlands økonomi om mellem 5 og 15 år. Derfor mener jeg at medtage emner som oliepenge er på nuværende tidspunkt irrelevant, da tidshorisonterne for det erhverv er meget længere ude i fremtiden.

Jeg har valgt at anse selvstyreloven som indiskutabel i dette speciale. Dvs. at jeg ikke vil beskæftige mig med en mulig ændring af den. Det har jeg gjort da 75% af stemmerne af de 71 % stemmeberettigede af Grønlands befolkning i 2008 har sagt ja til indførslen af den nuværende selvstyrelov.⁷

Da dette speciale handler om økonomisk uafhængighed alene, har jeg valgt ikke at medregne eventuelle nye omkostninger ved selvstyrets hjemtagelse af ansvarsområder fra Danmark, i de præsenterede scenarier.

Derudover vil specialet ikke beskæftige sig med hvorvidt de arbejdspladser der skabes kan besættes med lokal arbejdskraft, selvom spørgsmålet er meget relevant. Begrundelsen for det er at området allerede får stor opmærksomhed.

Endvidere vil specialet kun fokusere på det beløb som kommer ind i råstoffonden, og dermed ikke have fokus på de potentielle omkostninger som råstoffonden kan have, som har hjemmel i loven.

Inflation er også nævnt i dette afhandling. Det skal lige gøres klart at inflation er et empirifattigt af-fære. Der er næsten ingen (omend ingen) undersøgelser der siger specifikt hvordan inflation opstår, men alle har en mening om at høj inflation er dårligt. Mens nogle også har en mening om at lav inflation er sundt.

⁷ Tal fra Grønlands folkevalg om selvstyre <http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Selvstyre/Aar-2008/Folkeafstemningen-om-Selvstyre>

1.3 Metode og fremgangsmåde

Dette speciale, ligesom det også fremgår af titlen, 3 ben. Lovgivning, politik og økonomi. Det skal huskes at området er ligeså flettet sammen som en tallerken spaghetti, men jeg vil gøre mit bedste at få det til at ligne ravioli.

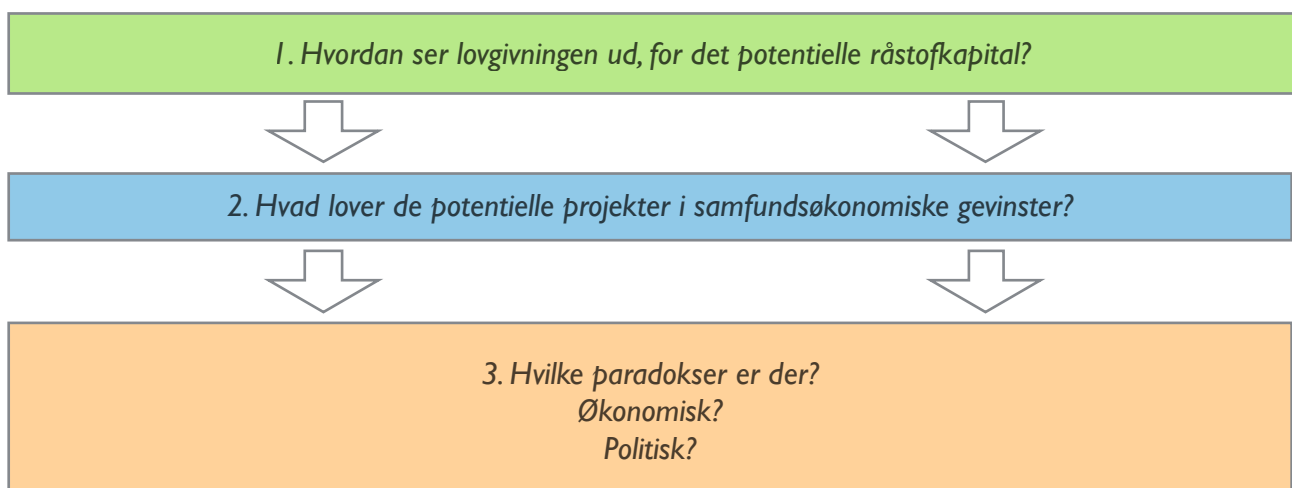
Specialet tager udgangspunkt i både kvalitativ og kvantitativ metode. Lovgivning og rapporter er kvalitative, mens økonomiområdet og arbejdsmarkedsstatistik er kvantitative.

Den første del af specialet handler om data og empiri. Noget af data og empiri er tilgængeligt i den form hvor der ikke er brug for bearbejdelse, det gælder fx lovgivning og politik. Mens råstofprojekternes nøgletal skal indsamles fra forskellige hjemmesider og rapporter, og har brug for research og bearbejdelse.

Det skal tages i betragtning at denne speciale handler om fremtiden, og man ved som regel ikke hvad der kommer til at ske i fremtiden. Men fremtiden kan planlægges. Ligesom det er planlagt ved lov, hvordan råstoffonden skal akkumulere kapital for Grønland. Denne ”plan” skal netop diskuteres og undersøges i dette speciale.

Virksomheder og institutioner laver beregninger over *hvad* kommer til at koste *hvor meget*, *hvad* der bør gøres. Disse beregninger fra planlægningsfaserne skal i denne speciale bruges som pejlemærker for hvordan den Grønlandske økonomi *kan* udvikle sig i fremtiden. Fremgangsmåden i denne speciale vil have denne form:

Figur 1.1 - Processmodellen for specialet

Denne fremgangsmåde vil gøre problemformuleringen mere gennemskuelig og nemmere at tackle.

1.4 Data

For at understøtte dette speciales ambitioner om at se ind til fremtiden er det vigtigt at tal der fremvises kan siges for at være kvalificerede. Derfor er reliabilitet og validitet blot nogle af nøglebegreberne. Ottar Hellevik definerer begge begreber således:

Reliabiliteten bestemmes av hvordan målingene som leder fram til tallene i datamatricen er utført, betegnelsen sikter til nøyaktigheten i de ulike operasjonene i denne prosessen.

Validiteten avhenger av hva det er som er målt, om dette er de egenskapene problemstillingen gjelder. Validiteten betegner altså datas relevans for problemstillingen i undersøkelsen.⁸

Når det kommer til tal som er blevet fremstillet af aktører fra råstofbranchen og deres konsulenter, skal det nævnes at de er estimater for fremtiden, som er beregnet ud fra komplicerede og nøje overvejede scenarier. Hvilket betyder at de stadig blot er tal, som ikke er forpligtende for råstofvirksomheden. Der er faktorer både Grønlands Selvstyre og råstofvirksomheden kan have overset, mens udviklingen i fremtiden kan give et slutresultat som er alt andet end hvad disse tal har lovet dem, hvis den ene part ikke tager den anden part med bukserne nede. Accepten af disse tal kan siges at være sket i samme tankesæt som Karl Poppers falsifikationisme. Karl Popper mener nemlig at videnskabsfolk skal komme med dristige gisninger, altså teorier som er så præcist som muligt defineret. Derefter skal teorierne undersøges om de kan falsificeres. Lykkes de ikke at falsificere dem, er der god grund til at tro på at teorien er realistisk og velbegrundet. Men herefter skal det dog ikke konkluderes at den er sand.⁹

Råstofvirksomheder udleverer i princippet en teori til Selvstyret, om hvordan deres projekt kan udvikle sig. Herefter er det Selvstyrets ansvar at se på teorien og undersøge om den kan falsificeres. Hvis det ikke lykkes dem at finde argumenter til en eventuel falsifikation er der god grund til at tro på denne teori. Derfor synes jeg ikke at tallene og tidsserierne der præsenteres i råstofprojekternes rapporter og hjemmesider ikke behøves at bruges på den eksakte måde som de bliver præsenteret på. Med at sige det, mener jeg at det ikke behøves at bruge dyrebar skrivesider til at forklare alle delelementer i en *government take*, f.eks. eksportskat, royalty, omsætningskat, selskabsskat. Hvilket har fået mig til at vælge at, de tidsscenarier der skal bruges som argumentationsgrundlag for denne spe-

⁸ Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i Sosiologi og Statsvitenskap*, 2003, Oslo, Universitetsforlaget. s. 183

⁹ Sørensen, Asger: *Om videnskabelig viden – gier, ikke og ismer*, 2010, Samfundslitteratur. s. 58

cialer teorier skal være beregnet ud fra et government take procent som er ens for alle. Og som ikke tager hensyn til hvornår hvilket afgiftprocent vil gælde. Men som kun tager udgangspunkt i det endeligt "lovede" sum, som vil gå til Grønland som government take.

1.5 Teorier

Der er, med god grund, mange teorier i dette speciale. Specialet handler som sagt om lovgivning, politik og økonomi. Teorierne er derfor ny-institutionalisme, som er den vigtigste teori i specialet, da teorierne dækker alle 3 ben, altså økonomi, lovgivning og politik.

Easton er også med, og den næsten ligeså vigtig. Den skal bruges til at orientere sig med, i forholdt til konklusionerne.

Derudover er der økonomiske teorier, som bruges som en slags diagnose over den Grønlandske økonomi - det er hollandske syge og inflation.

1.5.1 Politik og demokrati

Det kan måske være underligt at politik og demokrati er med i teorierne. Men vi er nødt til at være vise om, hvad det er vi snakker om.

Hvad er politik? Mange politiske filosoffer har forsøgt at svare på dette. Weber definerer politik som kampen for at opnå magten i staten. Problemet er bare at det ikke er nødvendigt at have en stat før der skal være politik. Marxister mener at politik er klassernes kamp om magten i samfundet. Denne definition er mere dækkende da en stat ikke er en forudsætning for at der skal være politik, men tager så på at politikens aktører defineres som klasser. David Easton mener dog at politik er:

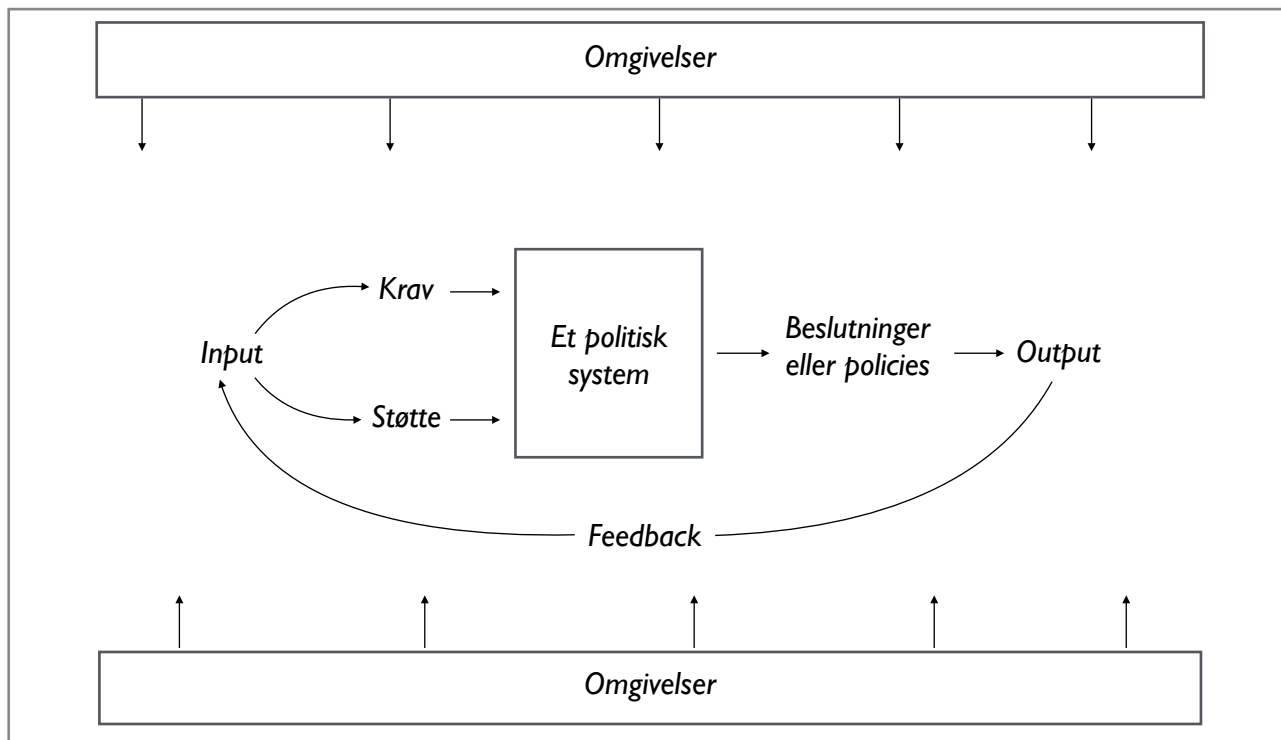
”aktiviteter der frembringer beslutninger med gyldighed for et givent samfund.”

I dag har David Eastons definition vundet indpas hos de fleste politologer, og bruges derfor ofte som udgangspunkt for definitionen af politik. Hans formål med definitionen var at komme med noget der er universelt for alle samfund, uden at sige hvem det er, der er den politiske aktør, og dermed implicit nævne at, der skal en beslutningsproces til som kan have påskud af hvilken som helst art. ¹⁰

¹⁰ Hansen, Birthe & Jensen, Carsten: Grundbogen i Statskundskab, 1998, Akademisk Forlag A/S. s. 11-12.

Easton har tegnet en model med sine ganske få del elementer ambitionen på at beskrive hele det politiske proces, og tegnes således:

Figur 1.2 - Eastons politiske system

Kilde: Hansen & Jensen, 1998, s. 32.

Eastons model har for det første de elementer input og output. Output er det politiske systems beslutninger eller policies, som i virkelighedens verden kan være alt fra lovgivninger til rapporter. Disse output kom ind til det politiske system som input, og stammede enten fra det politiske systems omgivelser, fra feedback eller indefra det politiske system selv. Omgivelser er for det meste befolkningen, udlandet eller noget så banalt som naturfænomener, f.eks. klimaforandringen. Hvis denne input er krav, kan den være en ønske om en ny lov, eller ændring af en eksisterende lovgivning. Hvis den nu var en ændringsforslag var det så højt sandsynligt noget der blev til en input via feedback, afledt af en tidligere output. Når input kommer ind til det politiske system som støtte kan det være et demokratisk valg, eller støtte til en lov.¹¹ Alt i alt, Eastons model over det politiske system er meget fleksibelt og nemt at forstå, hvilket er i høj grad grunden til at den bruges så meget i definitionen af politik.

¹¹ Hansen, Birthe & Jensen, Carsten: Grundbogen i Statskundskab, 1998, Akademisk Forlag A/S. s. 30-46.

Anvendeligheden af Eastons model

Anvendeligheden af denne politiske model ligger i at Grønland er et territorial autonomi under den danske stat og er et demokratisk land som har sit eget politiske system. Det betyder at Easton's politiske system kan siges at være fuld gyldigt i Grønlandsk sammenhæng. Grønland har selvstyre og har politikere som alle er valgte af den Grønlandske befolkning. Som territoriale autonomi, har Grønland et autonomigrad på 0,90¹², ifølge Maria Ackrén's PhD-afhandling: *Conditions for Different Autonomy Regimes in the World*, fra 2007. Som altså er et konklusion fra før Grønland fik selvstyre.¹³ Grønlands autonomigrad i dag begrænses hovedsageligt af at Grønland ikke har ret til international politisk ageren, med hjemmel i selvstyreloven, da Grønland ikke er en suveræn stat.

Men al indenrigspolitik, hvis sagsområdet er hjemtaget, kan behandles af Grønlands politiske system. Hvis vi skal komme med eksempler på ikke hjemtagne sagsområder, kan vi nævne udlændingeområdet, som blev yderst relevant da Grønlands selvstyre skulle vedtage den såkaldte storskalalov, som handler om muligheden for at ansætte udlændinge i anlægsfaserne for projekter med budget over 1 mia. kr.¹⁴

Eastons model er i bund og grund en statement i dette speciale for hvordan politik forstås, og at mange aktører, både i regeringen og i befolkningen kan være med til at komme krav og støtte til det politiske system. Men vi skal også huske at normer, værdier og præferencer, kan være gode forklaringsværktøj for hvordan et politisk system kan lave output og få input som den gør. Derfor er det relevant at præsentere følgende andre teorier:

1.5.2 Ny-institutionalisme

Ny-institutionel teori er en teorigren udsprunget fra det generelle læren om institutioner, som nu kaldes klassisk institutionalisme, hvor hovedfokus var i formelle lov-relaterede emner. Ny-institutionel teori, eller ny-institutionalisme, fokuserer både på de formelle og uformelle. Hvor den største forskel ligger i at menneskets handlinger eller adfærd, får større fokus. Hovedstrømningerne i denne

¹² Ackrén har lavet en måling af autonomigraden af forskellige territoriale autonomier i verden. Måleenheden betyder at jo tættere den er på 1, jo større autonomigrad. Tallet er et resultat af opmåling af forskellige faktorer, såsom magtfordeling, funktioner, institutionelle rammer, kontrolgrad. (s. 21 i Ackrén's afhandling)

¹³ https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/47244/Ackren_Maria.pdf?sequence=3

¹⁴ <http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2013/02/06/154830.htm>

teori har omdrejningspunkt i økonomi, sociologi og politologi, og omtales som rational-choice institutionalisme, sociologisk eller organisatorisk institutionalisme og historisk institutionalisme.¹⁵

Rational Choice institutionalisme

Rational choice-teorien (RC) har sine rødder i økonomiske teorier, hvor antagelsen om at aktører handler ud fra interessen om at maksimere egennytten, er en af grundstenene. F.eks. er det den gængse antagelse at vælgeren vil maksimere egennytten. At embedsmanden vil budgetmaksimere. At arbejderen vil lønmaksimere. RC's hovedfokus er dermed skæringssfæren mellem politologi og økonomisk teori, der hvor der kalkuleres for hvilket adfærd, handling eller valg vil maksimere individets egennytte.¹⁶

Selvom det kan indikeres ud fra beskrivelserne om RC, at teoriens hoved fokus er den individuelle aktør, er det ikke sådan. For nogen gange kan det ske at rationelle individer kan foretage handlinger som skader det kollektive. Det er der, hvor fangernes dilemma kommer ind i billedet. Hvor to fanger sidder hver deres celle, for en forbrydelse de sammen har begået. Hvis fange A tilstår og B fortier, vil A gå fri mens B får 15 år. Men hvis de begge fortier vil de få 2 år hver og hvis de begge tilstår får de 10 år hver. Her vil den klogeste kollektive valg være at de begge fortier. Men for egennyttens skyld, er det bedst hvis hver fange vælger at tilstå, da domsmulighederne ligger i 0 og 10 år, som har et gennemsnit på 5 år. Som er væsentligt færre år end udsigter hvis den ene fortier og den anden tilstår, hvor straffen kan tage 2 eller 15 år, hvilket giver et gennemsnit på 8,5 år.¹⁷

Goul Andersen bygger videre på sit præsentation med at forklare vælgerens adfærd, med betegnelsen "the political business cycle". Et teori som antager at politikernes politik afhænger af hvor længe der er til næste valg. Antagelsen indebærer at et teori om at politikerne allerede ved hvordan vælgerne handler, de lytter ikke til partiprogrammer, men de ser kun efter hvordan den siddende regering har handlet og kalkulerer derefter hvilket parti vil gavne dem mest økonomisk. Hvis et parti har gennemført nye love som øger skattetrykket, vil vælgeren højst sandsynligt vælge en anden parti, som vil afskaffe det lov som gav vælgeren et økonomisk tab. Så aktørernes præferencer er givne på forhånd, hvilket betyder at teorien ikke fokuserer på hvordan aktøren tænker. Da det jo allerede er antaget at aktøren vil handle ud fra egne interesser. De institutionelle i teorien er dermed at de insti-

¹⁵ Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring - bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus. s. 177-178

¹⁶ Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring - bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus. s. 178.

¹⁷ ibid.

tutionelle rammer som omgiver aktøren giver incitamenter til at lave rationelle og kalkulerede handlinger, som har til øje for egenlyst.¹⁸

Sociologisk institutionalisme

Sociologisk institutionalisme, også kaldet organisatorisk institutionalisme, kan siges at være det modsatte af RC, da teorien mener at aktører ikke handler ud fra egenlysts pleje. Men derimod ud fra normer, vaner og fortolkninger, som er et produkt af de institutioner som aktørerne er relateret til. Da de ikke nyttemaksimerer, laver de istedet vurderinger af hvilke skrevne og uskrevne regler er de rigtige eller passende at følge i et givent situation. Disse institutioner som aktørerne er relateret til kan være alt fra arbejdspladser til sportsklubber, butikker til sociale medier. Altså alle institutioner, som individet kan relatere sig til. I modsætning til RC, opfattes aktørernes præferencer i sociologisk institutionalisme som dynamiske. Altså de kan ændre sig, på grund af påvirkning fra aktørernes omgivelser i institutionen. Som et eksempel kan man ved hjælp af kampagner forsøge at påvirke samfundet til at ændre vaner, f.eks. vedrørende alkoholforbrug eller smide skrald i naturen. Når nu man kan ændre sådanne vaner, kan man opnå en hvis institutionalisering af en vaneændring.¹⁹

James G. March og Johan P. Olsen udgav i 1989 bogen *Rediscovering Institutions*. I bogen indførte de teorien om *Logic of appropriateness*, som er blevet en uomtvistelig del af sociologisk institutionalisme. *Logic of appropriateness* mener at aktører regulerer deres handlinger ud fra hvad der er logisk at gøre ud fra en bestemt situation. Når en individ kommer ind i en ny institution, undersøger de hvad der er af gældende regler, derfra tages der beslutning om hvordan der skal handles. For eksempel er et politisk enhed både et fællesskab og et gruppe individer. Derfor er der to begrænsningsområder, hvor der er en mulighedsstruktur som begrænser handlinger og en meningsstruktur der begrænser andre mulige ideer. Eksempelvis kan vi forestille os at være i en mødelokale af et givent parti. Der sidder 5 personer med lige stemmeret, der har hver især ideer om muligheder der kan udføres, men da de har forskellige meninger, begrænser de dermed hinanden i hvordan der skal handles, og hvis de tilmed har en bestemt ideologi, begrænser de sig yderligere i deres ideer, fordi de ikke kan handle, på en måde som ikke er i overensstemmelse med deres ideologi. Derfor er de underlagt en *logic of appropriateness*.²⁰

¹⁸ Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring - bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus. s. 179.

¹⁹ Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring - bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus. s. 181-182.

²⁰ March, James. G. & Olsen, Johan P.: *Rediscovering institutions*, 1989, The Free Press, s. 160-162.

Historisk institutionalisme

Historisk institutionalisme kan siges at være placeret mellem rational choice og sociologisk institutionalisme, da den anvender dele af begge teorier, i sin tilgang. Men til forskel for de to andre udspringer historisk institutionalisme fra politologi. Teoriens navn stammer fra at teoretikerne har forsket i historiske analyser af hvordan institutioner blev til og har konklusioner om at institutioner er historiske overleveringer. Med andre ord: at institutioner ikke opstår ud af det blå.

Imodsætning til klassisk institutionalisme, har historisk institutionalisme taget de uformelle med, såsom normer, rutiner og konventioner. Hvilket er noget der er taget fra sociologisk institutionalisme, og siger noget om at politik ikke kun er rationel kalkulation.²¹

Historisk institutionalisme mener at beslutningsprocesser påvirkes af historien, af klasser og ideer. Så når der opstår en institution er det et udtryk for at der er indgået et kompromis. Men beslutninger og institutioner kan senere vise sig at være irrationelle og kan ramme ved siden af de tilsigtede konsekvenser. Historisk kan det være fordi at det på beslutningstidspunktet var rationelt at skabe det institution på den måde. Men det kan også være en fejkalkulering, opstået fra en ide. I værste fald kan institutioner danne en sti, som ikke er ligetil at afskaffe. Dette fænomen, hvor afskaffelsen nærmer sig det umulige, kaldes sti-afhængighed, eller path-dependence.

Anvendeligheden af ny institutionalisme

Dette speciale, der handler om fremtiden, lægger op til at der er nødt til at ske stor institutionel forandring i Grønland, hvis Grønland skal udvikle sig ud af afhængighed af udenlandsk pengeoverførsler. Det kan godt være at det er urealistisk at snakke om år 2030-2035. Men så vidt dataet viser er der god grund til at stille de rigtige spørgsmål på forhånd, for hvis de udviklingsmuligheder, der kan påvirkes, undlades at gøre noget ved, kan Grønland komme ind i endnu et sti-afhængighed, hvor den rationelle kalkulerende vælger kommer til at diktere i højere grad og dermed udskyde uafhængigheden yderligere. Med det menes der at hvis man tænker at vælgeren er rationel, kan det antages vælgeren har i interesse i at reformer ikke skader vælgeren økonomisk. Selvom vælgeren, i henhold til sociologisk institutionalisme, måske har dannet en ide om at økonomisk uafhængighed er godt.

²¹ Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring - bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus. s. 183-184.

Et eksempel på et Grønlandsk politisk fænomen set med ny-institutionalistiske øjne (bare for at fremme teoriforståelse) kan være beslutningen om at give skattetræk på boliglånets rente, den såkaldte rentefradragsret, som havde (til dels) det formål at booste det private boligmarked.

IA forsøgte at starte afskaffelsen af det ordning. Det var reelt ved at overføre selvstyrets omkostninger til boligejerne, der skal år efter år betale mere i skat, da deres fradragsret vil blive mindre. Argumentationen for at udføre denne ide, var at boligejere er mere velhavende. Derefter satte man skatten ned med 1 %, for at udjævne uligheden mellem boligejer og resten af befolkningen.²² Hvilket kan måske siges at være sociologisk institutionalisme, da den er betonet af værdier, som lighed, men også et forsøg på at komme ud af sti-afhængighed. Men da Siumut regeringen trådte i magten i 2013, annullerede de denne IA-beslutning. Hvilket bevidner at rentefradragsretten har skabt en sti-afhængighed, selvom det kan argumenteres at bevarelsen er irrationelt i forhold til Grønlands drømme om et selvstændigt økonomi. Det vil formentlig forblive i det uvisse om det var en grundene IA var nødsaget til at forlade magten, da Siumut vandt det efterfølgende valg, hvor de under valgkampen havde lovet om rulle ordningen tilbage, hvis de blev valgt. Hvis det var en af grundene, så var der tale om rationelle vælgere, der plejer deres individuelle interesser, ligesom Rational Choice institutionalisme siger.

1.5.3 Den klassiske teori om inflation

Den klassiske teori om inflation er udviklet af David Hume. Hume er en af de tidligste økonomiske tænkere, og kaldes for at være en de klassiske økonomer. De fleste af nutidens økonomer referer til Hume's teori når de skal forklare hvad der sker med pris- og inflationsniveauet.²³

Penge er det sæt af aktiver i økonomien som folk jævnligt bruger til at købe varer og tjenesteydelser fra andre mennesker. Penge er et middel der bruges til at definere hvor meget noget er værd. Penge i sig selv er værdiløse. Det er hvad de kan købe der definerer deres værdi. Så pengenes værdi bestemmes som alt andet indenfor økonomi, af udbud og efterspørgsel eller rettere: pengeudbud og pengeefterspørgsel.²⁴

Centralbanken og bankerne er bestemmende for udbuddet af penge. Når Centralbanken sælger statsobligationer får de penge ind og dermed gør pengeudbuddet mindre. Men når centralbanken køber statsobligationer, betaler de penge selv, og dermed gør pengeudbuddet højere. Derudover er

²² <http://www.knr.gl/da/nyheder/i-dag-genindfoeres-det-fulde-rentefradrag>

²³ Mankiw & Taylor, 2011, s. 643

²⁴ Mankiw & Taylor, 2011, s. 644

der bankerne der kan udlåne reserverne af indlånte penge, hvilket starter en multiplikatoreffekt som gør at de indlånte bliver endnu flere penge og derved have en endnu større effekt på pengeudbuddet.²⁵

Pengeefterspørgsel reflekteres af hvor mange penge folk vil gerne beholde som likvide midler. Der er mange faktorer der er afgørende for hvor mange penge bliver efterspurgt. For eksempel, kan, hvor mange penge folk har i deres pengepung, afhænge af om deres kreditkort, er det foretrukne betalingsmiddel eller om de f.eks. har nemt adgang til en pengeautomat. Derudover afhænger pengeefterspørgslen af renten som folk kan tjene penge på ved at købe en obligation der giver renteaflast, end at bruge dem eller indlåne dem til en lav rente.²⁶ Det vil sige at pengeefterspørgslen afhænger af to mulige beslutninger som folk kan træffe: Hvor mange de vil have i kontanter og hvor meget de vil have i banker.²⁷

Den klassiske teori om inflation sigter på at forklare hvordan et monetær indskud (en øgning i pengeudbuddet) kan få konsekvenser på priser. Da denne teori som sagt er meget gammel, er forklaringsgrundlaget antallet af fysiske pengesedler i et samfund. I vores dage har vi penge på vores kreditkort, hvilket i princippet er fuldstændig det samme, som et teoretisk pengeudbud.

På nedenstående figur kan to blå kurve ses, PU som repræsenterer pengeudbuddet, er vertikal da pengeudbuddet styres af centralbanken, som trykker penge. Pengeefterspørgslens kurve er skråt og bøjet, fordi når pengenes værdi er lav (og priserne høje) stiger folks efterspørgsel af dem, da der vil blive brug for flere penge, for at købe goder og tjenesteydelser. Punkt A, er det punkt hvor pengeudbuddet og pengeefterspørgslen er i ligevægt, og dermed beskriver pengenes værdi og prisniveauet.

Så hvis prisniveauet er højere end hvad ligevægten er, vil folk efterspørge flere penge end hvad centralbanken har lavet. Dette vil medføre at priserne vil blive lavere, for at komme tilbage til ligevægten. Derimod hvis prisniveauet er lavere, så vil folk have et pengeefterspørgsel som er lavere end centralbanken har udbudt. Så vil prisniveauet bliver højere for at efterspørgslen og udbuddet kan komme ligevægt.²⁸

Hvis udbuddet af penge forhøjes af centralbanken, sker der det at PU, pengeudbudskurven bliver skubbet mod højre (fra blå til rød), og dermed øger pengeudbuddet. Denne stigning i pengeudbud-

²⁵ ibid

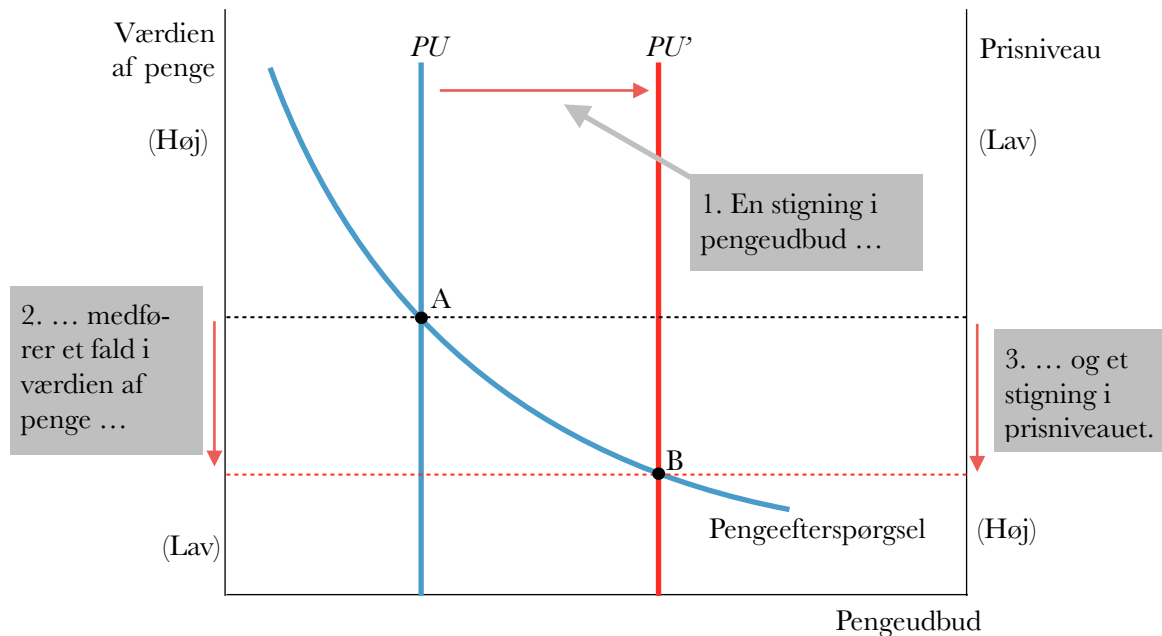
²⁶ ibid

²⁷ Blanchard, 2009, s. 98

²⁸ Mankiw & Taylor, 2011, s. 644-645

det vil medføre et fald i værdien af penge og dermed et stigning i prisniveauet. Så ligevægten skubbes fra punkt A til B.²⁹

Figur 1.3 - Stigning i pengeudbuddet

Figuren er lavet på baggrund af illustrationen i Mankiw & Taylor, 2011, side 646

Anvendeligheden af den klassiske teori om inflation i Grønlands sammenhæng

Det er klart at den klassiske teoris anvendelighed i Grønlandsk sammenhæng er absolut tvivlsom i sit jf. præsenterede form. Da Grønland bruger DKK som valuta, som trykkes i Danmark af Den Danske Nationalbank, og endvidere er DKK bundet op til Euroen, som overvåges af det Europæiske Central Bank (ECB), på kurs ca. 746,028 DKK pr. 100 euro.³⁰ Så, for at kunne bruge teorien i Grønlandske sammenhænge skal vi omdefinere eller modificere de centrale begreber, så teorien om inflationen i Grønland ikke handler om antal trykte €-sedler, men handler derimod om noget mere lokalt.

Hvis nogen skulle bestemme pengeudbuddet i Grønland, er det politikerne og især deres finanslovsforhandlinger. Så derfor har jeg valgt at bruge denne monetærpolitiske teori som et finanspolitisk teori. I sammenligningen mellem landenes BNP's sammensætninger set at det offentlig forbrug udgør 54 % af BNP i samfundet, mens det i andre lande udgør halvdelen. Derfor mener jeg at det of-

²⁹ Mankiw & Taylor, 2011, s. 645-646

³⁰ 746,038 kroner pr. 100 euro,

kilde: [http://www.nationalbanken.dk/C1256BE2005737D3/side/Pengepolitik_i_Danmark_2_udgave_2003/\\$file/kap02.html](http://www.nationalbanken.dk/C1256BE2005737D3/side/Pengepolitik_i_Danmark_2_udgave_2003/$file/kap02.html)

fentlige i Grønland er teoretisk set dem der styrer pengemængden i Grønland. For det første er det politikerne og deres embedsværk der laver og gennemtænker lovgivninger, lovgivninger som har indflydelse i pengemængden via skattetrykket i Grønland. For det andet laver de lovgivninger der skal sørge for at der kommer flere penge ind i samfundet, ligesom emnet i dette speciale er råstoffer. Og sidst, skal det offentlige lovgive hvordan disse nye indtægter, som f.eks. kommer ind i råstoffonden skal styres. Hvilket gør at det offentlige får den største magt i pengemængden i Grønland.

1.5.4 Hollandske syge:

I 1960'erne fandt man naturgas i Nordsøen ud for Holland. Det førte til at udenlandsk valuta begyndte at strømme ind i det hollandske økonomi, hvilket fik konsekvenser i at hollandske varer fik forringet deres konkurrenceevne i eksportmarkedet. Forringelsen af konkurrenceevnen resulterede yderligere i en afindustrialisering af Holland, hvor industrien blev flyttet til udlandet, hvor det bedre kan betale sig. De andre bivirkninger var at Holland begyndte at importere meget, da det blev billigere for Holland at importere, end at producere selv.³¹

Grunden til at skæbnen blev sådan for Hollands økonomi er fordi oliepengene blev brugt, nærmest det samme øjeblik der var plus på kontoen. De blev ikke ophobet i fonde eller andre steder, hvilket udspringer fra manglende finanspolitisk handling fra regeringens side.

Martin Paldam, som er Professor, dr. oec. i Aarhus Universitet, udgav i 1994 en bog med titlen: *Grønlands Økonomiske Udvikling - Hvad skal der til for at lukke gabet?* I bogen skriver han om Grønlands meget store offentlige sektor og hvor meget mindre den danske krone er værd i Grønland, og anfører at Grønland har et usædvanlig økonomi. At bogen er 20 år gammel og er stadig relevant betyder i sig selv at der til dels ikke har sket strukturelle ændringer af den Grønlandske økonomi i de sidste 20 år og at snakke om hvordan Grønlands økonomi kan blive uafhængig er ikke noget frisk pust, tværtimod.

Paldam har også skrevet en del om den hollandske syge. I bogen bruger han ikke råstof- eller oliepenge som eksempel. Men han bruger et pengegive som eksempel, som gør det muligt at hæve lønningerne i et land med 20% over nights. Paldam nævner 4 bivirkninger, som vil være kendetegn ved en økonomi som får en ikke-produceret indkomst udefra, og som ikke er et resultat af produktivets-

³¹ <http://lexicon.ft.com/term?term=dutch-disease>. Der er andre lignende definitioner i http://economics.about.com/od/trade-exchangerates/f/dutch_disease.htm og http://www.investorwords.com/1604/dutch_disease.html

stigning. Ligepræcis som Grønland får årligt bloktilskud fra Danmark. De 4 bevirknings er listet op således:³²

- I. Mulighed for at holde et højere internt lønniveau, end produktiviteten betinger. Det er et naturligt ønske af alle at få højere lønninger, hvilket leder til realisering af dette.
- II. Et lønniveau højer end produktiviteten betyder forringet konkurrenceevne. Da Grønland får et beløb udefra, behøver Grønland heller ikke at være produktiv.
- III. Et forringet produktivitet fører til at industrien aftager, og bliver i højere grad til ikke-handlelige goder, såsom offentlige serviceydelser.
- IV. Dette leder yderligere til at priser stiger, i forhold til udlandet og får dermed købekraften til at gå ned.

Disse 4 punkter vil senere indgå i en analyse af Grønlands økonomi.

1.5.5 Multiplikator

Multiplikator effekt er kort defineret: øget efterspørgsel som er et resultat af øget aktivitet eller ekspansiv finanspolitik, som dermed øger lønninger i samfundet og efterfølgende øger forbruget.³³

Multiplikatoreffekterne afhænger om de ansatte i de nye erhverv kommer til at bruge deres indkomster i Grønland. Eller økonomisk teoretisk sagt: *Marginal Propensity to Consume (MPC)*. Som betyder noget med marginal forbrugsniveau. Altså hvor stor en del af lønnen vil lønmodtageren bruge og hvor stor en del vil blive gemt? I råstofvirksomhedssammenhæng afhænger MPC'en i høj grad af om lønmodtageren bor i en af de grønlandske byer, eller om de kommer fra udlandet, og dermed bruger deres indkomst udenfor Grønland. Dette leder os til et spørgsmål om hvor høj MPC'en vil være og om den Grønlandske arbejdskraft vil kunne besætte alle de nye arbejdspladser. Nogle råstofprojekter har nævnt i deres rapporter noget om deres forventninger til hvor mange af de nye stillinger vil kunne besættes af lokal arbejdskraft og hvor mange af dem vil besættes af udenlandsk arbejdskraft. Deres tal kan give os et hint til at komme med et kvalificeret bud på hvor mange af indkomsterne kommer til at blive en del af privatforbruget i Grønland.

³² Paldam, Martin: Grønlands Økonomiske Udvikling - Hvad skal der til for at lukke gabet?, 1994, Aarhus Universitetsforlag. s. 37-38.

³³ Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark P.: Economics, second edition, 2011, Cengage Learning EMEA. s. 709.

Men først skal vi se på hvordan et multiplikatoreffekt inde i et økonomi kan beregnes. Grønlands Statistik udgiver hvert år, efter et nationalregnskab for Grønland står færdig, et input-output tabel for Grønland. Et input-output tabel er i bund og grund et kort over et lands BNP, skilt af i brancher, og BNP's komponenter.

Tabel 1.4 - Input Output tabel for Grønland, 2010, 9x9

IO-tabel 2010 9x9		Output															
		Landbrug, fiskeri og fangst	Råstofudvinding	Industri	Energi- og vandforsyning	Bygge og anlægsvirksomhed	Handel, hotel og restauration	Transport, post og tele	Finansiering, forretningservice og ejendomsudlejning	Offentlige og personlige tjenester	Total input	Privat forbrug	Offentlig forbrug	Bruttoinvesteringer	Eksport	Endelig anvendelse	Anvendelse i alt
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
											C	G	I	X	Y+IM		
Landbrug, fiskeri og fangst	A	7	0	577	0	4	28	3	20	89	727	226	0	0	654	880	1.608
Råstofudvinding	B	0	5	2	0	1	0	0	0	0	8	0	0	81	104	185	193
Industri	C	66	1	21	1	62	42	36	23	38	288	196	0	2	782	980	1.268
Energi- og vandforsyning	D	1	4	51	24	12	98	79	13	111	393	265	2	0	0	267	660
Bygge og anlægsvirksomhed	E	2	5	12	26	25	30	60	207	128	496	0	0	2.322	0	2.322	2.818
Handel, hotel og restauration	F	66	6	16	42	98	103	79	116	235	762	1.390	0	86	451	1.927	2.689
Transport, post og tele	G	66	63	24	13	81	214	612	217	737	2.029	598	44	15	816	1.473	3.502
Finansiering, forretningservice og ejendomsudlejning	H	32	15	21	16	201	204	162	233	407	1.291	1.131	264	212	22	1.630	2.921
Offentlige og personlige tjenester	I	24	9	5	1	48	25	25	45	224	407	295	6.518	0	33	6.846	7.253
Import	J IM	418	46	157	216	882	371	735	244	1.083	4.152	1.764	7	4.197	642	6.610	10.762
Turistkorrektion	K	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-345	0	0	345	0	0
Produktskatter, netto	L T	-4	-8	-30	-1	-8	24	-20	-7	-34	-86	444	0	40	22	505	419
Anvendelse, køberpris	M	679	146	854	338	1.408	1.140	1.770	1.112	3.020	10.467	5.964	6.835	6.956	3.871	23.626	34.093
Andre produktionsskatter, netto	N	-10	0	-6	-31	-28	-35	-11	-18	-12	-151						
Aflønning af ansatte	O	430	126	451	146	746	1.028	1.019	732	3.979	8.657					16.510	22.911
Bruttooverskud af produktion og blandet indk.	P	509	-79	-31	206	691	555	725	1.095	267	3.939						
Input i alt	Q	1.608	193	1.268	660	2.818	2.689	3.502	2.921	7.253	22.911						

Kilde: Grønlands Statistiks Statistikbank. (på nær det rødt markerede felt, nederst højre. De tal er et sum af felterne ovenfor)

En input-output tabel giver en detaljeret beskrivelse af samfundets produktionsstruktur og anvendelse af varer og tjenester. Her ses Input-Output tabellen for Grønlands økonomi i 2010, opgjort i millioner kroner. Denne IO-tabel er en 9x9-versionen hvor hovedbrancherne er smeltet samme til kun 9, som kan ses inde på den røde afgrænsning. Den skal læses sådan at al input/tilgang til et økonomi finder output/anvendelse i et andet sted i økonomi, før den kommer ud af økonomien igen.

Eksempelvis fremgår det af denne tabel at branchen for *Handel, hotel og restauration* har givet input på 98 mio. kr. som har fundet output i *Bygge og anlægsvirksomhed*.

F.eks. kan man i IO-tabellen se at kolonne 11, 12, 13 og 14 har samme navne som BNP's hovedkomponenter, som også tidligere har set på. Tallene på M11, 12, 13 og 14 er derfor identiske med

tallene på tabel 15, ligesom vi også kan se importen på J16. Mens vi kan se identisk tal med Tabel 4.6's Forsyning i alt i M15.

Tabel 4.6 - Forsyningsbalancen i Grønland, 2010 i løbende priser, mio. kr

Komponent		Mio. kr.
Bruttonationalprodukt	Y	12.863
Import af varer og tjenester	IM	10.762
Forsyning i alt	(Y+IM)	23.626
Privat forbrug	C	5.980
Offentlig forbrug	G	6.819
Bruttoinvestering	I	6.956
Eksport af varer og tjenester	X	3.871

Kilde: Grønlands Statistiks statistikbank

Det var Professor Wassily Leontief der i 30'erne spurgte først:

“what level of output should each of the n industries in an economy produce, in order that it will just be sufficient to satisfy the total demand for that product?”

Han vandt i 1973 nobelprisen for økonomi, for sit arbejde med Input-Output analyser.³⁴ Ligepræcis en af de ting et IO-tabel viser er defineret i ovenstående citat. Hvis man starter fra input på række A, *Landbrug, fiskeri og fangst*. Kan man langs rækken (horisontalt) se, hvilke brancher har købt produkterne fra *Landbrug, fiskeri og fangst*., som tilsammen har en værdi på 1.608 mio. kr. Det kan læses at *Industrien* har købt for 577 mio. kr. fra *Landbrug, fiskeri og fangst*, mens privatforbruget har købt for 266 mio. kr. og at 654 mio. kr er gået direkte til eksporten. Men hvis man vælger at læse vertikalt på kolonnen for *Landbrug, fiskeri og fangst*, kan man læse hvor denne branche har haft behov for købe produkter, for at kunne producere. Der kan det læses at *Landbrug, fiskeri og fangst* har haft behov for at importere for 418 mio. kr. og at aflønning af ansatte har kostet 430 mio. kr. og at overskuddet har i 2010 været 509 mio. kr.

³⁴ Hentet fra http://www.unc.edu/~marzuola/Math547_S13/Math547_S13_Projects/M_Kim_Section001_Leontief_IO_Model.pdf

Beregning af beskæftigelsesmultiplikator

Som sagt er beskæftigelsesmultiplikatorens formål at beregne hvor mange arbejdspladser en erhverv kan skabe andre erhverv, ved at efterspørge deres produkter. Derfor skal vi beregne hvor stort et internt efterspørgsel de har på hinanden.

Tallene i kolonnen *Endelig anvendelse (kolonne 15)* er et sum af kolonnerne privatforbrug, offentlig forbrug, brutto investeringer og eksport. Mens kolonne *Anvendelse i alt* er summen af de forrige nævnte plus branchernes totale input. Branchernes totale input afspejler dermed det mængde penge der cirkulerer inde i Grønland, mellem brancherne.

For at kunne bestemme hvor mange penge der er cirkuleret inde i den Grønlandske økonomi skal vi ikke inkludere importen (række J), da import er penge ud af landet. Vi skal også ekskludere skat, da det ikke er penge der cirkulerer, men stopper op et sted. Tilbage står summerne af *Endelig anvendelse* og *Anvendelse i alt*, hvor forskellen mellem dem er at hvor mange penge der er cirkuleret blandt brancherne.

Derfor beskæftigelsesmultiplikator for 2010 således:

$$\text{Beskæftigelsesmultiplikator}^{2010} = \frac{\frac{\text{erhvervenes produktion til C,G,I,X}}{\text{Beskæftigelsen}}}{\frac{\text{erhvervenes samlede produktion}}{\text{Beskæftigelsen}}} - 1 = \frac{\frac{16.510}{33.527}}{\frac{22.911}{33.527}} - 1 = \frac{2,0307}{1,4633} - 1 = 0,3877$$

Kilde: Egne beregninger med tal fra Grønland Statistiks statistikbank.³⁵

0,3877 betyder at hvis der bliver skabt nye jobs til 10 personer i brancherne, så vil der opstå: $10 * 0,3877 = \text{ca. } 4$ ekstra jobs i Grønland. Så de nye 10 job bliver i realiteten 14 jobs. Tallet er ret identisk med den tal som bliver præsenteret i rapporter om Tanbreez, TNG og Alcoa, da disse siger at de indirekte jobs der skabes vil være omkring multiplikator 0,3. Og at tallet i lande som Canada plejer at være 0,6-0,8. Men der skal også tages hensyn til det afledte effekt, derfor er min teori 0,35.

³⁵ Tallet 33.527 er hentet fra ARDBFB1 i Grønlands Statistiks: <http://bank.stat.gl/database/Grønland/Arbejdsmarked/Beskæftigelsen/Beskæftigelsen.asp>

2. Konturerne af den Grønlandske økonomi

For at kunne besvare problemformuleringen er vi nødt til at danne os et meget generel overblik over Grønlands økonomi, hvad det er for en størrelse der er tale om, og hvor store BNP's hovedkomponenter er i forhold til hinanden. Især skal vi søge at besvare om Grønlands Selvstyre kan føre kontraktiv finanspolitik. For besvare dette spørgsmål skal vi starte med basisviden.

BNP - BruttoNationalProduktet har følgende ligevægtsligning:

$$Y = C + I + G + (X - IM)$$

Men her i specialet vil jeg bruge en ligning der bliver brugt af Nationalregnskaberne verden over, som kaldes forsyningsbalancen, og står skrevet:

$$Y + IM = C + I + G + X$$

Her er forskellen bare at Y og IM er isoleret på deres egen side, idet de er tilgangen til samfundet, mens C, I, G og X er anvendelsen.

Y betyder BNP. BNP er markedsværdien af alle færdige goder og serviceydelser produceret i et land i et givent tidsperiode. Mange forskellige produkters værdi sættes sammen for at sætte tal på hvor høj økonomisk aktivitet der er. Markedsværdien er pejlemærket i denne henseende, da den afspejler hvor høj et pris er villige til at give for et givent produkt.³⁶

C som er privat forbrug, består af alle husholdningernes forbrug i goder og serviceydelser. Goder er alt fra vaskemaskiner, elektronikprodukter, mad og tøj. Mens serviceydelser er såsom frisørbesøg, snerydning og oversættelsesarbejde.

I er investering og beregnes på baggrund af køb af goder som vil i fremtiden blive brugt til at producere endnu flere goder og serviceydelser, disse goder er såsom udstyr og boliger.³⁷

³⁶ Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark P.: Economics, second edition, 2011, Cengage Learning EMEA. s. 489

³⁷ Gross Domestic Investment har været fællesbetegnelsen for I i nationalregnskabs identitet. Men senere i det blevet til Gross Capital Formation. Kilde: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.TOTL.ZS>

- G** er al offentligt forbrug, dvs. summen af både kommunale og nationale offentlige enheders forbrug af goder og serviceydelser. En aflønning af en borgmester er et ”køb” fra det offentlige. Mens overførselsindkomster, såsom alderspensioner, er også med, selvom der egentlig ikke er tale om køb af goder og serviceydelser.
- X** er eksport, som er al indenlandsk produktion af serviceydelser og goder som er solgt til udlandet. I Grønlandsk sammenhæng er det hovedsageligt fiskeprodukter der eksporteres.
- IM** er import. Som er det modsatte af eksport. Altså udenlandske produkter, både goder og serviceydelser som er købt af folk og virksomheder i indlandet. I ligevægtsligningen står der $(X - IM)$, resultatet af denne beregning kaldes nettoeksporten, NX .³⁸

Grønlands Statistiks økonomiafdeling beregner hver år nationalregnskabet for Grønland. I tabellen nedenfor præsenteres de seneste tre offentliggjorte regnskabsår, i løbende priser. Tre sidste kolonner er egne beregninger for at vise komponenternes størrelsesforhold til BNP.

Tabel 2.1 - Udvikling i forsyningsbalancen i Grønland efter enhed, kontonavn og tid, i løbende priser

		BNP og dens komponenter			Størrelsesforhold		
		2010	2011	2012	2010	2011	2012
Bruttonationalprodukt	Y	12.863	13.611	13.789	100 %	100 %	100 %
Privat forbrug	C	5.980	6.170	6.321	46 %	45 %	46 %
Offentlig forbrug	G	6.819	6.988	7.106	53 %	51 %	52 %
Bruttoinvestering	I	6.956	8.979	5.184	54 %	66 %	38 %
Eksport af varer og tjenester	X	3.871	4.235	4.100	30 %	31 %	30 %
Import af varer og tjenester	IM	-10.762	-12.761	-8.923	-84 %	-94 %	-65 %
Nettoeksport	NX	-6.891	-8.526	-4.823	-54 %	-63 %	-35 %

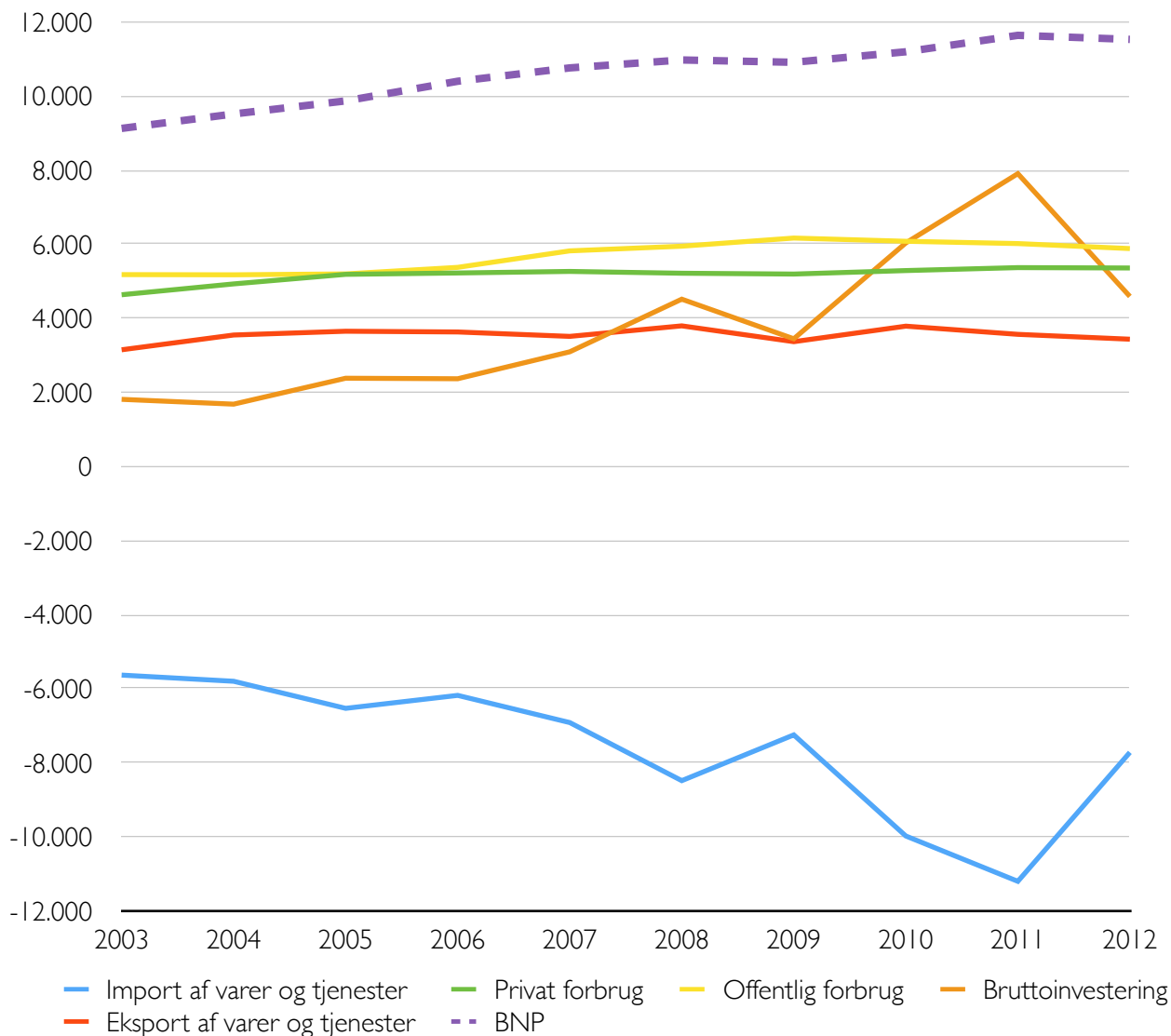
Tallene for 2003-2010 er endelige tal og 2011-2012 er foreløbige tal. Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger

I tabellen kan det ses at det offentlige forbrug udgør, rundt regnet, 50% af i forhold til BNP, her skal huskes at Danmark årligt overfører 3,4 mia. kr. i 2009-priser. Det kan også ses at importen er meget stor, og er næsten ligeså stor som BNP. Mens eksport på den anden side kun udgør under det halve af importen. Hvis vi ser på Grønlands forsyningsbalance siden 2003, er det klart at investeringer og importen hænger nøje sammen. Hver gang investeringerne har bevæget sig op eller ned, har importen bevæget sig på en måde der spejler bevægelsen. Dette har noget at gøre med at investeringer der

³⁸ Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark P.: Economics, second edition, 2011, Cengage Learning EMEA. s. 492

har den størrelse at de kan få indflydelse i forsyningsbalancen, sker i byggebranchen og råstofbranchen, som behøver udstyr og materialer, som alle skal importeres ind i Grønland.

Figur 2.1 - BNP og komponenterne - faste priser

Tallene for 2003-2010 er endelige tal og 2011-2012 er foreløbige tal. Kilde: Grønlands Statistik

Hvis vi ser på tabellen nedenunder, som er et gennemsnit af BNP-komponenterne i perioden fra 2008 til 2012, kan vi se hvordan det står til i andre velfærdslande. Det offentlige forbrug udgør i modsætning til Grønlands anvendelse kun et sted under 30 % af BNP, mens deres nettoeksport generelt er ligevægtig. Grønland viser sig, igen, at være speciel. I Grønland udgør det offentlige forbrug over 50%. Dette er igen grundet at Selvstyret årligt modtager bloktilskud og EU-penge, som tilsammen står for 50 % af finanslovens indtægter. Altså det offentlige fylder meget i økonomien. Vi skal også tænke på at de store dele af investeringerne, har baggrund i politiske beslutninger. Da kommuner og selvstyret ejer, via deres boligselskaber, mange huse og lejligheder.

Tabel 2.2 - BNP's størrelse i forhold til komponenterne, år 2008-2012

		Australia	Canada	Danmark	Færøerne	Grønland	Island	Sverige
BNP	Y	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Privat forbrug	C	54 %	56 %	49 %	30 %	48 %	52 %	48 %
Investeringer	I	28 %	24 %	18 %	11 %	49 %	16 %	19 %
Offentlig forbrug	G	18 %	22 %	28 %	17 %	54 %	26 %	27 %
Eksport	X	21 %	31 %	52 %	25 %	30 %	55 %	50 %
Import	IM	-21 %	-32 %	-48 %	-29 %	-81 %	-49 %	-44 %
Nettoeksport	$NX (X-IM)$	0 %	-1 %	5 %	-4 %	-51 %	6 %	6 %

Kilde: FN's statistikafdeling, <http://unstats.un.org/unsd/snaama/dnllist.asp>, tal for Færøerne fra www.hagstofa.fo og egne efterberegninger.³⁹

Ud fra ovenstående tabel, hvor landenes BNP'ers sammensætning sammenlignes, kan vi stille endnu et spørgsmål: Hvad betyder det for Grønland at G i BNP er så stor?

Hvis vi ser på hvordan selvstyrets budget bliver det endnu mere klart hvor speciel Grønlands økonomi er, da statens bloktilskud udgør 53% af alle selvstyrets indtægter. Dvs. sådan som Grønlands økonomi er konstrueret nu, dækker selvstyret af sine udgifter med indtægter udenlandske overførsler, som udgør hele 53%. Hvilket er utroligt højt. Disse 53% af indtægter er som sagt en indtægt, som man får uden at producere noget som helst. Det er ingen varer, ingen krav, bare en tilskud fra den danske stat.

³⁹ Grunden til at valget er faldet på netop disse lande er at Australien og Canada er minelande, ligesom Grønlands mål er at blive et, Island er et land med et relativt lille befolkning, mens Danmark og Finland er lande som har et velfærdsmodel, som Grønland vil gerne have. Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning.

Tabel 2.3 - Selvstyrets budgetbalance i Finanslov 2014

2014	Indtægter	Udgifter	Indtægter	Udgifter
Aftalte indtægter, Statens bloktilskud	3.642		53 %	
Aftalte indtægter, Partnerskabsaftalen med EU	199		3 %	
Andre aftalte indtægter	138		2 %	
Direkte skatter	1.035		15 %	
indirekte skatter/afgifter	1.013		15 %	
Forrentning af investeret kapital	451		7 %	
Afdrag på lån	292		4 %	
Andre indtægter	105		2 %	
Driftsudgifter i alt		-2.694		40 %
Lovbundne udgifter i alt		-1.043		15 %
Tilskud i alt		-2.242		33 %
Anlægsudgifter i alt		-779		12 %
I alt	6.875	-6.757	100 %	100 %

Kilde: Finanslov 2014, hentet fra: <http://goo.gl/E7CYWZ>

Anmærk: i finansloven står der at indtægterne kommer til at være 6.803 mio. kr. Men når man regner dem ud får man 6.875 mio. kr. Det kan være at der er regnefejl i finansloven.

Historisk set, har bloktilskuddet udgjort en meget stor del af selvstyrets indtægter. I 2003 udgjorde bloktilskuddet 59,3 % af selvstyrets indtægter. Tallet har siden været let faldende, da den efter en lineær udvikling på 10 år er blevet 55,5% i år 2013.

Tabel 2.4 - Bloktilskuddets fylde i pct, i forhold til alle selvstyrets indtægter

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Selvstyrets indtægter i alt, i mia. Kr.	5,14	5,24	5,43	5,46	5,65	5,78	5,91	6,23	6,30	6,51
Bloktilskud, i mia. Kr.	3,05	3,04	3,10	3,15	3,23	3,33	3,47	3,51	3,55	3,61
Procent, i bloktilskuds andel	59,3	58,0	57,1	57,8	57,1	57,6	58,6	56,4	56,4	55,5

Kilde: Grønlands statistik

Delkonklusion

Hvad betyder det egentligt bloktilskuddet udgør så stor en del af finansloven? Under teorierne har jeg præsenteret teorien om hollandske syge. De 4 kendetegn er som sagt, at der er:

- I. Mulighed for at holde et højere internt lønniveau, end produktiviteten betinger. Det er et naturligt ønske af alle at få højere lønninger, hvilket leder til realisering af dette.

- II. Et lønniveau højere end produktiviteten betyder forringet konkurrenceevne. Da Grønland får et beløb udefra, behøver Grønland heller ikke at være produktiv.
- III. Et forringet produktivitet fører til at industrien aftager, og bliver i højere grad til ikke-handledige goder, såsom offentlige serviceydelser.
- IV. Dette leder yderligere til at priser stiger, i forhold til udlandet og får dermed købekraften til at gå ned.

Udfra hvad vi har set i tabel 2.3 og 2.4 kan det konkluderes at Grønlands selvstyre har abnormt høje omkostninger, takket være de store pengegaver. Vi har erfaret i tabel 2.2 hvor speciel Grønlands forsyningsbalance er sammensat og at Grønlands eksport er langt mindre end importen, hvilket jo princippet betyder at Grønland har mulighed for at købe meget mere end hvad produktiviteten i landet tillader. Vi har erfaret hvor meget mindre privatforbruget i Grønland udgør af BNP forhold til andre lande, da det offentlige er abnormt stort og har råd til at stå for jobs til en stor del af arbejdsstyrken. Vi har erfaret hvor stor det offentlige forbrug er i Grønland, i forhold til BNP. Alt dette betyder at Grønland allerede har hollandske syge-lignende tilstande.

Når der er tale om bloktilskuddet og råstofområdet, er der reelt snakke om to afhængighedskilder, hvor den ene er reel og den anden potentiel.

I starten af denne underkapitel nævnte jeg at formålet med kapitlet er at undersøge om det er muligt at føre kontraktiv finanspolitik i Grønland? Dette har vi ikke fået svar på. Men vi har vist at den Grønlandske økonomi er skruet sammen på en meget speciel måde. Som kan konkluderes på to måder: enten er den offentlige forbrug for stor, eller er de andre komponenter for små.

3. Lovgivninger

De højeste rammer for denne speciale er lovgivningen. Hvordan lovgivningen ser ud, vil være det mest afgørende for hvordan råstofindtægterne forvaltes og bruges. Den allerhøjeste lovgivning der har effekt på Grønlands råstofindtægter er Danmarks Riges Grundlov. Selvom selve indtægterne ikke bliver nævnt der, er den i høj grad grunden til at Grønland har et selvstyrelov. Da Grønland fik selvstyre i 2009, var den første ansvarsområde der blev hjemtaget fra Danmark til Grønland råstofområdet. I Selvstyreloven⁴⁰ står der skrevet hvordan råstofindtægterne skal deles mellem Grønland og Danmark. Grønland kan få de første 75 mio. kr. om året. Når 75 mio. kr. overskrides, skal resten deles ligeligt mellem Grønland og Danmark. Vi skal herefter se på hvad der står i de relevante dele af selvstyreloven, og især tænke over hvad der ikke står.

3.1 Lov om Grønlands Selvstyre

Kapitel 3 - Økonomiske relationer mellem Grønlands Selvstyre og staten

§ 5. Staten yder Grønlands Selvstyre et årligt tilskud på 3.439,6 mio. kr., jf. dog § 8, stk. 1. Beløbet er angivet i 2009- pris- og -lønniveau.

Stk. 2. Tilskuddet reguleres årligt i overensstemmelse med stigningen i det generelle pris- og lønindeks på finansloven det pågældende år.

Det betyder at de 3.439,6 mio. i 2009 pris- og lønniveau vil ændres over tid, efter stigningen i det generelle pris- og lønindeks på det danske finanslov. Nu er det sådan at Grønland er et geografisk afsidesliggende autonomi, som har et andet prisudvikling end Danmark har. Men vi er nødt til at se på et eksempel for hvad denne del af Selvstyreloven kan betyde for Grønland.

Tabel 3.1 Indeholder en tal statens bloktilskud til Grønland i perioden fra 2009 til 2014, derudover er der tal om danske prisers udvikling og Grønlandske prisers udvikling.

⁴⁰ Selvstyreloven, Lov om Grønlands Selvstyre, 12. juni 2009, nr. 473 kilde: <http://www.stm.dk/multimedia/selvstyreloven.pdf>

Tabel 3.1 - Hvad betyder §§ 5 i Lov om Grønlands Selvstyre for Grønlands økonomi

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bloktilskud ifølge DK Finanslov	3.439,6	3.495,0	3.533,4	3.638,9	3.662,2	3.681,2
Udviklingsindeks* 2009=100	100,0	101,6	102,7	105,8	106,5	107,0
Grønlands CPI 2009=100	100,0	101,4	103,2	108,2	110,0	111,4
Bloktilskuddets værdi i Grønland, mio. Kr. *	3.439,6	3.489,4	3.549,3	3.722,1	3.781,9	3.831,7
Difference, mio. Kr. *	0,0	5,6	-15,9	-83,2	-119,7	-150,5

Kilde: CPI: Grønlands Statistiks Statistikbank, de danske finanslove⁴¹ og *egne beregninger på baggrund af bloktilskuddets udvikling.

Hvis vi antager at i 2009 kunne man købe præcis det samme mængde varer for 100 kr i Grønland og i Danmark, så ville man i 2014 kunne købe de samme varer for 107 kr i Danmark, og 111,4 kr i Grønland. Dette vil sige at pengenes værdi er faldet hurtigere i Grønland end det har gjort i Danmark. Statens årlige tilskud til Grønlands Selvstyre, som til daglig kaldes for bloktilskuddet, reguleres efter Moderniseringsstyrelsens Fastprisberegninger⁴². Hvis vi antager at bloktilskuddets værdi for og i Grønland er bestemt af forbrugerpriserne så betyder det at bloktilskuddet har allerede mistet 150 mio. kr i værdi i 2014 siden 2009. Det er meget svært at udtale sig om denne tendens vil fortsætte.

Hvis vi fortsætter med gennemgangen af selvstyreloven kommer vi til § 7, som handler om hvad det danske stat anser som indtægter fra råstofaktiviteter, hvilket er netop dem der skal være grundlag for reguleringen af det danske stats bloktilskud til Grønland:

§ 7. Indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland tilfalder Grønlands Selvstyre.

Stk. 2. De i stk. 1 angivne indtægter omfatter følgende indtægter:

- 1) Indtægter i henhold til konkrete tilladelser til forundersøgelse, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, dog bortset fra beløb, som betales til dækning af udgifter i Råstofdirektoratets regi.
- 2) Indtægter ved enhver beskatning i Danmark og Grønland af rettighedshavere, for så vidt angår den del af virksomheden, som vedrører mineralske råstoffer i Grønland.
- 3) Indtægter fra grønlandske og danske offentlige myndigheders ejerandele i selskaber m.v., der driver virksomhed på råstofområdet i Grønland.

⁴¹ Danmarks Finanslov for 2014: http://www.fm.dk/publikationer/2014/finanslov-for-finansaaret-2014/~/_/media/Publikationer/Imported/2014/AFL14/Finanslov%207_WEB.pdf

⁴² Moderniseringsstyrelsens fastprisberegninger, bruges ifølge en ansat i finansministeriet, men det tyder dog på at bloktilskuddets udvikling ikke stemmer overens med disse moderniseringsstyrelsens tal, jeg lader det stå, da det ikke har betydning for specialets større sammenhæng: <http://www.modst.dk/OEAV/2-Bevillingslove/25-Indeks/251-Fastprisberegninger>

- 4) Indtægter fra udbytteskat m.v. i Danmark og Grønland vedrørende aktionærer i selskaber, som er rettighedshavere, eller i selskaber, som fuldt ud ejer sådanne selskaber direkte eller indirekte og skattefrit kan modtage udbytte derfra.

Ud fra de ovenstående formuleringer om de indtægter der tilfalder Grønland, og hermed selvom det står implicit tilfalder det danske stat, at indtægterne kun omhandler "... konkrete tilladelser til forundersøgelse, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer...", "... rettighedshavere, for så vidt angår den del af virksomheden, som vedrører mineralske råstoffer...", "... ejerandele i selskaber m.v., der driver virksomhed på råstofområdet..." og aktier "... i selskaber, som er rettighedshavere...". Bemærk at der primært er tale om direkte indtægter i loven. Det er selve rettighedshaverens selskabsskatter, rettighedshaverens ansattes indkomstskatter, rettighedshaverens royalties. Altså kun direkte indtægter.

De erhvervsområder som vil opstå i forbindelse med råstofbranchens igangsættelse, der ikke nævnes her i loven, tilfalder dermed Grønland og kun Grønland. Det er indkomstskatter og selskabsskatter fra virksomheder og personer der arbejder for råstofvirksomhederne, f.eks. catering, trafik og andre perifere virksomheder det handler om. Disse kaldes *indirekte indtægter*. Udover disse indirekte indtægter kommer der *inducerede indtægter*, som opstår som følge af stigningen af efterspørgslen og privatforbruget i samfundet. Disse vil opstå i virksomheder som detailhandelen, frisørsaloner og elektronikforhandlere. Altså der hvor dem der tjener de direkte og indirekte indtægter bruger deres penge, vil der opstå arbejdspladser og yderligere indtægter.⁴³

Herefter kommer paragrafen hvor Danmarks andel af indtægterne defineres.

§ 8. Tilfalder der Grønlands Selvstyre indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland, jf. § 7, reduceres statens tilskud til selvstyret med et beløb, der svarer til halvdelen af de indtægter, som i det pågældende år ligger over 75 mio. kr.

Stk. 2. Med virkning fra den 1. januar året efter lovens ikrafttræden reguleres det i stk. 1 nævnte beløb på 75 mio. kr. årligt i overensstemmelse med stigningen i det generelle pris- og lønindeks på finansloven det pågældende år.

Det der nævnes her betyder at det danske stats bloktilskud til Grønland også skal reguleres i 2009 pris- og lønindeks, i tilfælde af Grønland begynder at have indtægter fra råstofaktiviteter. Dvs. at dis-

⁴³ Direkte, indirekte og inducerede effekter omtales i "Aluminiumsprojektets økonomiske betydning" se litteraturliste.

se 75 mio. kr. allerede nu ikke længere er det samme. Vi kan lave en hurtig udregning på baggrund af det indeks der viser hvordan bloktilskuddet, jf. tabel 3.1.

Tabel 3.2 - Udviklingen i de første 75 mio. kr. som Grønlands skal have fra råstofaktiviteterne

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Udviklingsindeks* 2009=100	100,0	101,6	102,7	105,8	106,5	107,0
Udviklingen i de 75 mio. kr.	75,0	76,2	77,0	79,4	79,9	80,3

Udviklingsindekset er taget fra forrige tabel. Udviklingen er egen beregning p.ba. indekset.

Alt i alt betyder det at Grønland pga. prisudviklingen siden 2009 i 2014 må gerne beholde de første 80,3 mio. kr. Den sidste citat fra loven, jeg synes var relevant er § 10. i Lov om Grønlands Selvstyre:

§ 10. Reduceres statens tilskud til Grønlands Selvstyre til 0 kr., jf. § 8, indledes der forhandlinger mellem Naalakkersuisut og regeringen om de fremtidige økonomiske relationer mellem Grønlands Selvstyre og staten, herunder om fordeling af indtægter fra råstofaktiviteter i Grønland, om genoptagelse af statens tilskud til Grønlands Selvstyre samt om en fortsættelse af en aftale om de i § 9 nævnte ydelser.

Det mest interessante ved denne paragraf er at der står: 0 kr. Hvilket i bund og grund betyder at Grønland skal tjene det dobbelte af de i § 5 nævnte 3.439,6 mio. kr. for at § 10 kan træde i kraft. Lad os se på nedenstående tabel for at blive klogere på hvordan regnestykket hænger sammen. Tabellen er en simulation der både viser hvordan regnestykket for Grønlands gevinst og bloktilskuddets reduktion hænger sammen.

Tabel 3.3 - Hvornår er § 10 realiseret? Simulation af råstofindtægter i 2009 pris og lønindeks

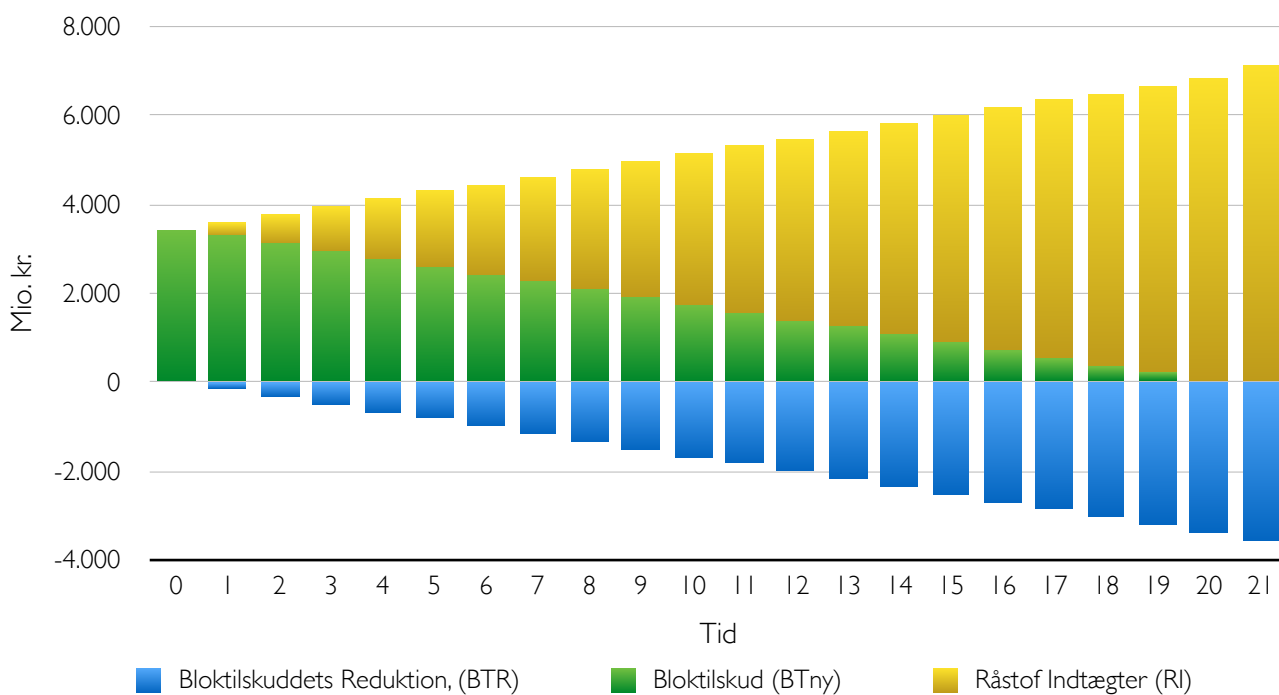
År	Ligning	2009	20XX	20XX	20XX	20XX	20XX	20XX
Simuleret størrelse i % ift. bloktilskuddet		0,0 %	25 %	50 %	100 %	150 %	200 %	202 %
Råstofindtægterne i Grønland	RI	0,0	859,9	1.719,8	3.439,6	5.159,4	6.879,2	6.954,2
BLOKTILSKUDET	BT	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6
Bloktilskuddets reduktion	$BTR=(RI-75)/2$	0,0	-392,5	-822,4	-1.682,3	-2.542,2	-3.402,1	-3.439,6
Statens overførsel til Grønland	$BTny=BT-BTR$	3.439,6	3.047,2	2.617,2	1.757,3	897,4	37,5	0,0
Grønlands gevinst	$GG=RI+BTny$	3.439,6	3.907,1	4.337,0	5.196,9	6.056,8	6.916,7	6.954,2

Kilde: Egne beregninger / simulationer

Ud fra beregningerne i tabellen skal råstofindtægterne først stige til 202 % af bloktilskuddet i 2009 pris- og lønniveau, hvis § 10 skal realiseres. Disse 202% er svarende til 6.954,2 mio. kr. Det der er tankevækkende er hvorfor Grønland skal begynde at tjene det dobbelte af hvad der var ”behov” for i 2009 for at opnå det næste skridt. Hvad vi også finder ud af ved denne lov er hvordan råstofindtægterne skal fordeles. Figur 1 illustrerer hvordan råstofpengene kommer til at få en effekt på bloktilskuddets reduktion.

Det skal iøvrigt også bemærkes at disse råstofindtægter, som det der blevet sagt, kommer til at have en indirekte og induceret effekt på den Grønlandske økonomi. Så det vil i sidste ende betyde at det der vises som Grønlands Saldo i tabellen kommer i virkeligheden til at være højere.

Figur 3.1 - Råstofindtægternes fordeling, på baggrund af tabel 3.

Kilde: Egne beregninger / simulationer

3.2 Landstingslov nr. 6 af 5. december 2008 om Grønlands Råstoffond

Herfra skal vi se på en anden lovgivning, som er ligeså relevant. Denne lov handler om hvordan Grønlands andel af råstofindtægterne skal forvaltes og er derfor en udbygning af Lov om Grønlands Selvstyre, 12. juni 2009, nr. 473, selvom den er blevet stemt for i 2008, før selvstyreloven, derfor menes der selvstyret når hver gang der bliver sagt hjemmestyret i denne lovgivning.

Denne lovgivning er blevet stemt for i landstinget d. 5. december 2008, men er ”indstillet” til at træde reelt i kraft når betingelser der præsenteres i Kapitel 15, i lovgivningen opfyldes:

§ 50. Landstingsloven træder i kraft den 1. januar året efter det kalenderår, hvori Landstinget 1. gang godkender et landskasseregnskab, der viser at hjemmestyrets råstofindtægter i regnskabsåret var på mindst 5 millioner kr.

Stk. 2. Landsstyret skal udstede en bekendtgørelse om landstingslovens ikrafttræden, når betingelserne i stk. 1 er opfyldt.

Det mest interessante ved denne lov er at finde ud af hvad der menes med *råstofindtægter*, hvordan fonden lige nøjagtig skal styre råstofpengene. Må landstyret ”bare tage” fra kassen eller skal pengene ”låst” inde så afkastet kun må overføres til landskassen? Hvis nu pengene låses inde og bloktilskuddet skal reguleres efter de penge der netop skal låses inde, kan det tænkes at Grønland kan blive økonomisk udfordret. Da det er tænkeligt at der vil være færre penge til at sprede ud via finansloven.

Landstingslov om Grønlands Råstoffonds formål er formuleret således:

§ 2. Lovens formål er at regulere placering og disponering af hjemmestyrets råstofindtægter samt at underbygge langsigtede hensyn ved anvendelse af hjemmestyrets råstofindtægter.

Stk. 2. Fondens formål er:

- 1) at oppebære hjemmestyrets råstofindtægter,
- 2) at placere fondens midler således, at der opnås en betryggende sikkerhed og det størst mulige afkast,
- 3) at sikre, at fondens midler anvendes til dækning af hjemmestyrets investeringer i råstofvirksomhed, udgifter ved råstofvirksomhed og udgifter ved varetagelse af hjemtagne opgaver i

overensstemmelse med denne landstingslovs regler og i henhold til vedtagelse i landstingsfinanslove eller tillægsbevillinger,

- 4) at sikre, at fondens midler derudover kun udbetales til hjemmestyret i overensstemmelse med denne landstingslovs regler og i henhold til vedtagelse i landstingsfinanslove eller tillægsbevillinger, og
- 5) at medvirke til at sikre, at fondens midler anvendes således, at det grønlandske samfund på lang sigt opnår de samfundsøkonomisk størst mulige afkast og mest gavnlige virkninger.

Ligesom det står klart på sort og hvidt, er denne lovgivnings formål at modtage, placere, udbetale, maksimere og forvalte råstofindtægterne. På kapitel 2, § 3, stk. 3 står der, hvad der menes med råstofindtægter:

Stk. 3. Ved råstofindtægter forstås hjemmestyrets indtægter ved forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af mineralske råstoffer i Grønland, som angivet i lovgivningen om hjemmestyrets ret til sådanne indtægter. Råstofindtægter omfatter også hjemmestyrets indtægter ved dets deltagelse i råstofvirksomhed, herunder indtægter, der tilfalder hjemmestyret som selskabsdeltager i et selskab anvendt til deltagelsen, og hjemmestyrets indtægter ved overdragelse af ejerandele i selskabet.

Helt konkret henviser denne tekst til de før omtalte andel, der præsenteres i Lov om Grønlands Selvstyre, når der siges: *som angivet i lovgivningen om hjemmestyrets ret til sådanne indtægter*. Fondens formue skal ifølge § 4 opbygges af Hjemmestyrets råstofindtægter, afkast af fondens midler og andre midler, som det ved vedtagelse i landstingsfinanslove eller tillægsbevillinger besluttes at overføre til fonden.

Når et regnskabsår er slut, skal landstyre opgøre årets indtægter fra råstofområdet og derefter overføre dem til råstoffonden:

§ 5. Fonden skal oppebære hjemmestyrets råstofindtægter.

Stk. 2. Landsstyret skal sørge for, at landskassens regnskab for et finansår omfatter og særskilt opgør samtlige hjemmestyrets råstofindtægter i finansåret.

Stk. 3. Landsstyret skal sørge for, at samtlige hjemmestyrets råstofindtægter i et finansår overføres fra landkassen til fonden senest 1 måned efter Landstinget har godkendt landskassens regnskab for finansåret.

Råstoffondens formue skal opbygges af Grønlands råstofindtægter. Lovens kernekapitel er kapitel 4. Som har titlen: *Fondens overførsel af midler til hjemmestyret*. Denne kapitel har 2 paragraffer om hvornår og hvorledes fonden må overføre penge til landskassen. For det første skal fonden overføre penge til landskassen, som er svarende til de omkostninger landskassen har brugt på råstofområdet:

§ 6. Landsstyret skal sørge for, at landstingsfinansloven og landskassens regnskab for et finansår omfatter og særskilt opgør samtlige hjemmestyrets investeringer i råstofvirksomhed, udgifter ved råstofvirksomhed og udgifter ved varetagelse af hjemtagne opgaver i finansåret.

Stk. 2. Fondens skal sørge for, at de i stk. 1 nævnte investeringer og udgifter dækkes af fondens midler i overensstemmelse med denne landstingslovs regler og i henhold til vedtagelse i landstingsfinanslove eller tillægsbevillinger.

Derefter kommer beskrivelserne af at fonden står åben for landskassen:

§ 7. Bortset fra det i § 6 anførte må fondens midler kun udbetales til hjemmestyret i overensstemmelse med denne landstingslovs regler og i henhold til vedtagelse i landstingsfinanslove eller tillægsbevillinger, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Fondens midler må ikke udbetales til hjemmestyret før det tidspunkt, hvor hjemmestyrets råstofindtægter i et finansår første gang er så store, at det medfører en reduktion af statens bloktilskud til hjemmestyret i henhold til lovgivningen om hjemmestyrets ret til råstofindtægter og bloktilskud. Efter dette tidspunkt må fondens midler kun udbetales til hjemmestyret, i det omfang hjemmestyrets råstofindtægter i et finansår medfører en reduktion af statens bloktilskud til hjemmestyret, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Når hjemmestyrets råstofindtægter i et finansår første gang er så store, at det medfører bortfald af statens bloktilskud til hjemmestyret, må fondens midler udbetales til hjemmestyret i større omfang end hjemmestyrets indtægter i det pågældende og de efterfølgende finansår reduceres ved bortfald af statens bloktilskud til hjemmestyret.

Ligesom vi har erfaret i Lov om Grønlands Selvstyre, skal statens bloktilskud reduceres efter hvor meget Grønland tjener. Grønlands Selvstyre skal samtidigt overføre al råstofindkomst til råstoffonden, men når bloktilskuddet reduceres, kan svarende beløb overføres fra fonden til landskassen. Dette kan illustreres ved en yderligere udbygning af simulation i Tabel 3 og ved figur 2.

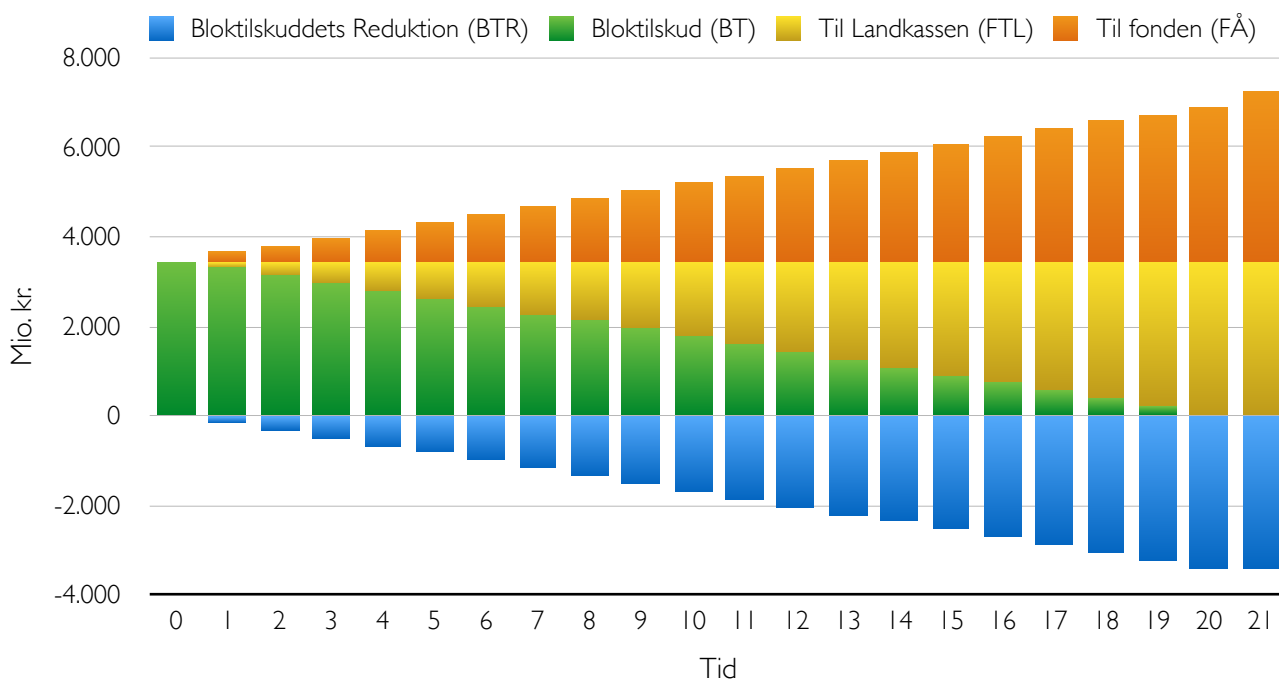
Tabel 3.4 - Simulation af råstoffpengenes fordeling mellem fonden, bloktilskudsreduktion og landskassen

År	Ligning	2009	20XX	20XX	20XX	20XX	20XX	20XX
Simuleret størrelse i % ift. bloktilskuddet		0,0 %	25 %	50 %	100 %	150 %	200 %	202 %
Råstofindtægterne i Grønland	RI	0,0	859,9	1.719,8	3.439,6	5.159,4	6.879,2	6.954,2
BLOKTILSKUDET	BT	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6
Bloktilskuddets reduktion	$BTR=(RI-75)/2$	0,0	-392,5	-822,4	-1.682,3	-2.542,2	-3.402,1	-3.439,6
Statens overførsel til Grønland	$BTny=BT-BTR$	3.439,6	3.047,2	2.617,2	1.757,3	897,4	37,5	0,0
Overføres til fonden	$RFS=RI+BTny$	0,0	859,9	1.719,8	3.439,6	5.159,4	6.879,2	6.954,2
Landskassens krav fra fonden	$FTL=BTR$	0,0	392,5	822,4	1.682,3	2.542,2	3.402,1	3.439,6
Fondens resultat efter landskassens krav	$FÅ=RI+FTL$	0,0	-467,5	-897,4	-1.757,3	-2.617,2	-3.477,1	-3.514,6
Landskassen resultat	$LR=FTL+BTny$	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6	3.439,6

Kilde: Egne beregninger / simulationer

Når eller hvis råstofsektoren kommer i gang vil *Landstingslov nr. 6 af 5. december 2008 om Grønlands Råstoffond*, have den ”automatiske” effekt at hvad der svarer til bloktilskuddet i 2009, kommer til at figurere i finansloven hele tide, men denne gang bliver overført til landskassen fra råstoffonden.

Figur 3.2 - Råstofindtægternes fordeling, pba. tabel 2.4

Kilde: Egne beregninger / simulationer

Vel at mærke at forskellen mellem figur 1 og 2 er at i figur 2 er overførslen til fonden blevet tilføjet, som sker som følge af § 7 i Landstingslov om Grønlands Råstoffond.

Det der også er interessant ved råstoffonden er at råstoffonden kommer til at have en bestyrelse på personer, som af lovgivningen skal have: *”viden på højt niveau om retlige forhold, formueforvaltning og investeringer samt økonomiske og erhvervmæssige forhold vedrørende efterforskning og udnyttelse af mineralske råstoffer.”* som iøvrigt ikke må være landsstyre- og landstingsmedlemmer.⁴⁴

3.3 Delkonklusion

I denne lovgivning har vi lært, at før Selvstyreloven overhovedet var vedtaget i folketinget, så har inatsisartut lavet en lovgivning der skulle kompensere Grønlands ”tab” ved reduktionen af bloktilskuddet, i tilfælde af at Grønland i henhold til selvstyrelovgivningen skulle begynde at have indtægter fra råstofområdet. Men vi har også lært at Landstingsloven om Grønlands Råstoffond ikke har taget højde for at Grønland også kommer til at få nye indkomster fra indirekte og inducerede indkomster.

Samtidig med at vi observerer at indirekte og inducerede indkomster ikke medtænkt i loven, skal vi huske at bestemte forhold skal gælde, før indirekte og inducerede gevinster kan forekomme. Dem ser vi på i afsnittet om multiplikatoreffekterne.

At man har sikret at råstofindtægterne kommer til en fond er i sig selv en beslutning der vidner om et fremsynethed. Men hvis man allerede har en økonomi der er afhængig af økonomiske overførsler udefra, og iøvrigt mener at man bør være økonomisk uafhængig, er det en underlig beslutning at man designer en lov som vil sikre at det beløb man er afhængig af fortsætter med at komme ind i Landskassen. Derfor kan man sige at Grønland er sti-afhængig, i det historiske institution: ”Statens bloktilskud til Grønland”.

⁴⁴ Landstingslov om Grønlands Råstoffond, § 11. link: <http://lovgivning.gl/lov?rid={F07F348F-F245-40D2-A96B-0FD9BD3A4-BE4}>

4. Råstofprojekterne

I denne sektion vil eksempler på projekter præsenteres. Der vil blive fokuseret på hvad deres formål er og hvordan de økonomiske aspekter ser ud. Men inden vi helt begynder er det på sin plads at argumentere for hvorfor ligepræcis disse projekter er blevet valgt som eksempler. Disse projekter er dem der er holdt borgermøder om, i de byer og bygder som de synes er relevante, det er dem ser ud til at have skabt mest debat. Enten afleveret rapporter om samfundsmæssig bæredygtighed, virkninger på miljøet osv. Og er iøvrigt nogle af de projekter der har formået at sende eller få udnyttelsestilladelser. Der er tale om Tanbreez Greenland, Greenland Mining and Energy, London Mining Greenland, True North Gems og IronBark.

Vi skal huske at lade være med at begynde at fokusere for meget på hvad disse firmaer har lovet at betale i skat, men mere fokusere på hvordan råstoffonden vil forvalte pengene. Sandsynligheden for at hvad fremtiden udvikler sig, på den måde som figurerne viser, er meget lav. Men det vigtigste er at ved at komme med sådanne scenarier, bliver det muligt at se, hvordan fremtiden kan blive, og få en ide om hvad kan blive godt og hvad kan blive mindre godt.

4.1 Råstoffirmaer er selvfølgelig profitsøgende

Lad os forestille to slags nutidssituationer for Grønland, Situation A og Situation B.

Situation A er ligesom Grønlands situation nu. Der er 4.400 arbejdsløse⁴⁵ ud af et arbejdsstyrke på 37.600⁴⁶. Om et årti vil 60'ere generationen, som er den største generation, gå på pension. Hvilket betyder at arbejdsbyrden vil blive højere. Samtidig er bloktilskuddet faldende, idet inflationen i Grønland er højere end den er i Danmark, og da netop bloktilskuddet reguleres ifølge danske prisniveau anno 2009.

Situation B er, lad os sige - for nemheden skyld - en lidt bedre situation end nutidens Grønland, på alle ovennævnte områder. Færre arbejdsløse, ingen kommende udfordringer for arbejdsbyrden og bloktilskuddet stabil.

⁴⁵ <http://www.stat.gl/publ/da/AR/201405/pdf/Pressemeddelelse%20for%20Registrerede%20arbejdssøgende%20i%20februar%202014.pdf>

⁴⁶ Alle i 18-64 aldersgruppen, pr. 1. januar 2014.

Hvilket Grønland vil være nemmere at forhandle med for et råstofvirksomhed? Grønland A eller B?
Hvilket Grønland vil være mere tilbøjelig til at give særligt gunstige skatteforhold? Grønland A eller B?

Groft sagt kan det siges at Grønland mangler arbejdspladser, penge og har næsten ikke mere tid til at vente. På den anden side har Grønland værdifulde råstoffer, men som alligevel har ingen værdi, hvis det forbliver i undergrunden. Derimod har et råstofvirksomhed penge, arbejdspladser og højst sandsynligt en masse tid til at vente eller forhandle.

Et råstofprojekt som Isua-minen, eller et erhvervsprojekt som Alcoa, kan teoretisk set, anse sig selv som noget Grønland ikke kan undgå at få, da deres aktiviteter hver især kan skabe ca. 1.000 arbejdspladser, noget som i virkeligheden Grønland hungrer efter. Derfor kan de i teorien måske stille relativt høje krav til selvstyret, om særligt lave og gunstige skatteforhold. For derved at prøve på at maksimere deres mulige profit.

Men på den anden side kan Grønland have en strategi ved at være hård at forhandle med, hvis Grønland mener at de bliver dårligt behandlet eller mener at de høje krav ikke bør accepteres, fordi der er alternative råstofvirksomheder der kan dække Grønlands behov. På den måde gambler begge parter om tid og penge.

Hvilket netop skete eller snarer er igang med at ske, for Alcoa-projektet. Alcoa kom med nogle krav til Selvstyret før de kunne realisere deres projekt til 25. mia. kr, et projekt som ville være den største investering i det danske kongeriges historie. Alt talte til Alcoas fordel - det følte Alcoa i hvertfald ifølge en artikel fra www.business.dk. Klaus Georg Hansen, som har været afdelingschef for Selvstyret, siger under et interview med business.dk således:

»Jeg har talt med Alcoas folk, som jeg har været tæt på. En af dem sagde, at jo længere tid, der går, desto vanskeligere er det for Grønland at sige nej til Alcoas krav. Hvor svært, det er, ved man fra projekter i andre lande. Alcoa har en køreplan for, hvordan man introducerer aluminiumsprojekter i et land,«⁴⁷

På det tidspunkt havde Alcoa sikret sig brugsretten til to søer, som kan levere det store mængder af elektricitet som er nødvendigt for produktion af aluminium og havde kommet med en række krav.

⁴⁷ "Alcoa presser hårdt på i Grønland" Af Bent Højgaard Sørensen, Vibe Hyltoft, Berlingske Media, Mandag den 22. oktober 2012, 22:00 <http://www.business.dk/node/23012653>

Kravene fra Alcoa var at Grønland skal lave en lov der gør det muligt at importere arbejdskraft, der kan i anlægsfasen arbejde til en lavere pris, og derved gøre det muligt at formindske anlægsomkostningerne med 1 milliard kr. Den krav eller måske idé som Alcoa kom med, har Grønland gjort lovligt i slutningen af 2012, i en lov som til daglig kaldes storskalaloven.

En anden krav var at Grønland skal give lov til at Alcoa ikke skal betale 30 % skat som alle andre virksomheder i Grønland, og henviser til, at der for eksempel i Island betales kun 23% i skat. En yderligere krav var at Grønland skal give anlægsarbejderne skattefrihed under anlægsfasen.⁴⁸

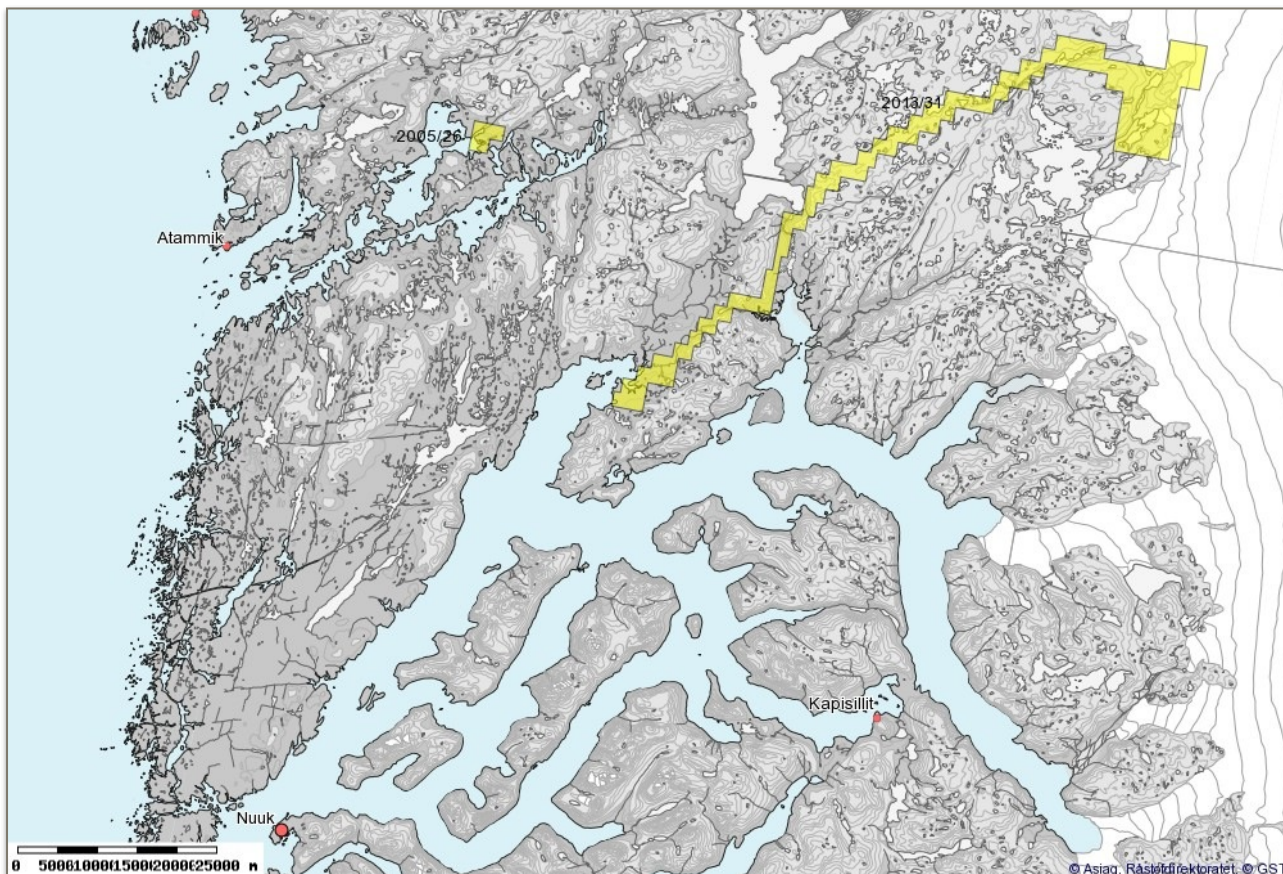
Alle de krav blev afvist af den forhenværende IA-regering. Men Alcoa har 100 års erfaring i Aluminiumsbranchen, og deres største styrke må være at have det økonomiske sikkerhed under sig, da de i forvejen er førende på aluminiumsbranchen, som gør at de kan vente i årtier til et land endelig accepterer deres krav. Lige nu har Grønland begyndt at fokusere på andre muligheder, som er de andre nævnte projekter i denne speciale. Det paradoksale er bare at de projekter som Grønland vil give tilladelse til at starte har tidshorisonter som ikke er så lange. Hvad sker der så, når disse miner lukker? Alcoas håb er vel at det bliver deres tur til at åbne, og at de denne gang vil møde en Grønland økonomisk i knæ, og villig til at acceptere noget som helst.

Den nye Siumut-regering har meget travlt med at finde muligheder til at skabe det økonomiske boost som Grønland har brug for. Dette har medført at Alcoa er kommet på banen igen. Så det er kun fremtiden der vil vise om Grønland var den der tabte allerede i 2007, da Memorandum of Understanding blev underskrevet.

48 "Grønland giver sig ikke på skatten" Af Bent Højgaard Sørensen, Berlingske Media, Vibe Hyltoft, Fredag den 7. december 2012, 09:07 <http://www.business.dk/node/23711994>

4.2 London Mining Greenland

London Mining blev grundlagt i 2005, af Chris Brown og Graeme Hossie, samme år formåede de to herrer at få licenser til forundersøgelser af Isua. London Mining har 3 kontorer på verdensplan, et hovedkontor i London, en i Sierra Leone og en i Nuuk. ISUA-projektet, som London Mining Greenland's projekt i Isua kaldes, er beliggende 150 Km nord-øst for Grønlands hovedstad Nuuk.⁴⁹

Billede 1: Kort over licensområde nr. 2013/31, hvor London Mining Greenland har et udnyttelsestilladelse gældende indtil 2042. Området dækker 290 km². Kortet er hentet på www.nunagis.gl, forkortet link: <http://goo.gl/9id9JR> (Hentet 16. Februar 2014).

Formålet er at udvinde 15 mio. tons jernmalm pr. år over 15 år, med mulighed for at forlænge produktionen med yderligere 15 år, såfremt mulighederne bekræftes af prøveboringerne i anlægs- og driftsfasen. Jernkoncentratet fra Isua siges at være af høj kvalitet, da den indeholder ca. 70,2% jern, (Fe).⁵⁰ Jernmalmen skal udvindes på kanten af indlandsisen. Det betyder at der skal anlægges en havn i Taseraarsuk-bugten inde i Nuukfjorden, ca. 70 km nordøst for Nuuk.⁵¹ Derfra skal der anlægges en vej på 105 km ind til jernminen.⁵² Derudover skal der sandsynligvis anlægges et landings-

⁴⁹ ISUA-SIA s. 1, 2012

⁵⁰ ISUA-SIA s. 3, 2012

⁵¹ ISUA-SIA, s. 236, 2012

⁵² ISUA-SIA, s. 23, 2012

bane, som flytypen DASH kan lande i, et procesanlæg der skal omdanne jernmalmen til jernkoncentrat, og et rørledning på 105 km langs vejen til havnen der skal transportere jernkoncentratet, til Europa eller Kina.⁵³

London Mining Greenland fik i oktober 2013, et udnyttelsestilladelse på et område som er på 290 Km² i Isua, licensen er gældende indtil 24. oktober 2042.⁵⁴

4.2.1 Økonomisk aspekter

Isua-projektet er estimeret til at være en investering på 13,8 mia. DKK.⁵⁵ Det forventes at disse 13,8 mia. DKK vil være tilbagebetalt 3,5 år inde driftfasen.⁵⁶ London Mining Greenland forventer at betale 28,5 mia. Kr. i selskabsskatter og afgifter, i den scenarie at projektet kører 15 år. Mens projektets arbejdskraft både i anlægs- og driftfasen vil betale 3,8 mia. DKK i indkomstskat. Hvoraf 278 mio. DKK af disse vil være fra arbejdskraften i anlægsfasen.⁵⁷

Arbejdskraftsbehovet fra Isua-projektet er så stort at London Mining Greenland ikke forventer at kunne regne med lokal arbejdskraft. Derfor forventes det at størstedelen af arbejdskraften vil importeres fra både Kina og vestlige lande. Især i anlægsfasen, forventer projektmagerne at arbejdskraften vil importeres, da det siges at ca. 90% af den udførte arbejde, vil laves af importeret arbejdskraft.⁵⁸

Tabel 4.1 - Forventet antal arbejdskraft i anlægsperioden.

År	2012	2013	2014	2015	Totalt
Beregnet antal anlægsarbejdere	300	2.000	3.300	2.000	
Årlig indkomstskat i DKK i mio. kr.	11,1	73,1	120,5	73,1	277,8

(Kilde: I 20:2014 ISUA-SIA)

I de første 5 år af driftfasen, hvor der vil være behov for 680 arbejdere i gennemsnit året rundt, vil 55% af arbejdskraften bestå af medarbejdere fra vestlige lande og Grønland. Mens 45% vil bestå af arbejdere fra Kina. Mens det er tanken at fra driftfase-år 5, hvor der vil være behov for 810 arbejde-

⁵³ ISUA-SIA, s. 2-3, 2012

⁵⁴ List of licences, s. 12, 2014

⁵⁵ ISUA-SIA, s. 52, 2012, Det skal anmærkes at långivere/investorer ikke er kendt for at kræve præcis samme beløb tilbage. De er altid renter og provisioner. Så det betyder ikke at London Mining kommer til at have et overskud på 13,8 mia. Kr. i første 3,5 år af driftfasen. Tallet vil være højere, da der også er renter der skal betales.

⁵⁶ ISUA-SIA, s. 53, 2012

⁵⁷ ISUA-SIA, s. 119, 2012

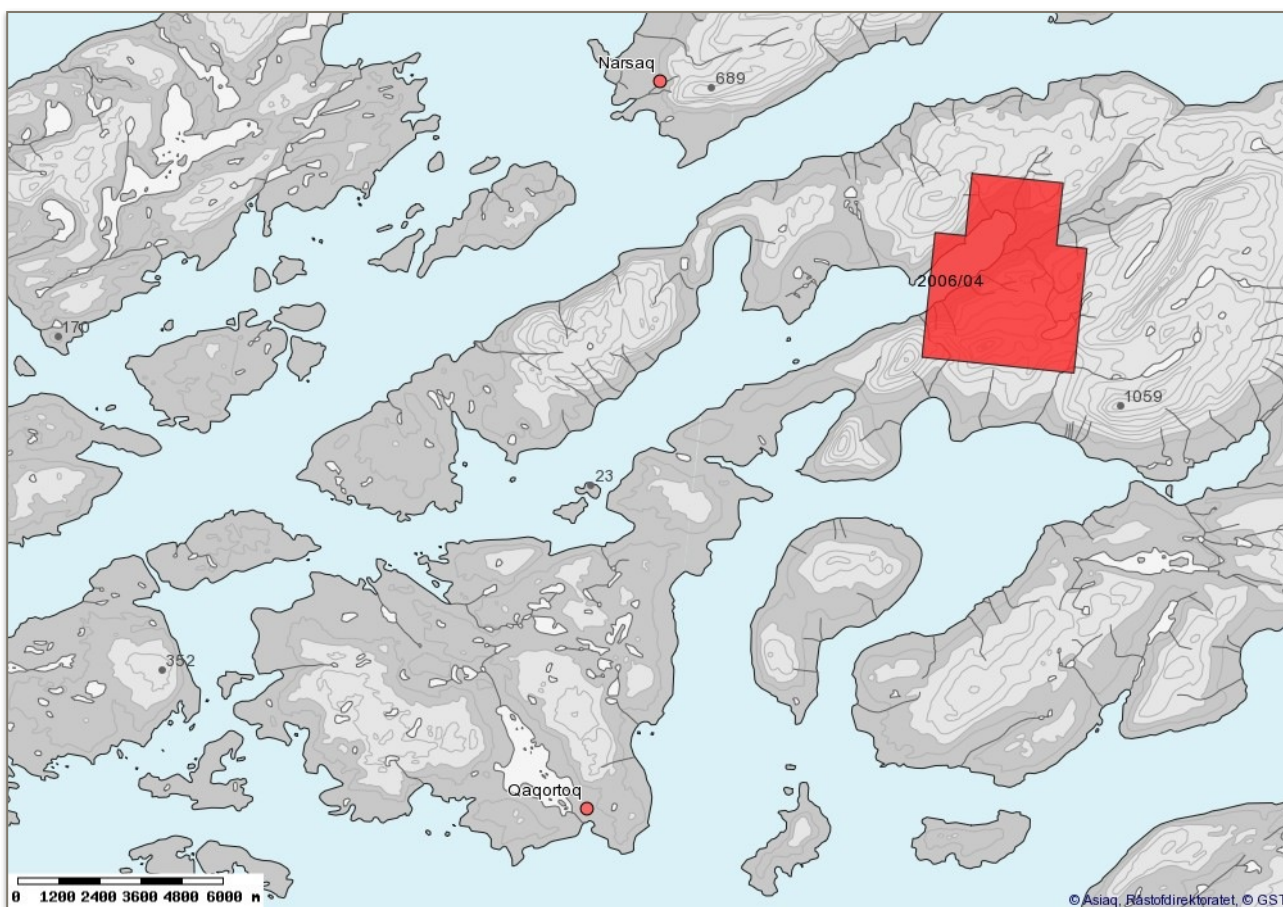
⁵⁸ ISUA-SIA, s. 126, 2012

re i gennemsnit året rundt, vil arbejdskraften bestå af 45% arbejdere fra vestlige lande, og 55% arbejdere fra Grønland.⁵⁹

⁵⁹ ISUA-SIA, s. 121, 2012

4.3 Tanbreez Greenland A/S

Navnet TANBREEZ er en forkortelse for de metaller, man planlægger at udvinde. Som er eudialyt⁶⁰, som indeholder Tantal, nr. 73 i det periodiske system, som forkortes til Ta.⁶¹ Eudialyt indeholder også Niobium, som er nr. 41 i det periodiske system og forkortes til Nb⁶². REE er et forkortelse af sjældne jordarters metaller på engelsk (Rare Earth Elements) og Z står for zirkoniumoxid). Heraf TANBREEZ.⁶³ TANBREEZ-projektet ligger i Killavaat Alannguat, på dansk Kringlerne, i Kommune Kujalleq i Sydgrønland. Minen ligger i bunden af Kangerluarsuk fjorden, som ligger mellem Narsaq og Qaqortoq.⁶⁴

Billede 2. Kort over området hvor Tanbreez Greenland, vil åbne en mine. Billedet er et screendump fra nunagis.gl, forkortet link: <http://goo.gl/4aujMf> (Hentet 16. Februar 2014).

⁶⁰ eudialyt indeholder Tantal (Ta), se: http://www.denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Geologi_og_kartografi/Mineraler/eudialyt

⁶¹ Tantal er grundstof nr. 73 i det periodiske system. Se: http://www.denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Kemi/Grundstoffer/tantal

⁶² Eudialyt indeholder også Niobium, nr. 41 i det periodiske system. Se: http://www.denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Kemi/Grundstoffer/niobium

⁶³ Tanbreez-SIA, s. 8, 2012

⁶⁴ Tanbreez-SIA, s. 6, 2012

Hensigten med denne projekt er at udvinde råstoffet kakortokit, som består af tre forskellige lag, arfvedsonit (sort), eudialyt (rød) og feldspat-nephelin (hvid).⁶⁵

Tantal anvendes i legeringer (sammensmeltninger med andre metaller⁶⁶), kondensatorer i elektronisk udstyr, mobiltelefoner og i andre elektronikbrancher såsom rum- og bilindustrien. Mens Niobium anvendes ligeledes til legeringer for at øge styrken af stål samt i legeringer med superledende egenskaber. Zirkonium anvendes også i legeringer, og i keramik, avanceret keramik.⁶⁷

Markedet for sjældne jordarters metaller er i disse tider voksende. Grunden til det er, at kunderne er producenter af varer som vindmøller, genopladelige batterier, hybridbiler, bærbare computere, mobiltelefoner og Ipods.⁶⁸

4.3.1 Direkte økonomisk påvirkning

Tanbreez forventer at der vil blive brug for 30-40 ansatte under anlægsaktiviteterne, som forventes at starte i 2015. Mens aktiviteterne der vil vare minimum 2 år, vil kræve op til 120-140 anlægsarbejdere i sommermånederne mellem 2015 og 2017. Tanbreez forventer, at mange af de ansatte i anlægsfasen vil være fra lokalsamfundet og vil fortsætte i 2017, når driften starter. Den permanente minelejr vil være etableret i 2015 og i drift fra 2017.⁶⁹

I driftfasen, som vil vare 10 år, forventer Tanbreez at der vil være behov for 80 ansatte året rundt. Ud af disse arbejdere forventer Tanbreez at 90%, som er 72, vil være fra lokalsamfundet, mens 8, som også er svarende til 10% vil være ikke bosat i Grønland.⁷⁰

Tanbreez har budgetteret at de 80 ansatte vil betale 12.908.000 DKK i skat om året. Dvs. at de i løbet af driftsperioden på 10 år vil betale 129 mio. DKK i skat. Hvis skattebetalingerne fra anlægsperioden regnes med, vil der blive i betalt 153,7 mio. DKK i alt, i indkomstskat. Baggrunden for disse tal er nuværende skattesatser, og lovgivning omkring skattebetaling for tilkaldt arbejdskraft. Skattesatsen for lokale arbejdere er på 45% i Kommune Kujalleq, mens arbejder ikke bosat i Grønland vil betale 35% i skat.⁷¹

⁶⁵ Tanbreez-SIA, s. 7, 2012

⁶⁶ Betydning af legering: <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=legering>

⁶⁷ Tanbreez-SIA, s. 8, 2012

⁶⁸ ibid.

⁶⁹ Tanbreez-SIA, s. 90, 2012

⁷⁰ ibid.

⁷¹ ibid.

Tabel 4.2 - Forventede indkomstskatter i driftsperioden af Tanbreez-projektet.

	Forventet antal medarbejdere	Årlig indkomstskat (i 1.000 kr)	Årlig indkomstskat pr. person (i 1.000 kr)	Samlet indkomstskat 10 år (1.000 DKK)
Forventet antal lokale medarbejdere (90%)	72	10.388	144,3	103.880
Forventede arbejdere, ikke bosat i Grønland	8	2.520	315,0	25.200
I alt	80	12.908	161,4	129.080

(Kilde: 100:2013 Tanbreez-SIA)

Tanbreez forventer at betale 1.021 mio. Kr. i selskabsskat i løbet af driftsfasen på 10 år.⁷² Som det kan ses på tredje kolonne kommer lokale medarbejdere til at betale 144.300 Kr i skat pr. år mens udenlandske arbejdere kommer til at betale 315.000 Kr i skat pr. år. Grunden til det er ifølge rapporten at udenlandske arbejdere kommer til at besidde specialiseret del af arbejdet.

4.3.2. Tanbreez bedt om at lave en ny VSB

I Januar 2014 forklarede Naalakkersuisoq for Råstoffer Jens-Erik Kirkegaard til netavisen www.sermitsiaq.ag at Tanbreez Greenland at blevet bedt om at lave en ny SIA, hvor et projekt om et bearbejdningsanlæg er inkluderet. Han begrundet Naalakkersuisuts ønske således:

Selvstyret finder at både VSB-redegørelsen (vurdering af samfundsmæssig bæredygtighed, red.) og VVM-redegørelsen (om miljø, red.) er mangelfulde, fordi de bygger på, at oparbejdningen skal foregå i udlandet.⁷³

Dette betyder at tallene som er blevet fremstillet i det ovenstående tekst ikke kan tages som endelige tal. I artiklen er det endvidere nævnt at Tanbreez estimerer investeringsbehovet til at være mellem 3 og 4 milliarder kroner, hvis projektet skal inkludere et bearbejdningsanlæg. Behovet for arbejdskraft siges også at stige til 160 ansatte, mod 80 ansatte på den scenarie omtalt jævnfør. Ligesom det forventede godkendelsestidspunkt for projektet er ikke længere 2014, og er nu ”før denne regeringsperiode slutter”⁷⁴

⁷² Tanbreez-SIA, s. 99, 2012

⁷³ <http://sermitsiaq.ag/kirkegaard-tanbreez-ikke-blevet-afvist>

⁷⁴ Næste valg til Inatsisartut kan ske senest marts 2017. Men der var valg 28. November 2014.

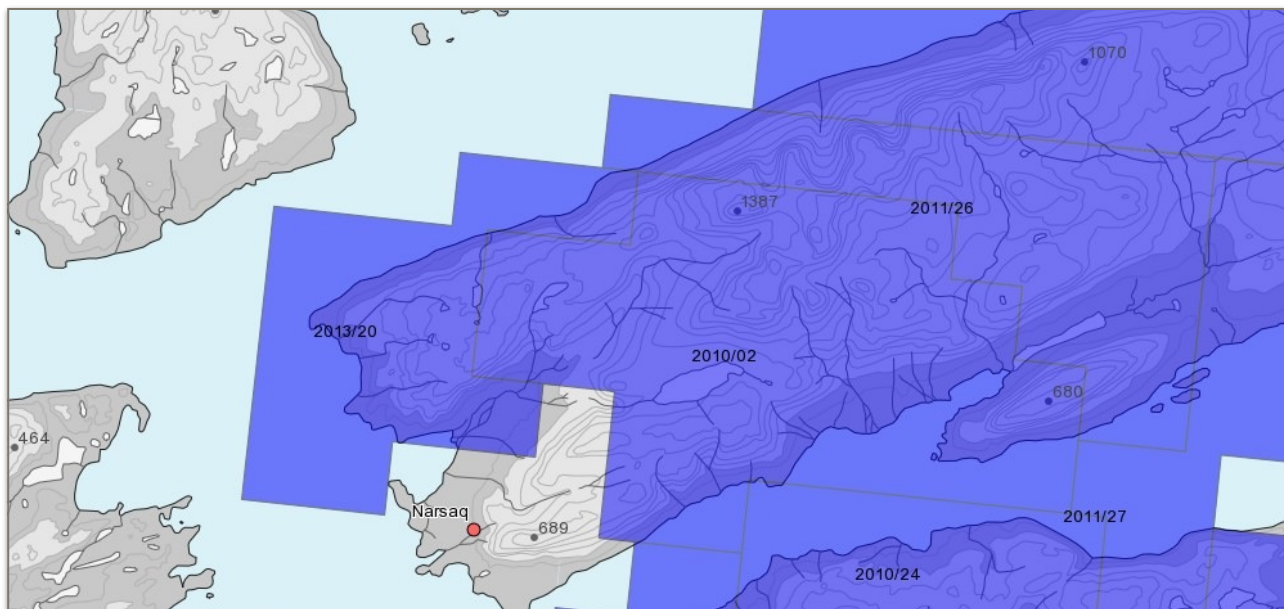
Men Naalakkersuisuts ønske om at der skal være et bearbejdningsanlæg med i næste VSB-redegørelsen ser ud til at være svært at imødekomme fra Tanbreez Greenland's side. Idet ejeren Greg Barnes citeres i samme artikel for at have sagt:

- Selve den kemiske adskillelse af eudialyten i de forskellige produktdele kan ikke ske i Grønland, både af miljømæssige eller rentabilitetsgrunde. For eksempel skulle vi importere en masse syre, faktisk væsentligt mere end vi ender med at eksportere af produkt.⁷⁵

4.4 Greenland Minerals and Energy

Greenland Minerals and Energy A/S (GME) er et Australsk ejet firma der vil udvinde sjældne jordarter i Kuannersuit, (Kvanefjeldet på dansk) tæt på Narsaq-by i sydgrønland, i licensområde nr. 2010/02. GME har stadig kun en mineralefterforskningslicens. Derfor er der endnu ikke blevet udarbejdet en Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB). Men sigter på at kunne starte i ca. 2017 eller 2018.

GME planlægger at producere 282.000 tons mineralkoncentrat om året og forventer iøvrigt biproduktion af zinkkoncentrat på 13.000 tons og 16.000 tons flussspat om året. Produktionens omfang forventes at kræve 1 skibsanløb om måneden.

Billede 3. Kort over området hvor Greenland Minerals & Energy, vil åbne en mine. Området som har tilknytning til GME har nummeret 2010/02. Billedet er et screendump fra nunagis.gl, forkortet link: <http://goo.gl/2jlxP3> (Hentet 24. Februar 2014).

⁷⁵ ibid

4.4.1 Økonomiske aspekter

Anlæg af minen vil kræve cirka 1.000 ansatte og vil vare 2 år. GME planlægger i størst muligt omfang at knytte lokale underleverandører og ansatte til anlægsprojektet

GME forventer at kunne ansætte op til 218 lokale arbejdere, når minen er i drift. Hertil skønnes det at der vil være behov for ca. 165 tilkaldte specialister. Når minen er i drift, vil den være en af verdens største producent af sjældne jordarter uden for Kina. Minens levetid er mindst 50 år, og den vil få en omsætning på cirka 2 milliarder kroner (DKK) årligt. GME forventer at skulle betale omkring 300 millioner kroner årligt i selskabsskat til landskassen, hvortil kommer beskatningen af ansatte og underleverandører.⁷⁶

⁷⁶ GME præsenterer plan for mere enkel minedrift: <http://gme.gl/gme-praesenterer-plan-mere-enkel-minedrift>
Udgivet 21/10/2013

Estimerede indkomstskatter

Greenland Minerals & Energy er ikke nået så langt i planlægningsprocessen og har derfor endnu ikke beregnet hvor meget Grønlands landskase vil få i indkomstskatter. Men da indkomstskatten for ca. 350 er et relativt væsentlig beløb i Grønlandsk kontekst er det nødvendigt for denne speciales konklusioner, at komme med et skøn på hvor stort et beløb der er tale om.

Jeg har derfor valgt at bruge Tanbreez-projektet et estimeringsgrundlag for GME's lønomkostninger. Tanbreez-projektet er 15-20 Km væk fra GME-projektet. Hvis de to miner skal være drift i overlappende tidsrum kan det tænkes at lønforhold vil være omtrent det samme, da det kan tænkes at de vil konkurrere om arbejdskraften. Men da GME's mine vil være tæt på Narsaq, kan det tænkes at det er et fordel for den ansatte og GME, derfor vælger jeg at nedjustere mine estimer med 10%.

Tabel 4.3 - Estimer for årlige indkomstskatter for GME's ansatte, på baggrund af Tanbreez's estimer

	Tal fra Tanbreez			Tal for GME	
	A	B	C = B/A	D	E = (B/A)*D*0,75
	Forventet antal medarbejdere	Årlig indkomstskat (i 1.000 kr)	Indkomstskat pr. medarbejder pr. år (i 1.000 kr)	Forventet antal medarbejdere (Jævnfør nævnt antal)	Årlig indkomstskat (i mio. kr) (egen estimat)
Forventet antal lokale medarbejdere (90%)	72	10.388	144,3	218	23.589
Forventede arbejdere, ikke bosat i Grønland	8	2.520	315,0	165	38.981
I alt	80	12.908	161,4	383	62.571

Det kan godt være at tallene der fremstilles her er anderledes end GME's fremtidige tal, men det vil trods alt betyde at et relevant hul forbliver dækket i denne speciale.

4.5 True North Gems

True North Gems (TNG) er et rubin-udvindingsselskab som i starten af 2014 underskrev et udvindingstilladelse med Selvstyret. TNG's kommende mine, som kaldes Aappaluttoq-projektet ligger tæt på Qeqertarsuatsiaat, en bygd beliggende syd for Nuuk, mellem Nuuk og Paamiut. Et område, som er kendt for sine røde rubiner. TNG forventer at starte anlægsbyggeriet i når investorerne er fundet, og de mener at de kan findes relativt nemt.

4.5.1 Skatter

TNG vurderer at minen vil generere 16 millioner dollars (90 millioner DKK) i skatter i løbet af minens levetid. Antagelsen er baseret på at skattesatsen er 37 %, produktivitet, og at det maksimale malm udvinding vil opnås i tredje år, og en række tekniske og markeds-mæssige antagelser.

TNG forventer at de ved fuld produktion vil have 80 personer ansat i projektet, hvoraf 15 fagfolk. Tallene viser i alt 84 og 15 fagfolk i år 2, og i år 3-9 ligger det årlige antal medarbejdere på i alt 87, herunder 15 fagfolk. I løbet af minens levetid, forventer TNG at indkomstskatterne vil være 89,9 mio. kr. Ud fra lønninger på 261,6 mio. kr. Hvilket betyder at TNG forventer at skulle betale 180 mio. kr. i løbet af den levetid.⁷⁷

⁷⁷ TNG VSB-Udkast, s. 104-106, 2013

4.6 Ironbark Zinc Ltd. - Citronen fjord

Ironbark Zinc Ltd. er en minefirma med hovedsæde i Australien, som vil udvinde Zinc i nordkysten af Grønland, inde i Grønlands nationalpark. Ironbark forventer at minens levetid kommer til at være 14 år. I de 14 år forventer Ironbark at skulle omsætte 5,65 mia. USD, som er ca. 30,5 mia DKK, (i 2014, april kurser), derimod forventer de at driftomkostningerne vil være 3,42 mia. USD, som er ca. 18,5 mia. DKK.

Ironbark forventer at bruge 280 mio. kr. på indkomster om året, hvoraf 100 mio. kr. vil gå til Selvstyret som indkomstskatter, disse indkomster forventes at komme fra 300 fuldtidsansatte. 300 stemmer ikke overens med Til Gavn for Grønland's tal, da de siger at dette projekt vil beskæftige 450 personer. På den anden side, hvis de 300 skal dele 280 mio. kr. i indkomst før skat, betyder det at de vil gennemsnitligt få over 900.000 kr om året. Så Til Gavn for Grønlands tal er lidt mere sandsynlig.

Når minens levetid er slut, forventer Ironbark at have betalt 2,2 mia. kr. i selskabsskatter.⁷⁸

⁷⁸ Det har ikke været muligt at finde kilder, hvor Ironbark selv anfører hvor meget de forventer at skulle betale i selskabsskat, derfor bruges tal fra rapporten Til Gavn for Grønland

4.7 Akkumulation af de 5 projekter

Tallene der fremvises i denne del skal tages med et gran salt. De fremviste er bearbejdede tal, på baggrund af data hentet på projekternes hjemmesider, rapporter, nyheder osv. Tit er tallene kun pejlemærker for hvad der er det sandsynlige, og viser nødvendigvis ikke et eksakt billede af fremtiden. Der er (næsten) altid noget uforudset, der kan komme ind i billedet og få tallene til at ændre sig. F.eks. kan krige og finanskriser opstå i fjerne lande og påvirke udviklingen anderledes, også i Grønland.

For det andet har projekt-virksomheder nogen gange kommet med et tal på hvor mange selskabsskattekroner de kommer til at betale i løbet af et antal år. Men den er ikke specifikt lavet et tidsserie over hvor meget de vil betale år 1, år 3 eller år 7. For det er næppe sandsynligt at et råstof mine der har lovet at betale 1 mia. kr over et 10 års driftsperiode vil betale f.eks. 100 mio. kr hver år i et 10 år. Fordi det første skridt i selve processen mod et realisering af et råstofprojekt er at finde finansiering. Hvilket betyder at minen vil starte med et minus på kontoen. Og først når kontoen begynder at stå på plus kan minen starte med at betale selskabsskat. Hvilket vil ændre markant på hvordan denne 1 milliard på selskabsskat er fordelt over 10 år.

Ud fra de forrige beskrivelser af de 5 råstofprojekter har jeg udviklet et excel ark der automatisk danner et tabel, på baggrund af de nøgletal der præsenteres af råstofprojekterne. Dvs. hvis et nøglevariabel ændres f.eks. startår, eller forventet størrelse af skattebetalinger vil tabellerne ændre af sig selv. Baggrundstallene, som stammer fra de forrige nævnte kilder kan ses i nedenstående tabel.

Tabel 4.5 - Hvordan de 5 råstofprojekter har sat deres nøgletal, anno forår 2014

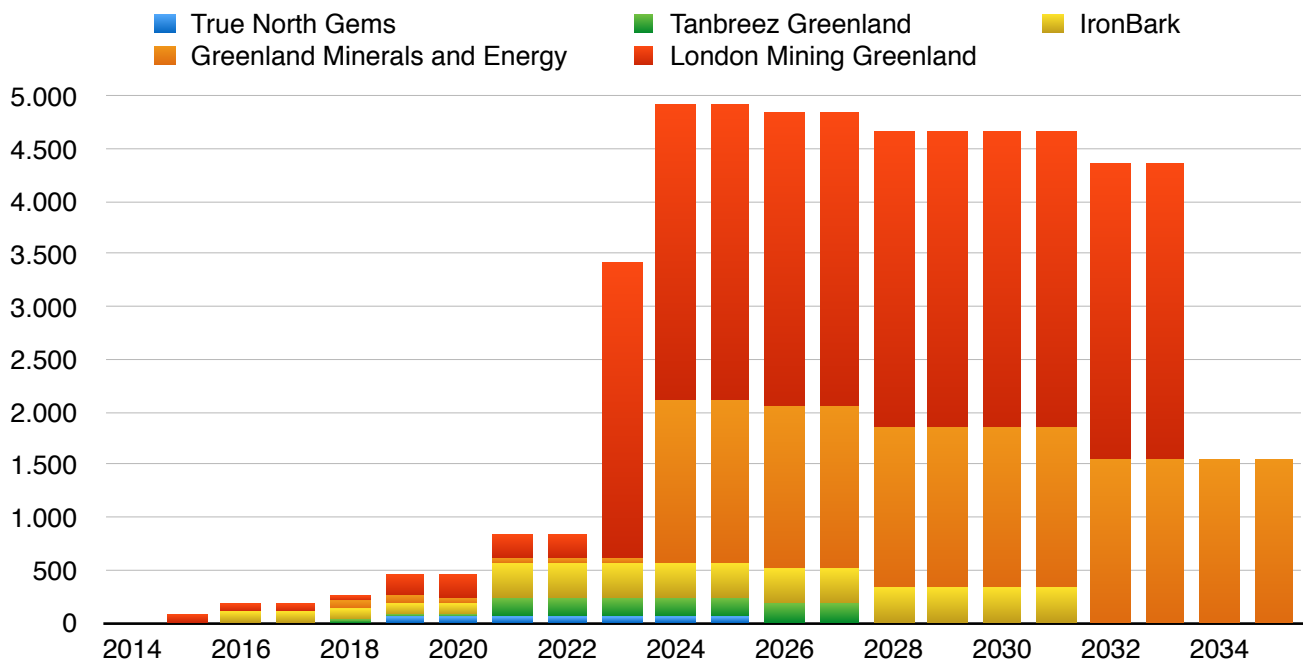
		London Mining Greenland	Tanbreez Greenland	Greenland Minerals and Energy	True North Gems	IronBark
A	Forventet start på anlæg:	2015	2015	2018	2015	2016
B	Antal driftår	15	10	30	9	14
C	Antal anlægsår	4	3	2	2	2
D	Tilbagebetalingstid af investering efter driftstart, år	4	4	5	3	4
E=B-D	Antal skattebetalingsår	11	6	25	6	10
G	Investeringsbehov i opstart, mio. Kr.	kr 13.800	kr 3.500	kr 4.500	kr 200	kr 1.000
H	Forventet selskabsskatter og afgifter hele drift. i mio. Kr.	kr 28.500	kr 1.021	kr 37.000	kr 300	kr 2.200
K	Indkomstskatter i anlæg og drift i mio. Kr.	kr 3.500	kr 154	kr 2.010	kr 50	kr 1.610
L	- indkomstskatter fra anlægsfase i mio. Kr.	kr 278	kr 25	kr 150	kr 10	kr 200
M=(K-L)	- indkomstskatter i driftsfasen, i mio. kr.	kr 3.222	kr 129	kr 1.860	kr 40	kr 1.410
N=L/C	- indkomstskatter fra anlægsfase i mio. kr. pr. år	kr 70	kr 8	kr 75	kr 5	kr 100
O=M/B	- indkomstskatter i driftsfasen, i mio. kr. pr. år.	kr 215	kr 13	kr 62	kr 4	kr 101
P=H/E	Selskabsskat pr. år i skattebetalingsårene	kr 2.591	kr 170	kr 1.480	kr 50	kr 220
T = U+V	Antal medarbejdere i alt, drift	760	80	383	84	300
U	- Indenlandske, drift	358	72	218	69	285
V	- Udenlandske, drift	403	8	165	15	15

Kilder: Opsummering af projektpræsentationerne som starter i denne kapitel

Denne tabel giver os et grundlag til at lave en række mulige scenarier for hvordan Grønlands økonomi kan udvikle sig de næste 10-20 år. Det skal huskes at disse tal kan ændre sig markant, hvis for eksempel London Mining finder grundlag for muligheden for at udvinde i flere år, og dermed betaler mere i skat. Men jeg har valgt at holde tallene til hvad der bliver anslået af mineselskaberne.

Hvis vi laver en histogram ud af informationerne på tabellen vil, det udlede figuren på næste side.

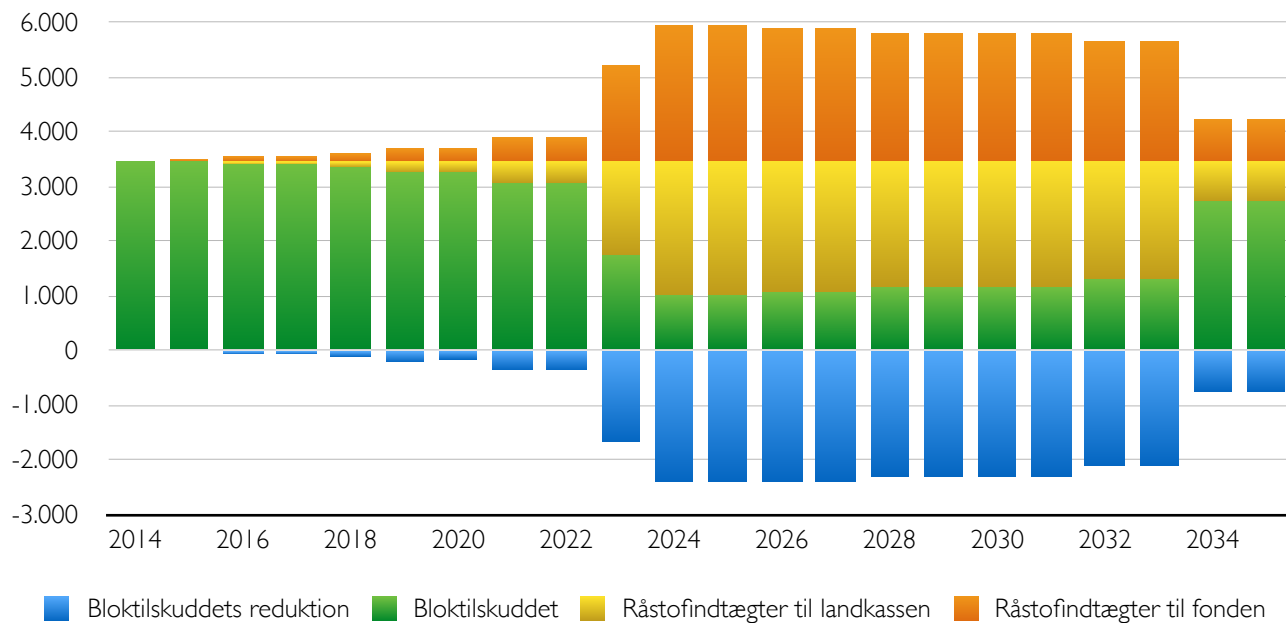
Figur 4.1 - Selskabs- og indkomstskatter pr. år, på baggrund af nøgletal i forrige tabel.

Selvom, figuren som sagt skal tages med et gran salt, har vi nu et billede på hvad der kan ske, hvis projekterne holder hvad de lover. Det kan siges at denne diagram viser et optimistisk scenarie, men i betragtning af at Naalakkersuisut i deres råstofstrategi sætter som målsætning at der fremover skal altid være mellem 5 og 10 aktive miner, kan dette figur ses som et validt bud på et muligt fremtids-scenarie, hvis man altså tager Naalakkersuisut's briller på.

Hvis nu vi tilføjer selvstyrelovens og lovgivning om råstoffondens virkning på disse indtægter fra råstofbranchen, så får vi denne figur:

Figur 4.2 - De fem råstofprojekters økonomiske virkning.

Kilde: Egne beregninger

Som det kan ses, vil Grønland ikke opnå økonomisk selvstændighed på disse 5 projekters skatter, da bloktilskuddet ikke vil være fuldstændig aftaget.

Det skal huskes at figuren er blot en billede af et scenarie hvor, kun selskabsskatter og indkomstskatter er med. Dermed sagt at indirekte indtægter fra multiplikatoreffekter og inducerede effekter ikke er med endnu. Disse endnu ikke inkluderede kommer også til at gavne landkassen. Hvor stor effekten vil være skal vi herefter prøve på at sætte tal på.

4.8 Beregning af afledt effekt

Induceret beskæftigelse er ligesom det tredje led i multiplikatoreffekten. Da det handler om arbejdspladser der bliver skabt af den øgede aktivitet og privatforbrug i samfundet.

For at kunne regne os frem til hvor mange inducerede arbejdspladser der kan blive skabt, er vi nødt til at vide hvor mange der er direkte, indirekte arbejdspladser, og regne os frem til hvor mange penge privatforbruget vil stige med.

For at regne os frem til privatforbruget er vi nødt til at kende personskatteforhold i Grønland. Grønlands skatteforhold er således anlagt i Grønland anno 2014:

Tabel 4.6 - Grønlands indkomstskatteforhold anno 2014

Gældende for	Type	Sted	Takst	
Lokale arbejdere	Standard fradrag		kr 10.000	
	Personfradrag		kr 48.000	
	Landsskat		11 %	
	Fælles kommunal skat		6 %	
	Kommuneskat	Qaasuitsoq		28 %
		Qeqqata		25 %
		Sermersooq		25 %
Kujalleq			28 %	
Samlet skatteprocent for lokale		42-45 %		
Udenlandske arbejdere	Skatteprocent (Bemærk: ingen fradragsret)		35 %	

Kilde lokales skatteprocenter: http://www.sullissivik.gl/Emner/Penge_og_SKAT/Skattepligt/Skattekommune-Generelt-om.aspx?sc_lang=da-DK

Kilde for udenlandske arbejderes skatteprocent: §72 a. i <http://lovgivning.gl/lov?rid={50D6D5D7-85E9-4B4E-8866-985A-CBCB575F}>

Ud fra ovenstående informationer kan vi så lave to forskellige beregninger, som er hvor stor privatforbruget kommer til at stige i Grønland og hvor meget mere skatte kroner landskassen kommer til at have. Ligningen for et løn udbetaling:

$$\text{Disponibel indkomst} = (\text{bruttoløn} - \text{fradrag}) \times (1 - \text{skatteprocent}) + \text{fradrag}$$

Tabel 4.7 - Råstoffprojekternes forventede antal ansatte (direkte jobs)

Direkte jobs	Projekt	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Arbejdere i drift, indenlandske	GME	-	-	-	218	218	218	218	218	218	218	218	218	218	218
	IRONBARK	-	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150
	LMG	-	-	358	358	358	358	358	358	358	358	358	358	358	358
	TANBREEZ	-	72	72	72	72	72	72	72	72	72	72	-	-	-
	TNG	69	69	69	69	69	69	69	69	69	-	-	-	-	-
Indenlandske arbejdere i alt		69	291	649	867	867	867	867	867	867	798	798	726	726	726
Arbejdere i drift, udenlandske	GME	-	-	-	165	165	165	165	165	165	165	165	165	165	165
	IRONBARK	-	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150
	LMG	-	-	403	403	403	403	403	403	403	403	403	403	403	403
	TANBREEZ	-	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	-	-	-
	TNG	15	15	15	15	15	15	15	15	15	-	-	-	-	-
Udenlandske arbejdere i alt		15	173	576	741	741	741	741	741	741	726	726	718	718	718
I alt		84	464	1.225	1.608	1.608	1.608	1.608	1.608	1.608	1.524	1.524	1.444	1.444	1.444

Kilde: Projekternes hjemmesider og rapporter.

Bemærk: LMG's tal er gennemsnitstestimat af heleperioden og at tal for Ironbark er egne estimater.

Hvis nu Grønlands beskæftigelsesmultiplikator til den tid også er 0,3877, kan det forventes at yderligere indirekte jobs vil skabes. Der er dog risiko for at noget kan istedet for at gå til den Grønlandske økonomi kan gå til import. Derfor vælger jeg, som sagt, at nedjustere til 0,35. Hvilket i så fald vil skabe disse antal jobs i Grønland:

Tabel 4.8 - Indirekte jobs, der bliver skabt hvis beskæftigelsesmultiplikator på 0,35

Indirekte	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
GME	0	0	0	134	134	134	134	134	134	134	134	134	134	134
IRONBARK	0	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105
LMG	0	0	266	266	266	266	266	266	266	266	266	266	266	266
TANBREEZ	0	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	0	0	0
TNG	29	29	29	29	29	29	29	29	29	0	0	0	0	0
I alt	29	162	429	563	563	563	563	563	563	533	533	505	505	505

Bemærk at det er disse indirekte jobs, der tidligere er omtalt i dette speciale under kapitlet om lovgivninger. Og at det er disse jobs der vil betale skat som ikke vil gå til reduktion af bloktilskuddet og råstoffonden. Hvilket vil sige at skatten der betales af disse job vil direkte gå til landskassen.

Herfra skal jeg beregne hvor meget privatforbruget kan forventes at stige og hvor meget mere landskassen vil få i indkomstskatter. Men problemet er at vi kun kender skattesummet, og dermed ikke ved summen af det udbetalte løn, og hvordan det udbetalte løn er fordelt mellem udenlandsk og indenlandsk, hvilket er nødvendig for at bestemme privatforbrugets stigning indenlandsk.

Da vi på baggrund af projektpresentationerne tidligere har en ide om hvor mange direkte jobs der kommer til at bliver skabt og hvor mange skattekrone disse vil betale i indkomstskat kan vi beregne hvor meget en enkelt ansat i minedrift vil betale i skat.

Ifølge de indsamlede data kommer der til at være 1.608 ansatte i råstoffbranchen i år 2020, som vil tilsammen betale 346 mio. kr. i indkomstskat. Dvs. at et arbejder i der er ansat i minerne vil betale 220.000 Kr i indkomstskat om året, såvel som lokal og udenlandsk arbejdskraft. Hvis vi antager lokal arbejdskraft betaler 200.000 Kr. i gennemsnit i skat om året. Så vil det betyde at før skat vil hver lokal arbejder tjene $200.000/0,45+58.000 = 504.222$ Kr., under forudsætninger af at der betales 45% i indkomstskat. Dette betyder så at løn efter skat for den lokale minerarbejder bliver $504.222\text{Kr} - 200.000\text{Kr} = 304.222$ Kr om året. Lad os sige at MPC (marginal propensity consume) er $\frac{3}{4}$ eller

75%. Så vil der komme 226.833 Kr. mere i lokal forbrug pr. person. Hvis vi ganger det op med antallet af lokal kommende antal arbejdskraft, som er 867, betyder det at privat forbruget vil blive højere med knap 200 mio. kr.

Med disse tal kommer vi frem til denne tabel, som indeholder hvor meget Grønland vil modtage i skatter hvis de 5 projekter realiseres og hvis de betaler selskabsskat som forudset via deres rapporter og hjemmesider, og hvis multiplikator effekt er på 0,35.

Tabel 4.9 - Samlet skat, i mio. Kr.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Selskabsskatter	0	0	0	0	0	50	50	440	440	3031	4511	4511	4461	4461	4291	4291	4291	4291	4071	4071	1480	1480
Indkomstskatter	0	83	183	182	263	408	395	395	395	395	395	395	390	390	378	378	378	378	277	277	62	62
Skatter fra indirekte effekt	0	17	37	40	52	76	80	80	80	80	80	80	76	76	72	72	72	72	57	57	19	19
I alt	0	100	220	222	315	534	525	915	915	3506	4986	4986	4927	4927	4741	4741	4741	4741	4405	4405	1561	1561

Kilde: egne beregninger

Herfra skal vi se på hvilke udfordringer Grønland ellers har, da det er relevant for den endelige diskussion af hvordan fremtiden kan udarte sig.

5. Grønlands fremtidige udfordringer

Den teoretiske arbejdsstyrke har i de seneste 10 år udviklet sig generelt stabilt. Ligesom i andre velfærdslande er levealderen blevet højere, og har givet grund til at højne pensionsalderen. Dette illustreres ved nedenstående tabel.

Tabel 5.1 - Den teoretiske arbejdsstyrkes udvikling i Grønland, gennem de sidste 10 år.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
15-62 år	38.709	38.695	38.652	38.628						
15-63 år					39.058					
15-64 år						39.778	39.978	40.156	40.081	39.996

Kilde: Grønlands Statistik. Anmærkning: Ved at sige 'teoretisk arbejdsstyrke' ses der bort fra førtidspensionister, andre der i virkeligheden ikke kan arbejde, og ældre der stadig arbejder. Dermed sættes der kun tal på befolkningsgrupper ved hjælp af befolkningsregisteret.

Siden 2005 har befolkningstallet i Grønland været svingende i mellem toppen og bunden af de 56.000. Befolkningstallet var således på sit højeste nogensinde i 2005, med 56.969 indbyggere. I 2002 var den gået ned til 56.194, derefter er den ellers gået op, og var på 56.742, derefter er den igen gået ned og var 56.282 pr. 1. Januar 2014.

Tabel 5.2 - Hvordan forskellige befolkningsgrupper har udviklet sig igennem de sidste 10 år.

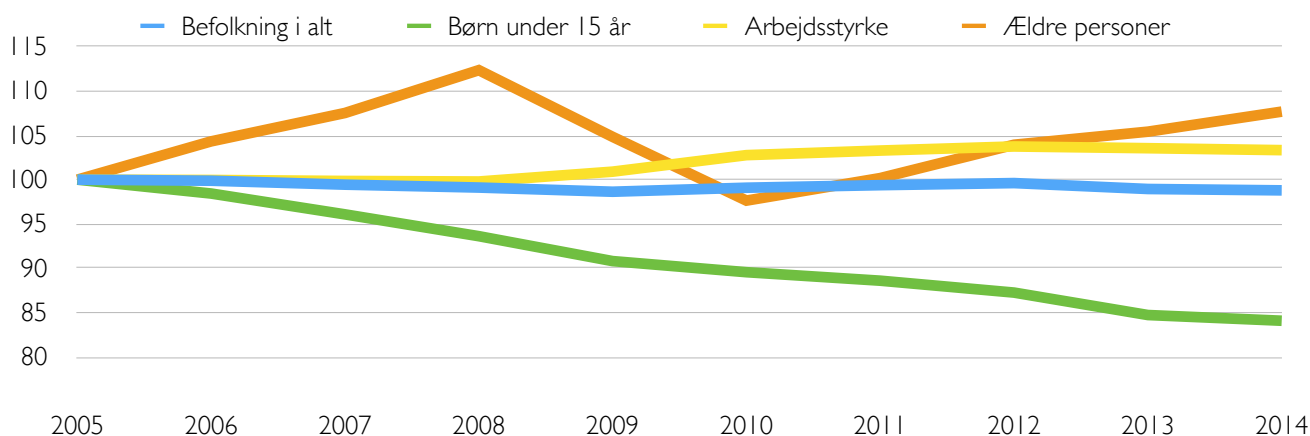
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Befolkning i alt	56.969	56.901	56.648	56.462	56.194	56.452	56.615	56.749	56.370	56.282
- Børn under 15 år	14.320	14.096	13.760	13.408	13.006	12.827	12.690	12.498	12.136	12.044
- Arbejdsstyrke	38.709	38.695	38.652	38.628	39.058	39.778	39.978	40.156	40.081	39.996
- Ældre personer	3.940	4.110	4.236	4.426	4.130	3.847	3.947	4.095	4.153	4.242

Kilde: Grønlands Statistik

Derudover er det også nævneværdigt at antallet af børn under 15 år har været nedadgående de sidste 10 år. Antallet var i 2005 på 14.320, mens den er faldet ned til 12.044 i 2014. Hvis vi ser på "ældre personer", så har antallet af dem gennemgået en udvikling med knæk i antallet, da pensionsalderen fra 2008 til 2010 er blevet hævet fra 63 år til 65 år.

Ved indeksering af nævnte befolkningsgrupper kan det ses at andelen af børn som sagt har været en befolkningsgruppe som udskiller sig i sit nedgang. Kurven for indekset af ældre personer har lavet flere knæk, i overensstemmelse med pensionsalderens trinvis stigning. I takt med faldet at børn og unge bliver færre og dermed indtræder i arbejdsstyrken, mens pensionsalderens stigning også bidrager til arbejdsstyrkens stigning.

Figur 5.1 - Indeks af udviklingen i af demografien, 2005 = 100

Kilde: Grønlands Statistik

Det betyder at Grønland har en stor demografisk udfordring i lige om hjørnet, da børn der bliver født er blevet færre, og at store årgange, som dem der er født i 60'erne også skal pensioneres på et tidspunkt.

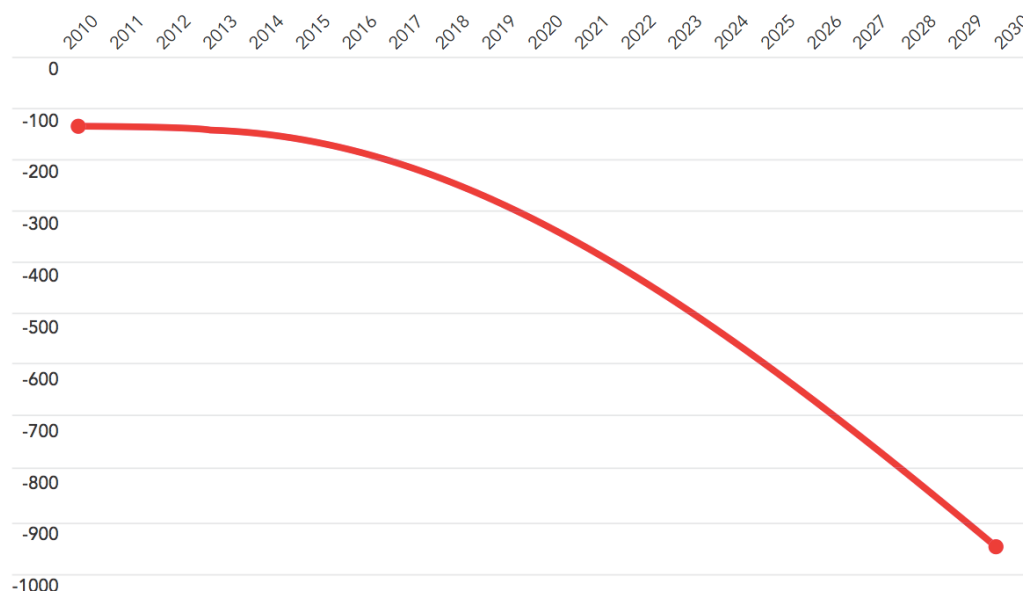
5.1 The 1 billion danish kroner question

I 2009 startede Skatte- og Velfærdskommissionen, som er afsat af daværende Naalakkersuisut sit arbejde for at kortlægge en række udfordringer på velfærdsområdet. Som er indkomstulighed, skatter, afgifter, tilskudsordninger, pensioner osv.⁷⁹ I Marts 2011 blev den endelige rapport udgivet, og konklusionerne var klare. Grønlandske love på skatte og velfærdsområdet er skruet sammen på en måde, at hvis ikke der kommer en lang række reformer, så vil Grønlands økonomi blive alvorligt udfordret, da den demografiske udvikling vil betyde at flere indbyggere skal blive forsørgede end at være forsørgere. Det betyder at hvis der ikke gøres noget, så vil selvstyrets kommende indtægter vil ikke kunne dække de kommende omkostninger, og fra 2010 til 2030, vil en økonomisk kløft mellem

⁷⁹ Kommissorium for og organisering af arbejdet i Skatte- og velfærdskommissionen: <http://goo.gl/AxL2Pa>

indtægter og udgifter udvikle sig. I 2025 er der nødt til at være fundet nye 650 mio. kr. besparelser eller indtægter, og i 2030 vil tallet være tæt på 1 mia. kr.⁸⁰

Figur 5.3 - Selvstyrets forventede finansieringsunderskud, ved en scenarie uden reformer

Kilde: Vores velstand og velfærd - kræver handling nu. Sammenfatning af Skatte- og velfærdskommissionens betænkning - Marts 2011. Hentet fra: <http://goo.gl/wQXCtD>

Kommissionens betænkning kommer som sagt med en lang række løsningsforslag, ligesom graden af ambitionerne helt klart afspejles af indholdsfortegnelsen, som indeholder kapitler om børn og unge, uddannelse, boliger, ældrepleje, sociale ydelser, sårbare grupper, pensioner, skatter og afgifter, naturressourcer og offentlig sektor.⁸¹ Hvis man kaster et blik over rapporten går det op for en at det der i virkeligheden er tale om er at befolkningens indkomster og levevilkår vil ændres. Nogle kommer til at få mindre ud af lønnen, mens andre vil få mere ud af lønnen. Men som et samfund, er der helt klart nogle meget samfundsrationelle forslag, i nogens øjne.

Hvis vi absolut skal komme med eksempler på forslag fra kommissionens betænkning, kan det nok siges at de ændringer som vil have en påvirkning på privatøkonomien i samfundet er:

- at sætte selskabsskatten op til 37% fra 30% (kapitel 9)
- at indkomstskatten sættes ned til 37 % fra 42-45% (kapitel 9)

⁸⁰ Vores velstand og velfærd - kræver handling nu. Sammenfatning af Skatte- og velfærdskommissionens betænkning - Marts 2011: <http://goo.gl/wQXCtD>

⁸¹ Oversigt over Skatte- og Velfærdsbetænkningens kapitler og baggrundsrapporter <http://goo.gl/srxRrm>

- at rentefradragsretten på boliglån nedtrappes og (kapitel 4)
- at de offentlige boliger udlejes til det reelle pris, mao. at den kunstig lave pris afskaffes. (kapitel 4)
- og mange flere anbefalinger, som både er mere i indtægter og mindre i udgifter for selvstyret der til sammen forventes at beløbe sig op mod 1 mia. kr.

Dette betyder at Grønland udover skulle tænke over hvordan man kan være uafhængig af Danmark som overfører 3,4 mia. kr. årligt i 2009 værdi, skal også tænke over hvordan man skaffer 1 mia. årligt om næsten 20 år. Og når Grønland skal finde ud af hvordan denne 1 mia. kroner skal findes bliver det overhovedet ikke nemt, da det i bund og grund er vælgeren der skal bestemme hvor den mia. skal findes, og hvad der skal ofres.

5.2 Uddannelsesniveaue

Grønland har udover demografiske udfordringer også udfordringer med at højne uddannelsesniveaue. Ifølge Grønlands Statistiks tal over befolkningens uddannelse, havde 65 % af befolkningen i 2003, i aldersgruppen mellem 20 og 59 folkeskolen som deres højeste uddannelse.⁸² Mens 59 % af samme aldersgruppe havde i 2012 gjort folkeskolen færdig, hvilket betyder at der i det større billede er en forhøjelse af uddannelsesniveaue igang. Hvis vi indsnævrer aldersgruppen til 30-39 årige har udviklingen fra 2003 til 2012 gået fra 57 % til 44 %. Det vil sige at befolkningen i højere grad vælger at videreuddanne sig efter færdiggørelsen af folkeskolen, hvilket er glædeligt da Paldams diagnose for tilstedeværelsen af hollandsk syge i Grønland kan aftage ved hjælp af højere uddannelse, produktion af varer og tjenester der kan sælges til udlandet kan højnes på den måde.

5.3 Delkonklusion

Under indledningen nævnes Lars Lund's beskrivelser af to forskellige veje for Grønlands økonomi og afhængigheden af bloktilskuddet. Den ene hvor Grønlands økonomi voksende sig ud af afhængigheden af bloktilskuddet fra Danmark, og den anden hvor Grønlands økonomi vælger at gennemgå en større økonomisk transformation hvor en økonomisk slankekur indgår.

⁸² Tal fra UDDISCPROB i Grønlands statistik statistikbank <http://bank.stat.gl/database/Grønland/Uddannelse/Uddannelsesprofiler/Uddannelsesprofiler.asp>

Det kan siges at disse to muligheder er på skrivende stund under diskussion, men formen og konteksten er flyttet til hvordan lovgivningen om råstoffonden skal være. Lars Lund dikotomiske fremstilling af fremtidens og spørgsmålet om råstoffondens nuværende form skal bevares eller ej, er næsten identiske spørgsmål.

Flere scenarier vil efterfølgende blive præsenteret og analyseret. Dette vil ske hovedsageligt ved hjælp af det præsenterede teori om ny-institutionalisme, hollandske syge, samlede data og præsenteret lovgivning. Men også et scenarie hvor det diskuteres mulighederne for at komme med ændringer til råstoffondens lovgivning vil blive diskuteret

Hvis lige gennemgår punkter som er blevet beskrevet i denne speciale indtil videre:

- I. Vi har under teorierne hørt om ny-institutionalisme, der har tre teorigræne. De skal bruges som diskussionsværktøj, herefter.
- II. Vi har under lovgivninger hørt og set hvordan selvstyreloven har dannet rammerne for et mulig Grønlands økonomisk udvikling. Vi skal også antage herfra at selvstyreloven ikke er længere til diskussion, altså vi udelukker sandsynligheden for at den kan ændres.
- III. Vi har også under lovgivninger hørt om hvordan loven om Grønlands råstoffond er konstrueret og hvor meget den vil modtage fra råstofindtægterne.
- IV. Vi har under kapitlet om de såkaldte realistiske råstofprojekter hørt om hvor meget de har lovet at skulle betale selskabsskat, hvor mange ansatte de kommer til at have og hvor mange indkomstskatter de vil generere, og fået estimater om hvor stor en multiplikatoreffekt dette kommer til at have.
- V. Vi har under beskrivelserne af Grønlands økonomi set hvor afhængig Grønland er af udenlandske overførsler. Og har lever under tilstande som minder om hollandske syge.
- VI. Vi har også hørt Grønlands demografi er under en udvikling, som betyder at hvis der ikke gøres noget så vil der i 2040 mangle op mod 1 mia. kr. i landskassen.
- VII. Grønland er en territorial autonomi og demokratisk land, som styres af folkevalgte politikere

VIII. Vi har erfaret at multiplikatoreffekten i Grønland er ca. 0,38

Disse 8 nævnte punkter er i samspil med hinanden, men det akkumulerede effekt afhænger i høj grad af hvordan Grønland vælger at agere. Herefter vil jeg præsentere forskellige scenarier som viser hvordan fremtiden kan udvikle sig, og hvilke samfundsøkonomiske og politiske udfordringer Grønland kan møde.

6. Scenarier

Jeg har valgt at lave 3 scenarier, som er ”den norske model”, ”Grønlandske model”, og ”mix modellen”. Jeg har forudsat i alle scenarier at Grønland vælger at reformere skatteområdet, for gennemskuelighedens skyld, jeg har rundt regnet at hvis landskassens budgetunderskud skal betales af råstoffonden, så vil der i 2030 være ca. 8 mia. kr. færre i fonden og husk endelig at beløbet som råstoffonden vil gå glip af, vil vokse med årene, og teoretisk skubbe det økonomiske selvstændighed længere ud i fremtiden.

Derudover viser de tal der præsenteres at der føres en generelt uforandret finanspolitik udover reformer på skat, som er jf. nævnte. Uforandret finanspolitik implicerer også at aktiviteter der ikke er råstofrelaterede ikke vokser betydeligt.

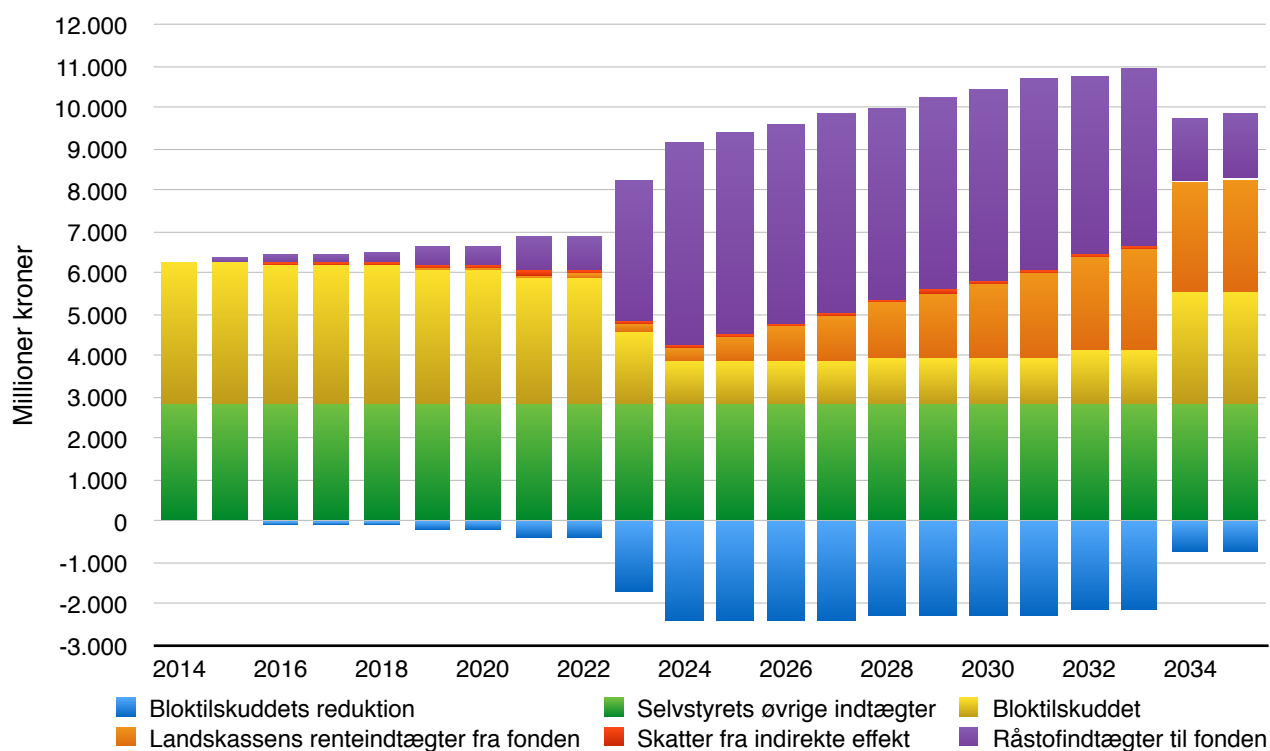
Jeg har også valgt at lave en fiktiv rente på de råstoffond-scenarier jeg har lavet, den har jeg sat til at være 5%, ligesom Til Gavn for Grønland-rapporten har sat den således.⁸³

⁸³ Til Gavn for Grønland, 2014, s. 20

6.1 Den norske model

Hvis vi nu forestiller os at Grønland vælger at *gemme alle råstofindtægter i fonden*, hvilket også er kendt som det *norske model*, skal vi forvente at selvstyrets indtægter kommer til at falde, da det lilla område ikke vil figurere i det årlige indtægter til landskasse. Det ville betyde at landkassen kommer til at lide underskud da råstofindtægterne vil give Danmark retten til at trække noget af bloktilskuddet fra, med hjemmel i selvstyreloven. Et beløb der svarer til det blå område.

Figur 6.1 - Den norske model

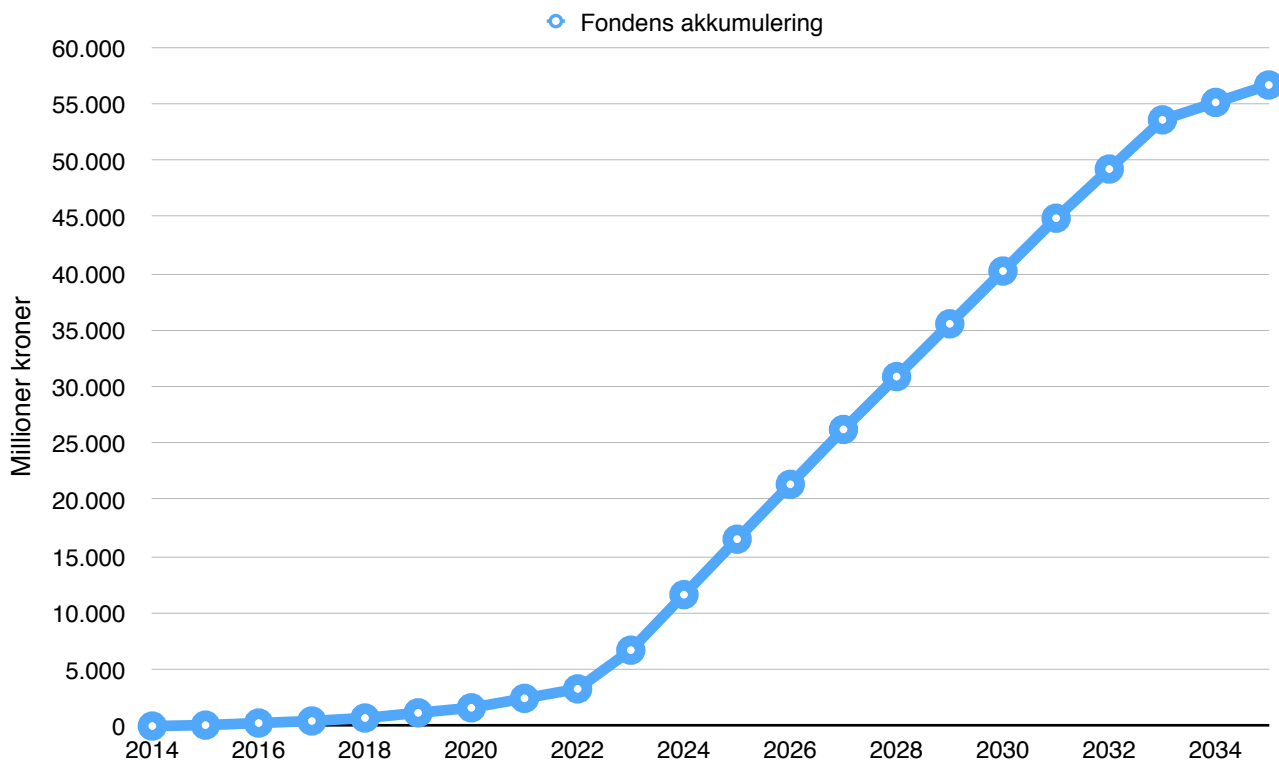

Kilde: Egne beregninger

Men da råstoffondens indhold vil have renter, hvis man beslutter at kun renterne må overføres til landskassen, så vil den ekstreme fald i selvstyrets indtægter der vil ske fra 2022 til 2024 kun vare et årti. Hvis råstoffondens indhold kan hvert år give 5% i afkast, i 2034 vil råstoffondens indhold være i stand til at give 2,8 mia. kr. i rente. Som er et beløb der ikke vil kunne erstatte bloktilskuddet fra Danmark.

Da alle renterne vil være trukket ud af fonden hver år, vil råstoffonden ikke kunne indeholde endnu end lige under 60 mia. kr.

Figur 6.2 - Fondens akkumulering ved "norsk model"

Kilde: Egne beregninger

Rent teoretisk er der flere faktorer der taler for at det blive nærmest umuligt at gennemføre et lovgivningsforslag der vil transformere den nuværende Grønlandske lovgivning om råstoffonden til en norsk model.

For det første skal vi huske at Grønland er dybt afhængig af bloktilskuddet fra det danske stat. Al bloktilskuddet bliver brugt hvert år. Dvs. den har institutionaliseret sig i det Grønlandske økonomi og politik. Allerede der hvor man får at vide at man formentligt skal gennemgå en finanspolitisk tørke i 10 år vil det blive nærmest umuligt at gennemføre en lov om råstoffonden der er baseret på norsk model. Da vi ikke kan med sikkerhed nævne på nuværende tidspunkt hvordan Grønlands økonomi vil hænge sammen om 20 år. Et lovproces der handler om hypotetiske 10 år og er dermed mere idealistisk vil blive meget vanskelig at gennemføre via Grønlands parlament. Hvis vi nu tænker med Rational Choice, hvad vil en politisk aktør vælge: det sikre vej eller det usikre vej?

Det vil blive meget parlamentarisk vanskeligt at gennemføre en sparerunde på 2 mia. kr. ud af en budget på 6 mia. Kr.

Den nuværende lovgivning om råstoffonden er et tegn på konsensus, ligesom historisk institutionalisme vil sige det.

Scenariet hvor *alle indtægter gå til landskasse* og blive brugt med det samme er ikke blevet foreslået. Hvis dette sker vil landskassen få mange flere likvide midler den kan bruge af. På den måde vil landskassen ikke lide, men uden tvivl vil det økonomiske overflod få konsekvenser, som inflation og som hollandske syge. Men så vidt vides er der ingen partier i Grønland som har foreslået gå den ene eller den anden scenarie.⁸⁴

Hvis vi først forestiller os hvorfor denne lovgivning om råstoffonden er blevet til noget, skal vi grave os tilbage til år 2006. Dengang i 2006 har råstofdirektoratet lavet en uran-redegørelse. I denne publikation er der tekster, hvor det forklares hvorfor Grønland skal have en råstoffond:

Når et land udnytter naturressourcer, fremkommer ulemper som oftest med udgangspunkt i den økonomiske afhængighed, der kan opstå af aktiviteten, og de udsving, der kan forekomme i indtjening. I den forbindelse vil økonomien være underlagt de udbuds- og efterspørgselsmekanismer, der eksisterer på verdensmarkedet.

Det vil således kunne have en negativ indflydelse på landets økonomi, når prisen på råvaren falder, hvis dette fører til, at den indenlandske efterspørgsel på diverse varer og tjenester derved falder, hvilket gør investeringer i landet usikre. Dette kan hurtigt hæmme landets økonomiske vækst.

Selvom udvinding af råstoffer på denne måde kan bringe et lands økonomi i en sårbar position, vil dette dog ikke nødvendigvis blive konsekvensen, og en lang række lande såsom Malaysia, Chile og Tunesien har via råstofudvinding kunnet skabe en stabil og positiv økonomisk udvikling over en længere periode.

Muligheden for en sådan positiv økonomisk udvikling forøges, når der iværksættes en række tiltag, for at reducere følsomheden. Som eksempel kan nævnes forbrugs- og efterspørgselsdæmpende tiltag såsom etableringen af en oliefond i Norge, som vil kunne reducere effekten af økonomiske udsving. I Grønland er der fremsat lovforslag om en lignende Råstoffond, som træder i kraft så snart råstofindtægterne overstiger 5 millioner kr.⁸⁵

Denne citation er først og fremmest refererende til noget historisk erfaring, som noget andre har haft. For det andet udleder denne historiske erfaring andre har haft til en rationel konklusion at man derfor ikke bør bruge råstofindtægterne med det samme da økonomien kan blive for afhængig af råstofpenge, og at hvis nu råstofudvindingen stoppes, eller bremses, kan økonomien lide af at man

⁸⁴ Man kunne se på stemmeresultatet af vedtagelsen af lovgivning om råstoffonden om der var nogen der havde andre meninger og stemte imod lovgivningen i Inatsisartut, men Bureau for Inatsisartut kunne ikke finde afstemningsresultatet.

⁸⁵ http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Raastof/DK/Uranredegørelse%20%20%20Bind%202_dk_slut_05%2006%202008.pdf side: 33-34

var blevet afhængig. Så det er blevet institutionaliseret på en måde så man overfører andres erfaringer til Grønland. Hvilket er historisk og rationel choice institutionalisme. Det er institutionaliseret som man har baseret på erfaringer der sket i andre lande.

Men hvis man tænker på hvorfor man enten ikke har bestemt at Grønland skal *gemme alle indtægterne* i fonden eller at man godt kan *bruge alle indtægterne* kan det siges at der er fundet en konsensus. Et konsensus over at Grønland er allerede afhængig af udefrakommende overførsler, og et konsensus af at man ikke burde bruge alle pengene, da pengene fra råstofvirksomhed ikke kan blive ved med at komme i det uendelige, ligesom Til Gavn for Grønland-rapporten siger:

... mineralske råstoffer er ikke-fornybare ressourcer, og at salg af disse udgør et træk på Grønlands nationalformue. Hvis indkomsterne anvendes til dækning af løbende udgifter, tager samfundet værdi fra kommende generationer.⁸⁶

Citatet bruger vendinger der taler til moralen og søger dermed et institutionalisering af at man ikke bare kan tillade sig at bruge pengene med det samme, da de ikke tilhører kun de nulevende, men også de der vil blive født i fremtiden.

Men hvorfor har man så ikke foreslået en norsk model, altså en råstoffond der suger alle indtægterne til sig? Svaret ligger nok i at man er blevet så afhængig af bloktilskuddet at man vil bevare et sådant beløb konstant strømmer til landskassen hver år. Den norske model er måske derfor utopisk, da befolkningen og politikerne i fællesskab er ikke villige til at opleve økonomisk magre år. Ligesom det er blevet præsenteret under lovgivninger og underkapitlet om hollandske syge.

6.1.1 Delkonklusion

Som skrevet, hvis man valgte at gå efter den norske model, vil Grønland komme ind i en meget svær økonomisk periode, hvor man kommer til at få stor underskud i nogle år og dette vil man tilsyneladende ikke risikere.

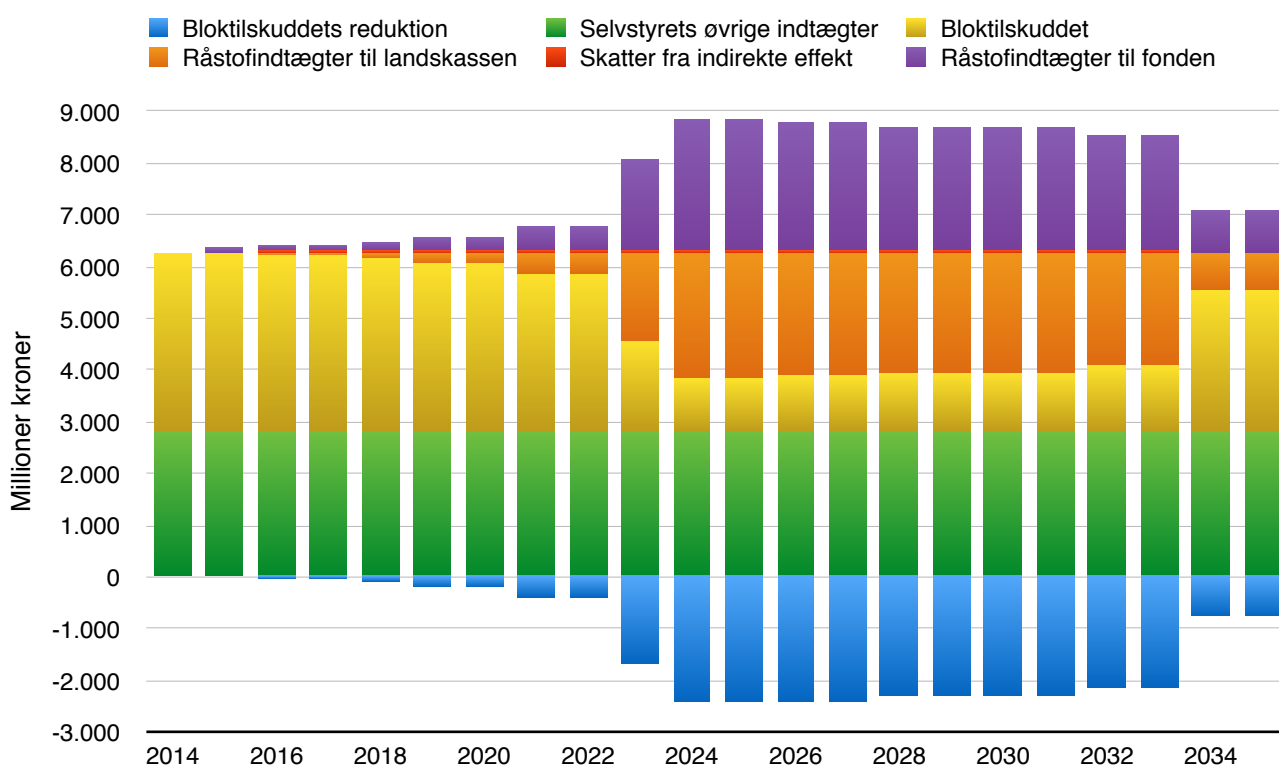
⁸⁶ Til Gavn for Grønland, 2014, s. 20.

6.2 Den Grønlandske model

Denne scenarie handler om en fremtid hvor lovgivningen om råstoffonden ikke ændres fra nuværende form. Politikere, forskere og samfundsdebattører har flittigt diskuteret hvordan Grønland bør forvalte sine indtægter fra råstofbranchen. Senest har Andreas Rene Uldum fra Demokraterne og Naaja Nathanielsen hver for sig kommet med ændringsforslag af lovgivningen om råstoffonden. Det betyder at der ikke er fuldt enighed om loven i sin nuværende form endnu.

Loven i sin nuværende form har det formål at bevare det årlige pengestrøm der rummer ligeså meget som bloktilskuddet. Ergo man vil gerne bevare den afhængighed der er og flytte det til en enkelt erhvervsområde og dermed bevare den ekspansive politik der allerede er til stede ved siden af en massiv opblomstrende økonomi.

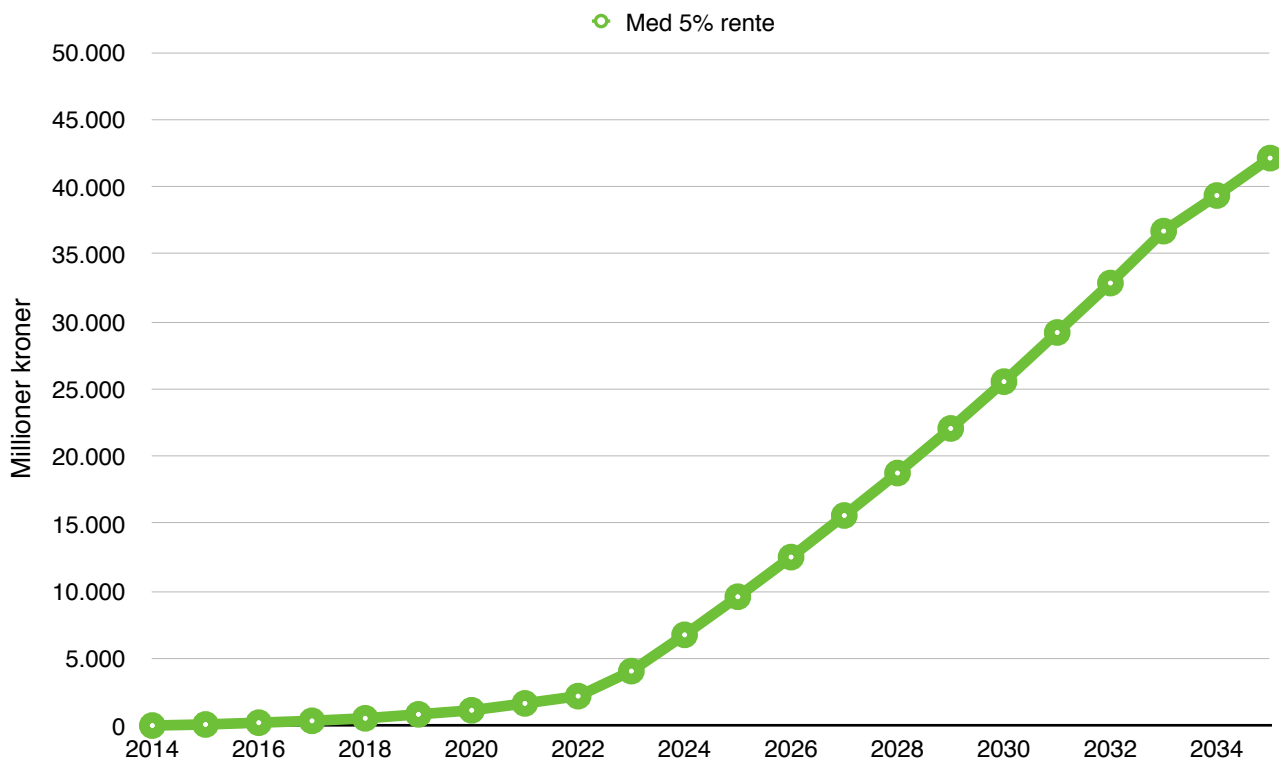
Figur 6.3 - Den grønlandske model

Kilde: Egne beregninger

Da råstoffonden skal udbetale et beløb til landskassen, som svarer til et beløb som den danske stat regulerer bloktilskuddet med, vil råstoffonden indeholde ca. 42 mia. kr. i 2035. Ved en rente på 5% vil råstoffonden være i stand til at udbetale 2,1 mia. kr. årligt.

Figur 6.4 - Råstoffondens akkumulering ved Grønlandsk Model

Kilde: Egne beregninger

En af risikoerne ved opstart af råstofbranchen er, at der kan opstå høj inflation hvis der over en kort årrække indsprøjtes store mængder penge ind i den Grønlandske økonomi. Ligesom denne risiko er blevet nævnt i flere rapporter.

Niras 2010 rapport skriver:

en væsentlig risiko ved aluminiumsprojektet, at der kan komme pris- og løninflation. Dette vil umiddelbart gå ud over fiskeindustrien, da den afsætter sine produkter til verdensmarkedspriser, men også andre grønlandske virksomheder vil blive ramt. Dette betyder, at kravene til hurtig omstilling øges.⁸⁷

Selvom rapporten handler om aluminiumsprojektet, kan den også læses som en rapport for hvordan en økonomisk påvirkning fra en råstofprojekt kan have konsekvenser. Og i den økonomiske baggrundsrapport for Til Gavn for Grønland står der:

Development of attractive raw materials like oil, high prices for natural resources, growth in markets for fish and tourism together with an active government investment and ownership con-

⁸⁷ Niras 2010, s. 56

trol of the new resources may give high government incomes and opportunities for fast payback of investments. Over time there is, however, a potential problem with pressure in the economy. This may over time create an increase in salaries and inflation, with high cost level and export problems for the traditional industries like the fisheries. It may also reduce the profit for the new industries over time, and increase the risk of close down. A strong government regulation of the economy will be necessary, together with rationalization efforts in both government and private business.⁸⁸

Begge rapporter der citeres påpeger risikoen for at allerede eksisterende eksportvarer kan rammes på en negativ måde, hvis der ikke holdes tilbage i finanspolitikken, da skæringspunktet for udbud og efterspørgsel kan flyttes til et andet punkt.

6.2.2 Delkonklusion

Denne model kan siges at være ret risikabel. Den er designet på en måde at afhængigheden af udenlandske overførsler til Grønland vil bevares, og uden medtænke at andre erhvervsområders mulighed for at videreudvikle sig. Med Lars Lunds opstilling af to valgmuligheder for Grønlands vej til økonomisk uafhængighed, er denne lov et valg for at vokse sig ud af bloktilskuddet, men for alligevel at opdage senere, at man bare har flyttet afhængighed fra det ene til det andet.

Ved bevarelsen af afhængigheden vil det med tiden blive sværere at komme ud af den, da rationelle vælgere altid vil vælge partier, der lover lovpakker der vil øge tilbøjeligheden til at bevare afhængigheden.

⁸⁸ GREENLANDIC NATURAL RESOURCES - HOW TO IMPROVE REGIONAL VALUE CREATION AND RIPPLE EFFECT, af Odd Jarl Borch: Kilde http://nyheder.ku.dk/groenlands-naturressourcer/rapportogbaggrundspapir/Greenlandic_natural_resources_how_to_improve_regional_value_creation_and_ripple_effects.pdf

6.3 Mix-modellen

Man skal huske at det er nu det er nemt at ændre loven om råstoffonden. Når råstofvirksomheden starter, vil det blive vanskeligere med tiden at ændre loven om råstoffonden. Landskassen vil begynde at se nye penge, som vil højst sandsynligt gå til tilfældige variable eller nye faste omkostninger, som vil være med til at øge, det allerede høje pengemængde i samfundet. Som vil få den nuværende lovgivning om råstoffonden til at institutionalisere sig, og skabe path-dependence.

Det skal også medtænkes at vælgerne er ifølge Rational Choice-teorien rationelle, som vil vælge politikere der lover dem noget, som vil gøre deres liv lettere. Og at gøre nogens liv lettere koster tit penge. For eksempel rentefradragsretten på ejerboliger, lige pension til alle, lette skatter eller øge andre former for subsidier.

Selvom en aktørs personlige rationelle valg kan have en positiv nytte, kan en masse aktører der ønsker det samme, have en dårlig effekt for hele gruppen. For eksempel et land som har individer der som et samfund vil gerne opnå økonomisk uafhængighed, men på den anden side bliver ved med at have individuelle ønsker der gør det umuligt for landet at blive økonomisk uafhængig. De demokratiske valg giver dem mulighed for at vælge politikker, der bibeholder et økonomisk afhængighed.

Men Grønland er i en unik position nu. Loven om råstoffond er Grønland ikke blevet afhængig af endnu, man har kun lavet loven og er ikke begyndt at tage brug af den. Så man kan faktisk stadig tilpasse den til ens ambitioner om fremtiden.

Da den norske model er meget svært forenelig med Grønlands situation, da der er bloktilskud fra Danmark, og at den nuværende Grønlandske model kan vise sig at være for åben, har jeg valgt at lave en scenarie, som mixer disse to modeller.

For det første skal Grønland erkende at man er nødt til at gøre noget imod den afhængighed der er af bloktilskuddet, og at det ikke er holdbart at et så stort del af det Grønlandske budget er baseret på direkte overførsler fra udlandet. Som bliver overført til Grønland, faktisk fastholder Grønland i en lavere produktivitetsniveau, da en stor del af erhvervet er gået over til produktion af goder der ikke kan sælges, altså det offentlige.

Mix-modellen har 3 grundlæggende forskelle:

- I. Råstoffonden skal aktiveres ved første 1 mio. kr i råstofindtægter.
- II. Råstoffonden skal ikke udbetale beløb til landskassen der er under 100 mio. kr.
- III. I stedet for at råstoffonden udbetaler et beløb, der er svarende til bloktilskuddets reduktion, skal råstoffonden årligt øge det beløb den gerne må beholde.

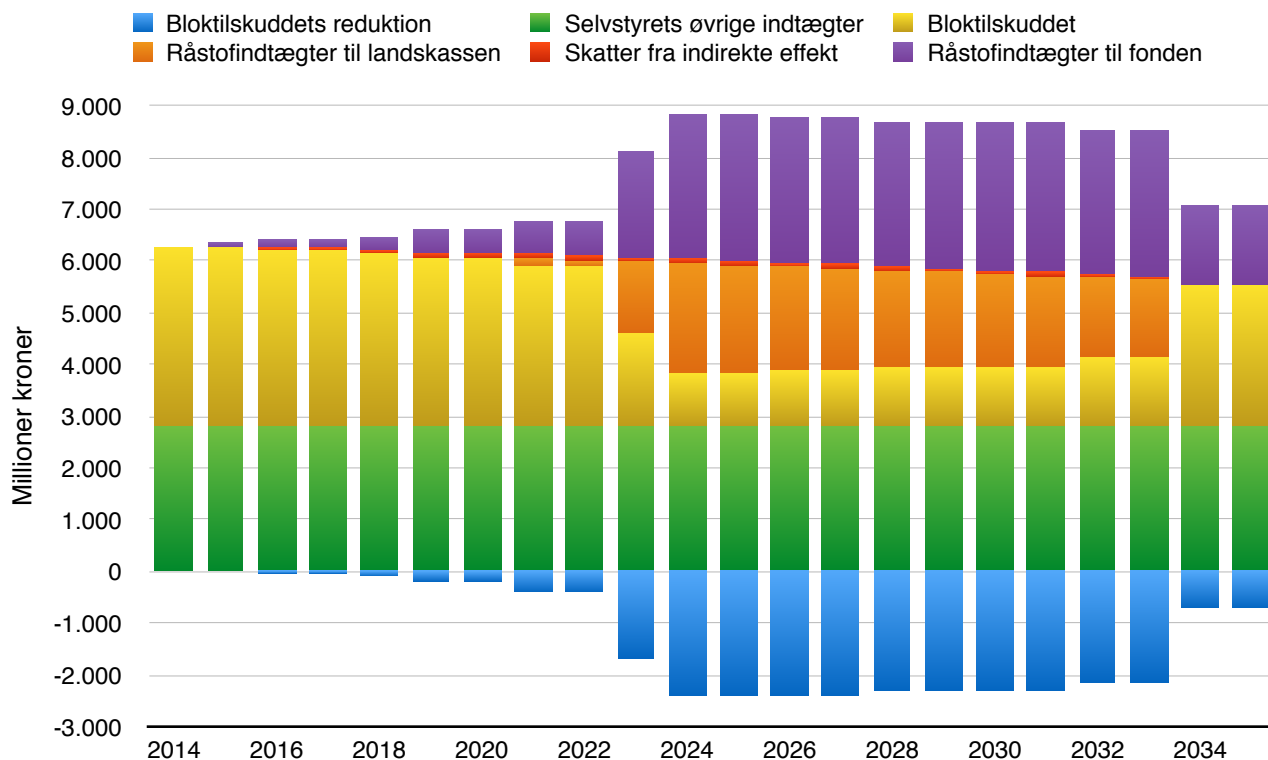
Det er bedst hvis råstoffonden aktiveres så tidligt som muligt, da landskassen vil alligevel have godt af multiplikatoreffekterne af aktiviteter der ikke er defineret som råstofaktiviteter, med hjemmel i nogen lov.

Hvis råstoffonden undlader at betale udbetalinger der er under 100 mio. kr. vil det være økonomisk ansvarlig handling, fordi det især, er under opstartfasen af storskalaprojekter sådanne "lave" råstofindtægter, vil være til stede. Opstartfaser af storskalaprojekter er meget hektiske, og koster en masse penge for råstofprojekterne, det vil betyde at der allerede vil være store summer af penge der er i omløb i samfundet, som også vil være til gode for landskassen. Hvis beløb der er under 100 mio. kr. udbetales til landskassen mens milliardinvesteringernes effekt er stadig til stede, er der risiko for at politikerne på det givne tidspunkt vælger at bruge alt, vil det være ligesom at skyde sig selv i fodet, da risikoen for høj inflation er meget høj. Sådant en ordning vil tvinge Grønland til at føre en kontraktiv finanspolitik som er så nødvendig mens der er store aktiviteter i landet, som ikke kommer fra landskassen selv.

Lovgivningen om råstoffonden kan også bruges til at få Grønland til at gå på afvæning. Et eksakt beløb som Grønland skal modtage fra den danske stat står allerede beskrevet i selvstyreloven. Denne beløb kan genbruges i råstoffondens lovgivning. Hvis det bliver skrevet ind i lovgivningen at det maksimale beløb som råstoffonden kan udbetale skal reduceres med et beløb der svarer til 1% af bloktilskuddet i det første år, og 2% i det andet år, 5% i det 5. år, osv. kan det fungere som en afvikling af afhængigheden af bloktilskuddet. Man kan sætte en loft for hvornår denne stigende procent skal toppe. Men så skal det helst ske før bloktilskudsreduktionen starter for alvor.

Hvis sådan en scenarie og de 5 råstofprojekter kan realiseres, kan Grønlands fremtid under mix-modellen se sådan ud:

Figur 6.6 - Mix-modellen

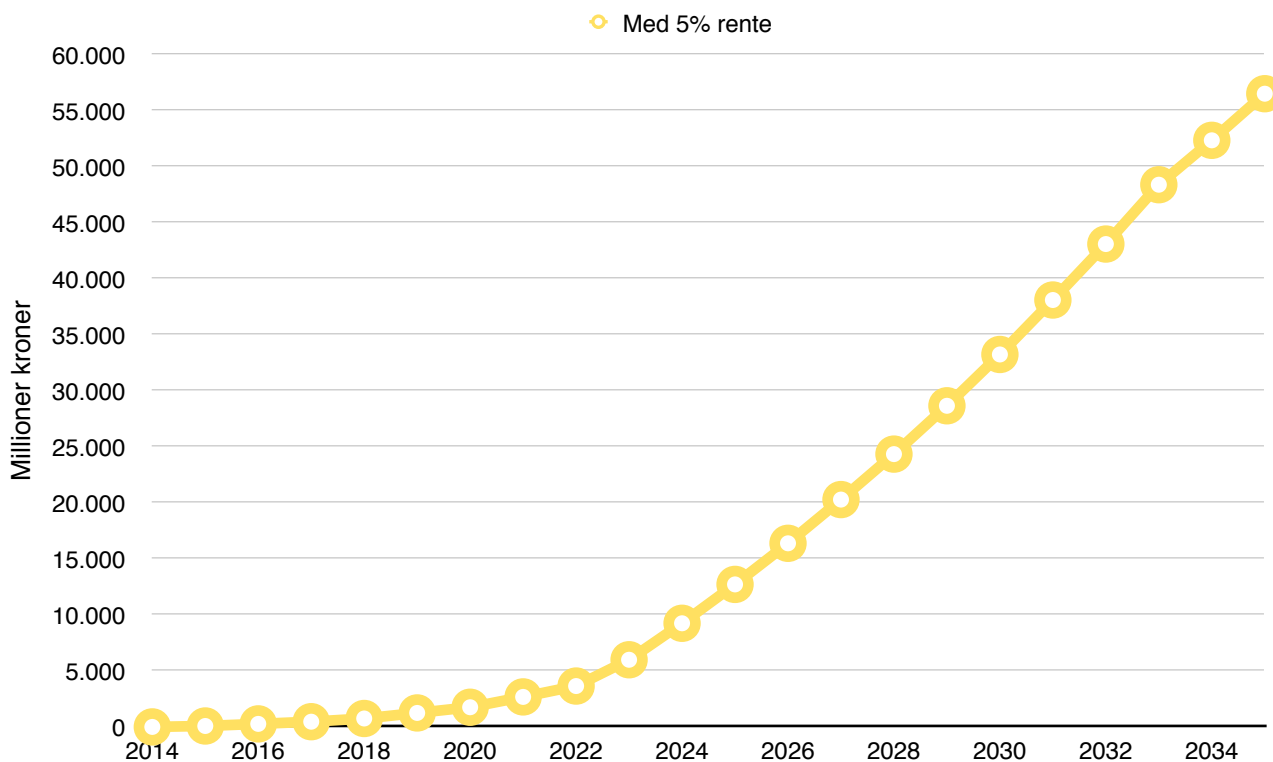

kilde: egne beregninger

Som det kan ses i figuren, vil Grønlands landskasse ikke modtage råstofindtægter indtil 2023. Men uden tvivl vil landskassen få øgede indtægter fra multiplikatoreffekterne, så rent faktisk vil landskassen ikke lide, da redueringen fra den danske stat vil modvejes multiplikatoreffekterne og dermed også give Grønland pligt til at udføre det nødvendige kontraktive finanspolitik.

Hvis Grønland vælger at denne strategi vil det have en meget mærkbar effekt på hvor mange penge der samles i råstoffonden. Ved en udelukkelse af udbetalinger råstoffonden af beløb under 100 mio. kr. og at lade det minimale beløb der kan udbetales til landskassen stige årligt med 1% i forhold til bloktilskuddet, vil der i 2035 være 52 mia. kr. i råstoffonden. Mod 42 mia. kr. i scenariet for den Grønlandske model. Med 52 mia. kr. i råstoffonden vil fonden være i stand til at udbetale 2,6 mia. kr. om året i renteafkast mens 42 mia. ”kun” vil give 2,1 mia. kr. i renteafkast. 10 mia. kr. flere i landskassen vil betyde 500 mio. kr. flere i renter om året, hvis renten er 5% om året. Man kan indskrive i loven at det maximum der kan udbetales til landskassen fra råstoffonden stopper med at dale, det år der er lighed mellem det beløb selvstyret har brug for om året og det beløb fonden kan give til landskassen i renteafkast.

Figur 6.7 - Fondens akkumulering ved mix-modellen

kilde: egne beregninger

6.3.1 Delkonklusion

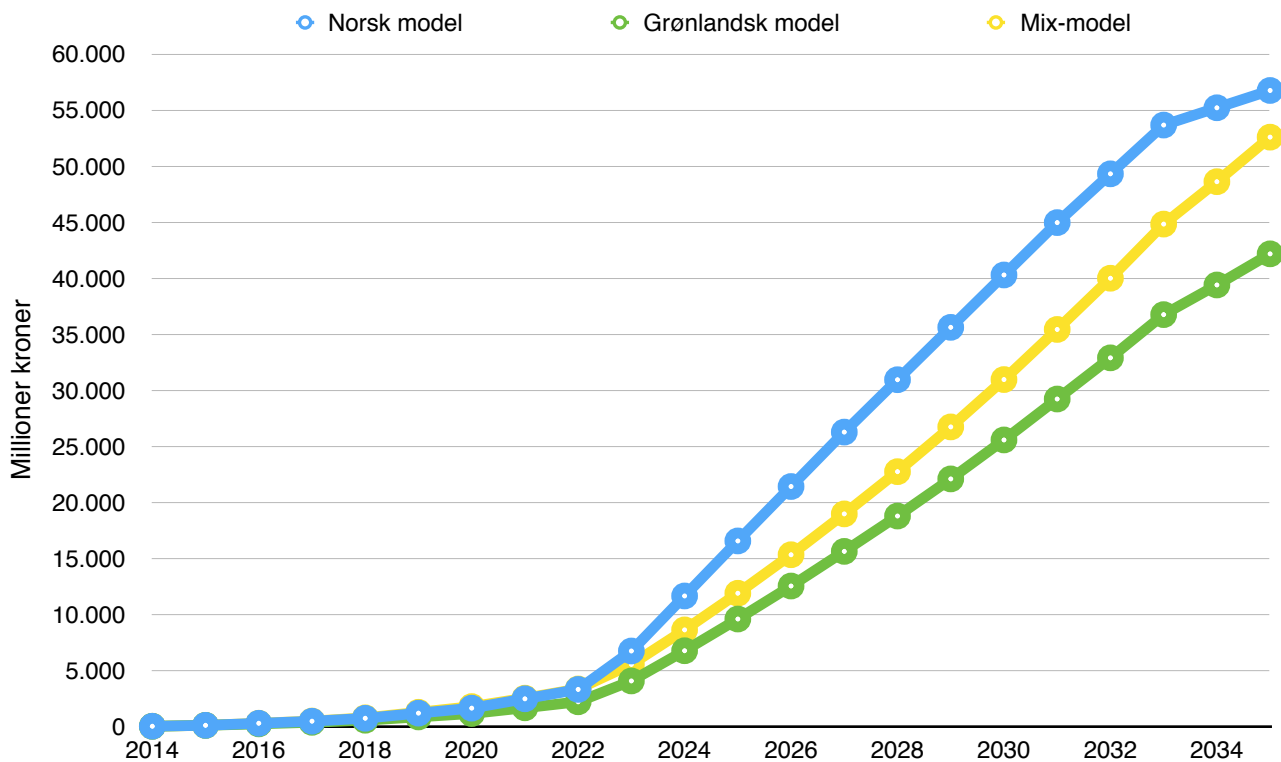
Da råstofindustriens opstart kommer til have stor økonomisk effekt på den Grønlandske økonomi, er det meget kritisk at der ikke er indarbejdet anti-inflations paragraffer ind i lovet for råstoffonden.

Selvom det er godt at der kommer gang i økonomien, kan økonomiens opblomstring have en negativ effekt på bloktilskuddets værdi i Grønland, da det er meget sandsynligt at inflationen kommer til at være højere i Grønland, end i Danmark. På den måde kan anlægsfaserne i Grønland give dårlig negativ efterdønning.

Derfor vil det være mest til gavn for Grønland, hvis vejen der vælges er både en nedtrapning bloktilskuddet, men også at vokse ud af bloktilskuddet. I figur 5.8 (se næste side) kan det klart ses hvilke råstoffond scenarier der er, hvis der enten vælges en norsk model, grønlandsk model eller mix-modellen. Som sagt er den norske model, scenariet hvor Grønland lider økonomisk i nogle år, mens råstoffondens hver år udbetaler alle renter. Den Grønlandske model er den scenarie hvor et værdi på samme størrelse som bloktilskuddets reduktion betales til landskassen fra råstoffonde, mens mix-modellen viser den scenarie hvor Grønland indarbejder anti-inflationsgrænse, hvor der siges at råstoffonden ikke må udbetale beløb under 100 mio. kr. Altså hvis bloktilskuddet reduceres med mindre beløb end 100 mio. kr. må råstoffonden ikke udbetale noget til landskassen, og at råstoffondens

definition af bloktilskuddets størrelse reduceres med 1 % årligt, og derved vil mindske Grønlands afhængighed.

Figur 6.8 - De forskellige scenarier

Kilde: egne beregninger

Ved at vælge mix-modellen kan Grønlands som det kan ses på Figur 6.1 have 52. mia. kr. i råstof-fonden i 2035, som er 10 mia. mere end den nuværende model kan indsamle på samme tid, og ”kun” 4 mia. færre end den norske model kan indsamle.

7. Konklusion

Formålet med dette speciale var at diskutere og skildre hvordan et uændret og et ændret lovgivning om råstoffonden kan have en effekt på Grønlands økonomi indtil 2035, i et scenarie hvor Grønlandske vælgere, ved deres valg af partier, har magten over ændringer i samfundet og har muligheden til at arbejde sig hen mod større økonomisk uafhængighed.

Fremskrivningen skete på baggrund af råstofprojekternes nøgletal, som er London Mining Greenland, True North Gems, Greenland Mining & Energy, Tanbreez og Ironbark.

Selvstyret har indtægter på 6 mia. kr. 3,4 mia. kr af dem er bloktilskuddet fra Danmark. Grønland er derfor meget afhængig af Danmark. Men Grønland drømmer om økonomisk uafhængighed. Paradoksalt nok har Grønlands selvstyre en lov som har det formål at bevare afhængigheden og måske endda øge den.

Råstofprojekternes opstart vil rykke mærkbart på Grønland udbud- og efterspørgselskurve på varer og tjenester, hvis de skubbes for højt op kan det resultere i en høj inflation. En inflation som kan resultere i at Grønlandske fisk svækker konkurrenceevnen på det internationale marked, og det kan også forstørre hullet mellem værdien af den danske krone i Danmark og i Grønland, og dermed få bloktilskuddet til at yderligere miste værdi.

Under indledningen blev vi introduceret til Lars Lunds beskrivelse af de 2 muligheder, som Grønland kan gå, hvis Grønland skal blive økonomiske uafhængig af bloktilskuddet fra Danmark. Som er at vokse sig ud af bloktilskuddet eller skrumpes sig ud af bloktilskuddet. At *“vokse sig ud af bloktilskuddet”* kan forstås sådan at finanslovens udgiftside forbliver, groft sagt, det samme som nu, mens indtægtskilderne ændres så bloktilskuddet erstattes af andre indtægtskilder, som skal komme fra nye skatteindtægter. De nye skatteindtægter er blandt andet spået til at komme fra råstoffer, olie eller turisme og fiskeri.

Den største politiske udfordring for at opnå økonomisk uafhængighed er at der er økonomisk afhængighed. Denne afhængighed kan minimeres ved en planlagt nedtrapning, og råstofområdet opstart er en oplagt mulighed for at operationalisere dette, da råstofområdet har med hjemmel i selvstyreloven har direkte forbindelse til bloktilskuddet.

Grønlønderne vil formentlig gerne have økonomisk selvstændighed. Jeg konkluderer dette med forbehold, fordi det ser ud til at ved politiske valg, vinder dem der vil føre ekspansiv finanspolitik. Ergo betyder det at Lars Lunds tese "*vokse sig ud af bloktilskuddet*" vælgeres foretrukne vej. Men at tro at det kan ske på den måde ser lidt for optimistisk ud. For det første er der allerede en dyb afhængighed af det danske bloktilskud, og det tror man, man kan substituere med råstoføkonomi. Nej men det ser ikke lige sådan ud med den nuværende konstruktion af råstoffonden, og de nuværende råstofprojekter, og den nuværende manglende sparevillighed, demografiudvikling og uddannelsesniveau. Grønland kommer ikke til at blive økonomisk uafhængig på nær fremtid, med indstilling, hvis det lykkes så er det fordi man har vundet i lotto. Et beløb man gerne vil spendere med det samme. s

7.1 Perspektivering

Denne undersøgelse har fået mig til at tænke mere over afhængigheden frem for uafhængigheden. Denne grønlandske afhængighed, mener jeg, kan analyseres yderligere, da den må være til at finde overalt. For eksempel i den grønlandske politiske socialisering.

De Grønlandske offentlige økonomiske fylder i samfundet udgør ca. 50% i forhold til BNP. Tallet er, som erfaret i forhold til andre lande, usædvanligt højt. Derudover ejer det offentlige i Grønland en lang række aktieselskaber, som tilsammen omsætter over 10 mia. kr.⁸⁹ De virksomheder der er tale om arbejder med landingsbaner, energi, postvæsen, kommunikation, fiskeri, detailhandel osv. Derudover arbejder en 9.804 ud af 25.501⁹⁰ for det offentlige i 2012, hvilket er over en tredjedel af de arbejdende folk i Grønland. Et produktion af ydelser der ikke kan sælges. Bemærk at disse tal er ikke inklusive de offentligt ejede virksomheder. Hvilket giver selvstyret en meget stor magt over en meget stor del af befolkningen på alle mulige måder. Hvilket effekt kan dette have på den grønlandske politiske socialisering?

Det er klart, at det kan anses som et privilegium at Grønlænderne lever et så godt liv, bare ved at være Grønlændere (hvad køber Danmark ved at give Grønland et bloktilskud?). Men kan dette betyde at problemet i Grønland er at alt for mange lever et liv hvor de tror de ikke kan selv, selvom de rent faktisk selv kan klare sig? For eksempel kan det hollandske syge i Grønland formentlig have gjort det ”urentabelt” at forarbejde Grønlandske fisk i Grønland. Da et kæmpe omsætning sker udenfor Grønland. Hvis Grønland ikke fik bloktilskud, vil pris og lønniveauet i Grønland ikke have udviklet sig til så høje niveauer at det blev urentabelt at forarbejde fisk i Grønland. Grønlænderne har måske haft en helt anden mentalitet. Men så ville jeg heller ikke måske have fået det privilegium at kunne skrive et speciale i dag. Jeg fiskede nok et eller andet sted i Norden. Jeg siger ikke at vi skal rulle tiden tilbage, men jeg siger den gyldne billet som råstofbranchen giver ved at lave Grønland til at blive et rentabelt land, burde gribes og udnyttes til det mindste. Jeg mener at Grønland er ved at nå sidste udkald til at ændre råstoffondens lovgivning. To veje, der kan resultere i to vidt forskellige Grønland i 2035.

Keynes og Hayek kunne nok have haft interessante diskussioner om Grønlands økonomi.

⁸⁹ Selvstyrejede virksomheder http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Bestyrelsessekretariatet/DK_aarlig%20Redegoerelse2013%20DK.pdf

⁹⁰ Grønlands statistiks statistikbank om beskæftigelsen, www.stat.gl

8. Begrebsafklaring

Direkte beskæftigelse: Personer der får løn fra råstofvirksomheden.

Indirekte beskæftigelse: Personer, som ikke er ansat hos råstofvirksomheden, men som tjener deres indkomst ved at arbejde for råstofvirksomheden som underleverandør (fx elektrikere og ingeniører). Arbejdspladser skabt af effekten fra beskæftigelsesmultiplikator.

Induceret beskæftigelse: Personer, der kommer i beskæftigelse som følge af den aktivitets- og indkomststigning, som råstofvirksomheden medfører (fx indenfor detailhandel, restauranter, offentlig service mv.). Andet led af beskæftigelsesmultiplikator.

Institution: Et institution skal i denne speciale forstås som både organisation, eller *noget* der kan sættes i rammer, af både fysiske og psykiske af slagsen. Det kan være en lov, et organisation eller et norm. Begrebet institution skal forstås på baggrund af ny-institutionalisme teorierne. (Se teori afsnit)

Selvstændighed eller uafhængig: Selvstændighed eller uafhængighed kan som mange andre ord begrebsliggøres. I dette speciale har jeg valgt at fokusere på økonomisk selvstændighed, eller uafhængighed. Hvor hovedfaktoren for hvor vidt Grønland er økonomisk selvstændig, eller uafhængig forstås med hjemmel i selvstyreloven. Så når vi siger at Grønland er selvstændig eller uafhængig tænkes der at Grønland ikke får noget bloktilskud fra den danske stat. Dermed økonomisk selvstændig eller uafhængig.

Hos andre selvstændighedsbejlere, eller -teoretikere, hvis vi kan kalde dem sådan, er deres forståelse nok at Grønland fuldstændig forlader Rigsfælleskabet, bliver en selvstændig stat. Og dette diskuteres ikke i dette speciale, selvom emnet her, ses som endel af vejen for disse teoretikere. Men det er muligt at skrive om økonomisk uafhængighed med den simple motivation at have ønske om et land der kan økonomisk stå på egne ben. Igennem hele specialet har valgt at bruge økonomisk afhængighed eller uafhængighed

Landskasse: ”Landskassen” kan siges at være begrebsliggjort og kan derfor siges at være noget som kun Grønlandske politiskorienterede folk kender til hvad er. Da jeg har brugt begrebet i dette speciale vil jeg lige gøre rede for hvad der menes når ”landskassen” er nævnt.

Rent fysisk er landskassen den hovedkonto som viser det offentlige i grønlands saldobalance. Når der er brugt for meget viser den minus, og når den indtjener mere den bruger viser den plus. Årligt udgiver selvstyret ”Landskassens Regnskab” hvor det kan læses hvad er der brugt penge på, og hvad er tjent på.

Rent begrebsligt, er det en af de mest brugte begreber i Grønlands politik, og bruges som noget der kan betyde: Grønlands hovedkonto. Så når jeg siger ”penge til landskassen”, mener jeg at grønlands hovedkonto får et plus og vice versa.

Norsk model: Når der siges ”norsk model” i dette speciale, menes der at råstoffonden kun må gemme skatteindtægter og udbetale renteafkast, og dermed ikke har mulighed for at betale store mængder ligesom den grønlandske råstoffond. Der tages ikke hensyn til hvad præcist den norske lovgivning på området siger eller ikke siger.

Beskæftigelse: Grønlands Statistik har defineret beskæftigelse således:

- Personen ved udgangen af året er mindst fyldt 15 år
- Personen har udført lønnet arbejde eller har optjent andenerhvervsrelateret indkomst (indhandling eller ”løn” fra egen virksomhed) i den pågældende måned.
- Lønnen fra dette arbejde svarer som minimum til det beløb, som otte timers arbejde vil indbringe med en timesats svarende til mindstelønne for ikke-faglærte arbejde ifølge den på tidspunktet gældende overenskomst mellem SIK og Naalakkersuisut.⁹¹

Arbejdsstyrke: ILO’s definition på arbejdsstyrken er: ”den del af befolkningen der enten er på arbejde eller er ledige”⁹². Begrebet indsnævres til andre begreber, som teoretisk arbejdsstyrke, hvor man tager udgangspunkt i et aldersgruppe fra folkeskoleafgang til pensionsalder. Problemet ligger tit i at det altid vil være vanskeligt at komme til et eksakt tal, da en del kan af arbejdsstyrken kan have fysiske eller psykiske årsager til at ikke kunne tilhøre arbejdsstyrken. I dette speciale har jeg valgt at definere den teoretiske arbejdsstyrke til at være alle grønlands befolkning mellem alderen 15 til pensionsalderen.

Nedenstående citat er fra Grønlands Statistiks publikation om arbejdsstyrke og ledighed.

⁹¹ Publikation fra Grønlands Statistik: Beskæftigelsen 2012 <http://www.stat.gl/publ/da/AR/201402/pdf/Beskæftigelsen%202012.pdf>

⁹² Publikation fra Grønlands Statistik: Ledighed og arbejdsstyrke 2012: <http://www.stat.gl/publ/da/AR/201404/pdf/Ledighed%20og%20arbejdsstyrke%202012.pdf>

Grønlands statistik definerer arbejdsstyrken i en givent måned som den del af den fastboende befolkning, der enten er registreret som beskæftiget i beskæftigelsesregistret eller som ledig i ledighedsregistret. I lighed med ledighedsstatistik afgrænses arbejdsstyrken til alene dække over den fastboende befolkning i alderen 18-64 år.⁹³

Som det kan ses er forskel på definitionen i dette speciale og Grønlands Statistiks definition. Grunden til det er at brugen af tal på arbejdsstyrken i dette speciale har den formål at demonstrere den demografiske udvikling i Grønland.

⁹³ *ibid.*

9. Bibliografi

Jeg gjort alle bilag, rapporter og regneark, tilgængelige i et mappe der kan downloades fra internettet. Link til mappen er: <https://www.dropbox.com/sh/kxgjdcinpanr815/AACSnZhUAETH7h9m-BAV-G7tea>

Det skal dog huskes at noget af mappens indhold er i kladdeform. Nogle links starter med <http://goo.gl>. Grunden til det er at nogle links er meget lange, og derfor har jeg komprimeret dem med google's link-forkortelsestjeneste goo.gl.

9.1 Litteratur

Ackrén, Maria: Conditions for Different Autonomy Regimes in the World - A Fuzzy-Set Application, 2009
ÅBO AKADEMIS FÖRLAG – ÅBO AKADEMI UNIVERSITY PRESS,
Link: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/47244/Ackren_Maria.pdf?sequence=3

Blanchard, Olivier: Macroeconomics 5th edition, 2008, Pearson International Edition,
ISBN-10: 0132079631
ISBN-13: 978-0132079631

Goul Andersen, Jørgen: Politik og samfund i forandring, bind 2, 2003, 2. udgave, 6. oplag, Columbus,
ISBN 87 89159 62 4

Hansen, Birthe & **Jensen**, Carsten: Grundbogen i Statskundskab, 1998, Akademisk Forlag A/S.
ISBN 87-500-3532-0

Hellevik, Ottar: Forskningsmetode i Sosiologi og Statsvitenskap, 2003, Oslo, Universitetsforlaget.

Lund, Lars: Grønland - Makroøkonomiske temaer, 2011, Jurist- og økonomforbundets forlag.
ISBN978-87-574-2586-4

Mankiw, N. Gregory & **Taylor**, Mark P: *Economics*, second edition, 2011, Cengage Learning EMEA.
ISBN: 13: 978-1-8448-0870-0
ISBN: 10: 1-8448-0870-X

March, James. G. & **Olsen**, Johan P: Rediscovering institutions, 1989, The Free Press,
ISBN 0-02-920115-2

Paldam, Martin: Grønlands Økonomiske Udvikling - Hvad skal der til for at lukke gabet?, 1994, Aarhus Universitetsforlag.
ISBN 87-7288-473-8

Sørensen, Asger: Om videnskabelig viden, 2010, Samfundslitteratur.
ISBN-13:9788759313619

9.2 Rapporter

Beskæftigelsen 2012, Publikation fra Grønlands Statistik: <http://www.stat.gl/publ/da/AR/201402/pdf/Beskæftigelsen%202012.pdf>

Copenhagen Economics 2010:

Effekt på kommunernes økonomi af aluminiumsprojektet,

1. Juli 2010: Udarbejdet af Copenhagen Economics for Greenland Development A/S.

Kilde: <http://goo.gl/SkjgB4>

Efterforskning og udnyttelse af Uran, Redegørelse om de samfundsmæssige aspekter af efterforskning og udnyttelse af uran i Grønland:

http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Raastof/DK/Uranredegoerelse%20%20%20Bind%202_dk_-_slut_05%2006%202008.pdf

udgivet i 2008

Forslag til Grønlands olie- og mineralstrategi 2014 – 2018:

Kilde: <http://goo.gl/KJPLVs>

Grønlands Økonomisk Råd: Grønlands Økonomi 2013

Link: <http://goo.gl/yDpBcG>

Ironbark

<http://Ironbark.gl/wp-content/uploads/2013/11/Citronen-Feasibility-Study.pdf>

ISUA-SIA 2013:

Vurdering af samfundsmæssig bæredygtighed for ISUA-jernmalmprojektet for London Mining Greenland A/S (i overensstemmelse med Råstofdirektoratets Retningslinjer for Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed af november 2009) Afleveret til Råstofdirektoratet til offentlig høring, marts 2012, revideret juli 2012.

Udarbejdet af Grontmij.

Kilde: <http://goo.gl/34OEjd>

Kommissorium for og organisering af arbejdet i Skatte- og velfærdskommissionen

Link: <http://goo.gl/AxL2Pa>

Niras 2010:

Aluminiumprojektets økonomiske betydning, januar 2010. Udarbejdet af Niras for Greenland Development A/S.

Kilde: <http://goo.gl/583zmQ>

TANBREEZ-SIA 2013:

Vurdering af samfundsmæssig bæredygtighed TANBREEZ Mining Greenland A/S

Rapport over Vurdering af samfundsmæssig bæredygtighed, marts 2012, revideret august 2013.

Udarbejdet af Grontmij.

Kilde: <http://goo.gl/UQ0uOR>

TNG VSB-Udkast

Udkast til Vurdering af den sociale bæredygtighed i forbindelse med Aappaluttoq Rubin-projektet, True North Gems Inc.

Kilde: <http://goo.gl/RVPCBv>

Vores velfærd og velstand - kræver handling nu, Sammenfatning af Skatte- og velfærdskommissionens anbefalinger;

Marts 2011

link: <http://goo.gl/wQXCtD>

9.3 Internetsider

Selvstyreloven

Lov om Grønlands Selvstyre, 12. juni 2009.

Kilde: <http://www.stm.dk/multimedia/selvstyreloven.pdf>

Landstingslov om Grønlands Råstoffond.

Landstingslov om Grønlands Råstoffond, § 11.

Kilde: <http://lovgivning.gl/lov?rid={F07F348F-F245-40D2-A96B-0FD9BD3A4BE4}>

List of licences

List of Licences, 1. Februar 2014.

Kilde: http://www.govmin.gl/images/stories/minerals/list_of_licences/list_of_licences.pdf

GME

GME præsenterer plan for mere enkel minedrift

Kilde: <http://gme.gl/gme-praesenterer-plan-mere-enkel-minedrift>

Forskellige landes BNP

"GDP and its breakdown at current prices in National currency"

kilde: <http://unstats.un.org/unsd/snaama/dnllist.asp>

Definition af hollandske syge:

<http://lexicon.ft.com/term?term=dutch-disease>.

http://economics.about.com/od/tradeexchangerates/f/dutch_disease.htm

http://www.investorwords.com/1604/dutch_disease.html

Leontief: Input-Output

http://www.unc.edu/~marzuola/Math547_S13/Math547_S13_Projects/M_Kim_Section001_Leontief_IO_Model.pdf

9.4 Aviser & netaviser

Alcoa forsøger at tryne Grønland

Af Bent Højgaard Sørensen, Vibe Hyltoft, Berlingske Media, Lørdag den 13. oktober 2012, 08:20

<http://www.business.dk/node/23052547>

Alcoa presser hårdt på i Grønland

Af Bent Højgaard Sørensen, Vibe Hyltoft, Berlingske Media, Mandag den 22. oktober 2012, 22:00

<http://www.business.dk/node/23012653>

Grønland giver sig ikke på skatten

Af Bent Højgaard Sørensen, Berlingske Media, Vibe Hyltoft, Fredag den 7. december 2012, 09:07

<http://www.business.dk/node/23711994>

Overblik: Forstå konflikten om storskalaloven i Grønland

Af Paw Velling, DR, 6. februar 2013, Kl. 16:07

link: <http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2013/02/06/154830.htm>

I dag genindføres det fulde rentefradrag

Af: Jonas Løvschall-Wedel, KNR, 5. November 2013, kl 13:28

Link: <http://www.knr.gl/da/nyheder/i-dag-genindfoeres-det-fulde-rentefradrag>

Kirkegaard: Tanbreez er ikke blevet afvist

Af: Andreas Linqvist, Sermitsiaq.ag, 22. januar 2014.

<http://sermitsiaq.ag/kirkegaard-tanbreez-ikke-blevet-afvist>

9.5 Tal og statistik

Dagens længde i Nuuk den 21. juni:

Link <http://www.wolframalpha.com/input/?i=21.+june+2009+nuuk>

Tal fra Grønlands folkevalg om selvstyre

Link: <http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Selvstyre/Aar-2008/Folkeafstemningen-om-Selvstyre>

Danmarks Finanslov for 2014:

Link: http://www.fm.dk/publikationer/2014/finanslov-for-finansaaret-2014/~media/Publikationer/Imported/2014/AFL14/Finanslov%207_WEB.pdf

Grønlands statistik:

Grønlands befolkningstal:

Link: <http://www.stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&sc=BE&version=201401>

Tal om arbejdsløse:

Link: <http://www.stat.gl/publ/da/AR/201405/pdf/Pressemeddelelse%20for%20Registrerede%20arbejdssøgende%20i%20februar%202014.pdf>

Beskæftigelsestal:

Link: <http://bank.stat.gl/database/Grønland/Arbejdsmarked/Beskæftigelsen/Beskæftigelsen.asp>

Uddannelsesstal:

Link: <http://bank.stat.gl/database/Grønland/Uddannelse/Uddannelsesprofiler/Uddannelsesprofiler.asp>

Input-Output tabel 9x9:

Link: <http://bank.stat.gl/Dialog/varval.asp?ma=NRD14&ti=Input%2DOutput+tabel+9x9+efter+tid%2C+produktion+og+anvendelse&path=../Database/Gr%F8nland/Nationalregnskab/&lang=4>

Grønlands forsyningsbalance:

Link: <http://bank.stat.gl/Dialog/varval.asp?ma=NRD11&ti=Udvikling+i+forsyningsbalancen+efter+enhed%2C+kontonavn+og+tid&path=../Database/Gr%F8nland/Nationalregnskab/&lang=4>

Moderniseringsstyrelsens fastprisberegninger,

Link: <http://www.modst.dk/OEAV/2-Bevillingslove/25-Indeks/251-Fastprisberegninger>

FN's statistikafdeling

BNP og komponenterne fra lande verden over:

Link: <http://unstats.un.org/unsd/snaama/dnllist.asp> ,

Færøernes statistikenhed

www.hagstofa.fo

Grønlands Finanslov for 2014

Finanslov 2014, hentet fra: <http://goo.gl/E7CYWZ>

Skatteprocenter i Grønland for lokale

http://www.sullissivik.gl/Emner/Penge_og_SKAT/Skattepligt/Skattekommune--Generelt-om.aspx?sc_lang=da-DK

Skatteprocenter i Grønland for udenlandske råstofarbejdere:

<http://lovgivning.gl/lov/?rid={50D6D5D7-85E9-4B4E-8866-985ACBCB575F}>

Den danske krone og Euroen:

746,038 kroner pr. 100 euro,

kilde: [http://www.nationalbanken.dk/C1256BE2005737D3/side/Pengepolitik_i_Danmark_2_udgave_2003/\\$file/kap02.html](http://www.nationalbanken.dk/C1256BE2005737D3/side/Pengepolitik_i_Danmark_2_udgave_2003/$file/kap02.html)

Selvstyrejede virksomheder:

Link: http://naalakkersuisut.gl/~/_media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Bestyrelsessekretariatet/DK_aarlig%20Redegoerelse2013%20DK.pdf